

VEJLEDNING OM

LANDSKABET

I KOMMUNEPLANLÆGNINGEN

Foto omslag

Udsigt over Det Sydfynske Øhav, Bodil Mortensen, Niras Konsulenterne.

Maj 2007.

VEJLEDNING OM LANDSKABET I KOMMUNEPLANLÆGNINGEN

MILJØMINISTERIET 2007

VEJLEDNING OM LANDSKABET I KOMMUNEPLANLÆGNINGEN

Miljøministeriet, 2007

Vejledningen er udarbejdet af Niras Konsulenterne (Jens Monrad Hansen, Cathrine Wichmann Brandt og Bodil Mortensen) for Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen (Anette Ginsbak (projektleder) og Søren Rasmussen).

I styregruppen deltog desuden Skov & Landskab (Vibeke Nellemann og Ole Hjorth Caspersen), samt Henrik Knuth-Winterfeldt og Helle Witt fra Skov- og Naturstyrelsen.

Karen Vie fra Skov- og Naturstyrelsen har rentegnet de anvendte kort.

Svendborg Kommune har fungeret som eksempelområde, hvorfra Nina Lindbjerg og Martin Bertelsen har medvirket.

Vejledningen er baseret på en ny dansk metode til landskabsanalyse udviklet af Skov & Landskab i et samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen, Fyns og Århus amter, samt Niras Konsulenterne.

Fra Fyns Amt deltog Mai-Britt Helle Jensen og Christian Tønnesen.

Fra Århus Amt deltog Vilhelm Michelsen og Jens Tang.

Fotos og skitser:

Bodil Mortensen og Dorthe W. Brogård, Niras Konsulenterne

Udsnit af Kort- og Matrikelstyrelsens kortmaterialer er gengivet i henhold til tilladelse G18/1997

ISBN: 978-87-7279-765-6

Vejledningen kan læses på: www.skovognatur.dk

©Miljøministeriet, 2007. Publikationen kan citeres med kildeangivelse.

INDLEDNING		008
Kommunerne og landskabet	009	
Landskabet og landskabskarakteren	012	
Landskabskaraktermetoden	012	
Vejledningen	015	
FASE 1 - KORTLÆGNING		016
Trin 1 - Forundersøgelse	017	
Forundersøgelse - Svendborg Kommune	020	
Trin 2 - Naturgeografisk undersøgelse	024	
Naturgeografisk analyse - Svendborg Kommune	028	
Trin 3 - Kulturgeografisk analyse	032	
Kulturgeografisk analyse - Svendborg Kommune	038	
Trin 4 - Rumlig visuel analyse	044	
Rumlig visuel analyse - Egense landbrugsflade	048	
Trin 5 - Landskabskarakterbeskrivelse	057	
Landskabskarakterbeskrivelse - Egense landbrugsflade	058	
FASE 2 - VURDERING		070
Landskabskarakterens styrke	073	
Særlige visuelle oplevelsesmuligheder	076	
Landskabskarakterens tilstand	078	
Landskabskarakterens sårbarhed	080	
Efterbehandling ved skrivebordet	085	
Landskabskarakterens styrke - Egense landbrugsflade	087	
Særlige oplevelsesmuligheder - Egense landbrugsflade	091	
Landskabskarakterens tilstand - Egense landbrugsflade	095	
Landskabskarakterens sårbarhed - Egense landbrugsflade	099	
FASE 3 - STRATEGI		102
Beskrivelse af kommunens landskaber	103	
Beskrivelse af landskaberne - Svendborg Kommune	104	
Strategiske mål for kommunens landskaber	108	
Tildeling af strategiske mål - Egense landbrugsflade	110	
Forslag til handlinger og initiativer	115	
Forslag til handlinger og initiativer - Egense landbrugsflade	116	
FASE 4 - IMPLEMENTERING		122
Hovedstruktur - Landskabet	124	
Kommuneplanens hovedstruktur - Svendborg Kommune	126	
Retningslinjer og rammer for lokalplanlægningen	131	
Retningslinjer og rammer - Svendborg Kommune	133	
Redegørelse for kommuneplanens forudsætninger	139	
Redegørelse - landskabsinteresser - Svendborg Kommune	140	
BILAG		142
Begrebsforklaringer	144	
Klassifikationslister	147	
Historiske kort	163	

FORORD

Miljøminister Connie Hedegaard

Danmark har mange smukke landskaber, og det er noget vi værdsætter højt. Det er heller ikke noget der sker af sig selv. Det kræver bevidst planlægning.

Mange betragter sikkert naturen og landskabet som en selvfølge. Men det er det absolut ikke. Der er aldrig blevet bygget så meget nyt bolig- og erhvervsbyggeri som i de sidste år.

Der er kort sagt et stort pres på vore landskaber.

Det vigtigste redskab til at sikre landskabet er den kommende kommuneplanlægning. Efter strukturreformen har de nye kommuner overtaget et vigtigt ansvar med planlægning af det åbne land, og det er en helt ny opgave for mange kommuner.

Det er derfor en glæde for mig at kunne præsentere denne vejledning om varetagelse af landskabshensyn i kommuneplanlægningen.

Det er første gang vi har udviklet en metode – landskabskaraktermetoden - som giver os mulighed for at gennemføre en ensartet vurdering af landskaber i Danmark, og som i øvrigt med stor fordel kan anvendes af 2-3 nabokommuner i fællesskab.

Det er frivilligt for kommunerne at anvende vejledningen, men vi har i Miljøministeriet modtaget mange tilkendegivelser, der bekræfter den store interesse i den kommunale planlægningsverden for en sådan vejledning.

A handwritten signature in black ink, which appears to read 'Connie Hedegaard'.

*Connie Hedegaard
Miljøminister*

INDLEDNING

KOMMUNERNE OG LANDSKABET

Landskaberne er en vigtig del af vores liv

Landskaberne har stor betydning for borgernes hverdagsliv og kommunernes identitet. Derfor skal de beskyttes, men muligheden for at benytte landskaberne skal også sikres.

Kommunerne har ansvaret for det åbne land

Hidtil har det især været amternes opgave at sikre de landskabelige værdier. Kommunerne har med overtagelsen af ansvaret fået mulighed for at fastlægge mål for udviklingen i hele kommunen, sikre optimal sammenhæng i planlægningen og hensigtsmæssig balance mellem udviklingen i byerne og det åbne land. Det forventes, at kommunerne bruger de nye muligheder, lever op til deres ansvar og viderefører det hidtidige beskyttelsesniveau i det åbne land.

De nationale interesser skal sikres

Det er et nationalt mål, at landets værdifulde landskaber beskyttes, og at de åbne kyster fortsat udgør en væsentlig natur og landskabsressource. Kommunerne skal "oversætte" de nationale mål og overordnede interesser til kommunale forhold, og beskytte de styrker og særkender, som er fremherskende i forskellige egne af landet. Kommunernes planlægning skal derfor rettes mod at beskytte værdifulde landskaber og landskabselementer, som f.eks. åse, ådale, bakker og kystområder. Forandringer i det åbne land skal ske i respekt for landskabernes karakter og oplevelsesmuligheder og medvirke til at beskytte og vedligeholde dem.

Statslige krav til den kommunale planlægning

De statslige mål og krav til den kommunale planlægning kan ses på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside www.skovognatur.dk. Miljøministeriet har pligt til at gøre indsigelser mod et forslag til en kommuneplan eller lokalplan, hvis det ikke er i overensstemmelse med de nationale og internationale interesser.

Samarbejde mellem kommuner

Værdifulde landskaber følger sjældent kommunegrænser. Derfor er det vigtigt med tværkommunale samarbejder, som kan sikre beskyttelsen af landskaber, der går på tværs af kommunegrænserne. Det er også vigtigt med et tæt samarbejde mellem kommunerne om kommuneplanlægningen og en tæt dialog med de statslige miljøcentre om kommuneplanlægningen og de overordnede interesser.

Udsigt over Skårupøre Sund mod Thurø.

Landskabet og den kommunale planlægning

1. januar 2007 trådte den ny planlov i kraft. Loven indeholder et katalog over retningslinjer, som kommuneplaner skal indeholde. Én af disse retningslinjer omhandler:

Sikring af landskabelige bevaringsværdier og beliggenheden af områder med landskabelig værdi, herunder større sammenhængende landskaber.

Skov- og Naturstyrelsen har med Niras som konsulenter og i samarbejde med Skov & Landskab udarbejdet en vejledning i brug af landskabskaraktermetoden i kommunernes planlægning. Metoden er gennemført og illustreret i den tidligere Svendborg Kommune.

Skov & Landskab har siden 2003, i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen, Århus og Fyns amter, udviklet en dansk metode til kortlægning og vurdering af landskabet, Landskabskaraktermetoden.

Metoden er udviklet til brug for planlægningen og forvaltningen af det åbne land. Den er afprøvet først i Århus og Fyns amter og siden i Svendborg Kommune, hvor den er tilpasset den kommunale planlægning. Herudover er dele af metoden blevet afprøvet på landskaber i de områder, som var omfattet af pilotprojekterne for nationalparker. Landskabskaraktermetoden tager bl.a. afsæt i en tilsvarende metode, som anvendes i Storbritannien, Landscape Character Assessment.

GIS som ramme for landskabskaraktermetoden

Udviklingen af en dansk udgave af landskabskaraktermetoden har haft det fremadrettede fokus, at metoden skal udgøre et naturligt element i fremtidens digitale kommuneplan. Derfor er GIS (Geografisk Informations System) anvendt som ramme for metoden. Herved udnyttes, at der findes en række landsdækkende digitale datasæt med en detaljeringsgrad og kvalitet, der kan bruges i arbejdet med regionale og lokale analyser.

Disse datasæt omfatter både tematiske datasæt som f.eks. jordbunds- og hydrologiske forhold, og detaljerede topografiske kort og flyfotos. De digitale topografiske kort dækker en periode på mere end 100 år, og de er meget anvendelige til at beskrive udviklingen i et givet område. Fordelen ved anvendelse af kortene bliver meget iøjefaldende, når de kombineres med de nutidige kort, idet de hjælper til at identificere mønstre og egenskaber i det specifikke landskab.

Regionplanlægningen som udgangspunkt

Regionplanernes udpegning af områder med beskyttelsesinteresser og bevaringsværdier danner et omfattende vidensgrundlag for varetagelsen af de landskabelige interesser. Indtil de nødvendige retningslinjer for bevaringsværdierne er blevet fastlagt i kommuneplanlægningen, skal landskabs-

VIDEN

Udførelse af Landskabskaraktermetoden kræver en række specifikke kvalifikationer. Udover kendskab til kort og GIS fordres viden om geologi, jordbund, bevoksningstyper og geografi, indsigt i kulturhistoriske og landskabsarkitektoniske forhold samt planlægningsmæssig forståelse.

METODEN

Landskabskaraktermetoden afdækker landskabernes karakteristika og særlige oplevelsesmuligheder, tillige med deres tilstand og sårbarhed overfor ændringer. Dette anvendes til at sikre de landskabelige bevaringsværdier, herunder større sammenhængende områder på tværs af kommunegrænser samt levere oplæg til, hvordan værdifulde landskaber kan beskyttes.

Metoden genererer et væsentligt sektorinput til kommuneplanlægningen og den efterfølgende forvaltning af de landskabelige interesser. I kommuneplanlægningen kan metodens resultater lægges til grund for planlægning af landskabet og fungere som input til øvrige temaer bl.a. skovrejsning, nye veje, tekniske anlæg og friluftspanlægning. Metoden kan være med til at sikre, at hensynet til de landskabelige interesser indgår som en del af grundlaget for sagsbehandlingen i det åbne land f.eks. i forbindelse med byudvikling, lokalplaner, landzonetilladelser, forvaltningsplaner, VVM m.m.

varetagelsen bl.a. ske på baggrund af den eksisterende regionplanlægning fra 2005.

Fra 1. januar 2007 har retningslinjerne i de gældende regionplaner fra 2005 status som landsplandirektiver. Regionplanretningslinjerne skal ophæves af miljøcentrene inden en kommune kan vedtage en kommuneplan med retningslinjer for landskabet, der ændrer retningslinjerne. Miljøcentrene skal i den forbindelse sikre, at planerne respekterer overordnede statslige interesser.

Miljøministeriet har samlet regionplanernes udpegninger af de værdifulde landskaber med tilhørende redegørelse og retningslinjer. De er tilgængelige på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside www.skovognatur.dk og på www.arealinfo.dk.

Kommuner opfordres til at indarbejde landskabet i planlægningen

Kommunerne kan basere kommuneplanens retningslinjer m.m. for det åbne land på de gældende regionplaner fra 2005, men udpegningerne herfra er foretaget på et uensartet grundlag. Gennem landskabskaraktermetoden kan kommunerne opnå dialog, fælles forståelse og samarbejde om planlægningen af det åbne land og sikre Danmarks større sammenhængende landskabsstrøg og bevaring af kulturhistoriske mønstre.

Metoden ligger op til tværkommunalt samarbejde om sammenhænge på tværs af kommunegrænser, og kan sikre bedre planlægning generelt i det åbne land. Metoden er endvidere baseret på kort, som sikrer samspil med den digitale kommuneplanlægning.

LANDSKABET OG LANDSKABSKARAKTEREN

Det danske landskab er produkt af en geologisk og samfundsmæssig udvikling igennem mange årtusinder. Landskabet karakteriseres af samspillet mellem naturgrundlaget, de kulturgeografiske mønstre og de rumlige, visuelle forhold, som man oplever, når man færdes i landskabet. Dette samspil defineres som Landskabskarakteren.

Landskabskarakteren er det særlige samspil mellem et områdes naturgrundlag og arealanvendelse samt de særlige rumlige og visuelle forhold, der kendetegner området og adskiller det fra omkringliggende landskaber. Landskabskarakteren er grundlæggende for vores landskabsoplevelse og for vores tilknytning til forskellige egne og lokaliteter. Derfor er landskabskarakteren udgangspunktet for analysen af landskabet og for varetagelsen af de landskabelige interesser.

LANDSKABSKARAKTERMETODEN

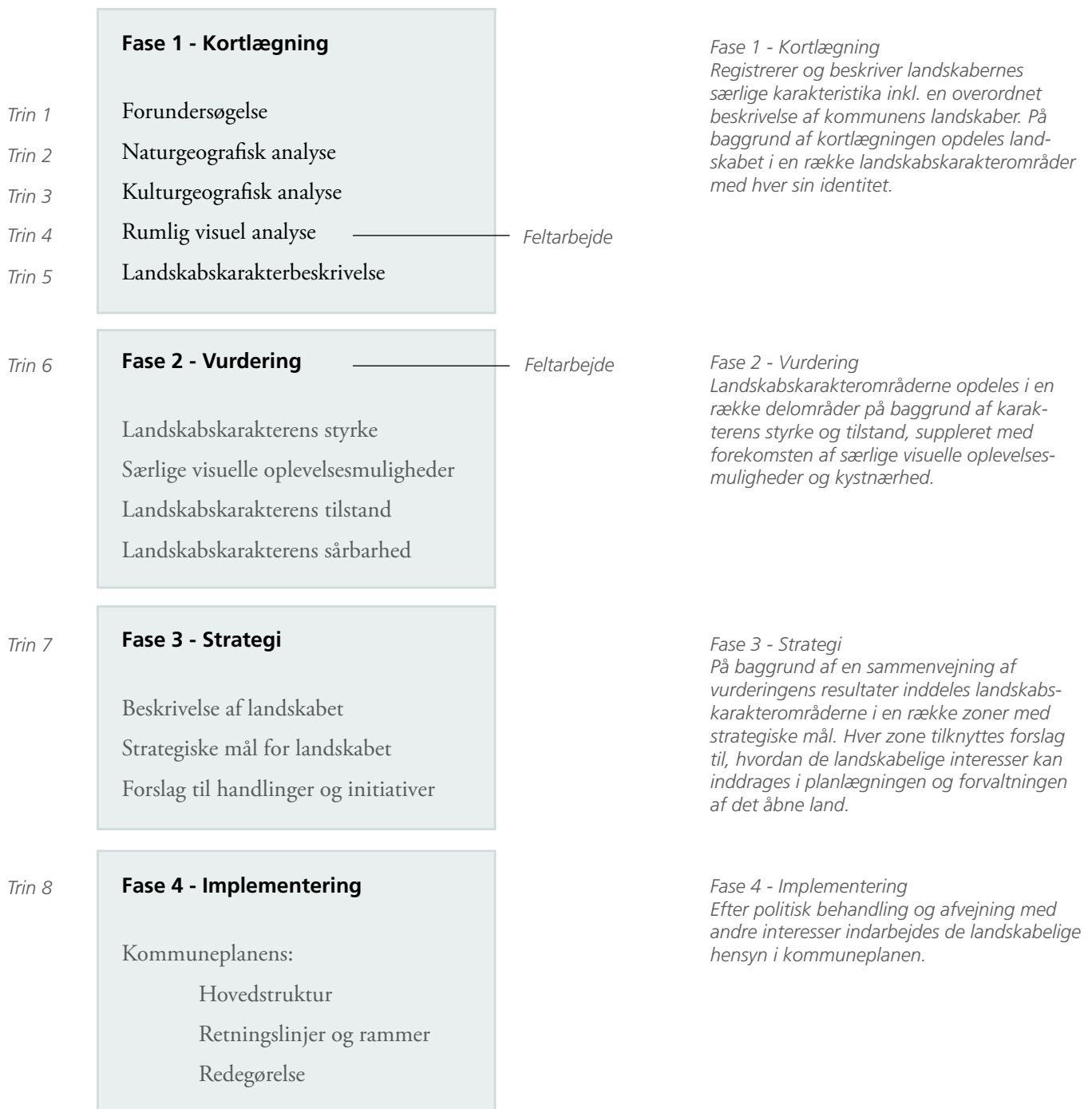
Landskabskaraktermetoden består af fire faser: Karakterkortlægning, landskabsvurdering, landskabsstrategi og implementering.

Kortlægningen afdækker landskabets historik og de parametre, som har været med til at forme billedet. Naturgrundlaget og arealanvendelsen er de bagvedliggende, skabende mekanismer. Men det er oplevelsen af landskabet i dag, der er afgørende for det nutidige billede. Kortlægningen af landskabet består derfor af tre delanalyser: En naturgeografisk, en kulturgeografisk og en rumlig visuel analyse.

Gennem kortlægningen identificeres de landskabelige forhold, som karakteriserer et landskab og adskiller det fra omkringliggende landskaber. Oplysningerne anvendes derefter til en vurdering af landskabet og udformning af en overordnet strategi for varetagelsen af de landskabelige interesser.

Analysens resultater skal indarbejdes i kommuneplanlægningen. Derfor beskriver vejledningen også en fjerde fase, som omhandler implementeringen af de landskabelige hensyn i kommuneplanlægningen.

Karakterkortlægningen foretages både ved skrivebordet og i felten. Den indledende naturgeografiske og den kulturgeografiske analyse foretages ved skrivebordet, mens den rumlige visuelle analyse sker i felten. Den rumlige visuelle analyse skal verificere dataindsamlingen fra skrivebordsanalyserne, og indsamle data, som kun er registrerbare ude i landskabet.

Fase 1 - Kortlægning
 Registrerer og beskriver landskabernes særlige karakteristika inkl. en overordnet beskrivelse af kommunens landskaber. På baggrund af kortlægningen opdeles landskabet i en række landskabskarakterområder med hver sin identitet.

Fase 2 - Vurdering
 Landskabskarakterområderne opdeles i en række delområder på baggrund af karakterens styrke og tilstand, suppleret med forekomsten af særlige visuelle oplevelsesmuligheder og kystnærhed.

Fase 3 - Strategi
 På baggrund af en sammenvejning af vurderingens resultater inddeles landskabskarakterområderne i en række zoner med strategiske mål. Hver zone tilknyttes forslag til, hvordan de landskabelige interesser kan inddrages i planlægningen og forvaltningen af det åbne land.

Fase 4 - Implementering
 Efter politisk behandling og afvejning med andre interesser indarbejdes de landskabelige hensyn i kommuneplanen.

Oversigt over Landskabskaraktermetodens og vejledningens enkelte faser.

Vurderingen, strategien og implementeringen foregår især ved skrivebordet. I forbindelse med vurderingen foretages også registreringer i felten. Disse registreringer kan foretages parallelt med feltregistreringen i Fase 1.

Det primære hjælpemiddel er digitale kort og GIS. Delprodukterne består dels af kortbilag, dels af løbende beskrivelser.

Udover kortanalyser anvendes arkiv- og litteraturstudier, kombineret med søgning på Internettet, i analysearbejdet. Relevant litteratur, data og anden information kan findes hos kommunerne, på nationale databaser, hos lokale museer eller andre lokale kræfter.

Resultaternes anvendelse

Kommuneplankataloget indeholder en række krav med relation til det åbne land. Foruden retningslinjer for sikring af landskabelige bevaringsværdier og beliggenheden af områder med landskabelig værdi, kan landskabskaraktermetoden bidrage til beslutninger vedrørende:

- Udlæg af arealer til byzoner og sommerhusområder
- Lokalisering af trafik anlæg og tekniske anlæg, herunder rekreative stisystemer
- Varetage af de landskabelige interesser i forbindelse med:
 - Kommunernes naturforvaltningsmidler
 - Udpegning og beliggenheden af skovrejsningsområder og områder, hvor skovplantning er uønsket
 - Naturgenopretningsprojekter
 - Varetage af naturbeskyttelsesinteresser
 - Sikring af kulturhistoriske bevaringsværdier
 - Sikring af geologiske bevaringsværdier
 - Udpegning af områder til fritidsformål

GIS

Anvendelse af GIS indebærer en række betydelige fordele. Det er muligt at få adgang til ensartede detaljerede oplysninger for et lokalt område, uanset hvor i landet det ligger. Herved fremmes et ensartet produkt, som kan anvendes på tværs af administrative grænser. GIS kan på denne måde smidiggøre tværkommunalt samarbejde.

Anvendelsen af GIS skaber mulighed for nærmest automatisk dokumentation af udpegninger, afgrænsninger, analyser og vurderinger. Ved at udføre registreringerne i en tilknyttet database øges muligheden for, at andre kan forstå en given beslutning og udpegning. Dette har været en svaghed ved de tidligere benyttede metoder.

Databasen udarbejdes primært i forbindelse med feltregistreringerne. Den er baseret på udnyttelse af moderne IT-teknologi. Det muliggør, at skrivebordet populært sagt kan tages med i felten. Mere specifikt anvendes et digitalt feltregistreringsskema i en database.

Fremgangsmåden medvirker til, at beskrivelserne bliver formmæssigt ensartede og sikrer, at der anvendes den samme terminologi. Det bliver mere enkelt at sammenholde beskrivelserne på trods af, at de er udført af forskellige personer. Det anbefales at dokumentere registrerings- og fotostandpunkter via GPS. Herved kan de geografiske koordinater knyttes til de kort, som anvendes i analysen.

GIS gør processen omkring præsentation af analysens resultater på kort mere enkel. Metoden er ikke knyttet til nogen speciel GIS-software, men kan anvende de fleste GIS-systemer, som er på markedet i dag.

VEJLEDNINGEN

Målet med vejledningen er, at kommunerne fremover indarbejder landskabet i kommunens planer gennem brug af landskabskaraktermetoden i den kommunale planlægning og forvaltning af landskaberne.

Vejledningen beskriver landskabskaraktermetodens tre faser og en sidste fase, som beskriver hvordan metodens resultater anvendes i kommuneplanlægningen.

For hvert trin i faserne beskriver vejledningsteksten, hvad der skal gøres, og hvordan det gøres.

Delanalyser, produkter m.m. illustreres ved konkrete eksempler fra den tidligere Svendborg Kommune som helhed og ét af landskabskarakterområderne i kommunen: Egense Landbrugsflade.

Vejlednings- og eksempelafsnit er markeret med henholdsvis lyseblå og mørkeblå titel i øverste højre hjørne af hvert opslag.

Teksten indeholder diverse tips, yderligere oplysninger om kildemateriale, gode råd og andet supplement til teksten. Disse fremtræder i røde bokse, og skal ses som en yderligere hjælp i forståelsen af vejledningen.

De begreber, der anvendes i vejledningen, er defineret første gang de optræder i teksten. Efterfølgende fremtræder de understregede og med blå skrift i teksten, og fungerer som links til bilaget: Begrebsforklaringer (s.139). Det er således muligt at klikke på ordene og linke til den side i bilaget, hvor begrebet står forklaret.

For at vende tilbage til teksten kan man gøre brug af menuen bookmarks, der ligger i venstre side af skærbilledet i Adobe Acrobat Reader. Denne menu åbner ved et klik på fanebladet, og her kan man klikke sig ind på de enkelte kapitler og underkapitler som står anført med overskrifter.

Vejledningen vil løbende blive udbygget og suppleret i takt med, at Skov- og Naturstyrelsen indsamler de kommunale erfaringer.

De kan ses på www.sns.dk.

DET VALGTE EKSEMPEL

Svendborg Kommune ligger i et forholdsvis kompliceret kystnært landskab. Kommunen er anvendt som eksempel for at illustrere så mange problemstillinger som muligt. Der er dog mange landskabelige situationer – f.eks. ådale, heder, slettelandskaber og marsk – som eksemplet ikke kan illustrere.

Den tidligere Svendborg Kommune ligger på Sydfyn og er en del af det Sydfynske Øhav.

FASE 1 - KORTLÆGNING

Landskabskarakterkortlægningen består af fem trin: Forundersøgelse, naturgeografisk analyse, kulturgeografisk analyse, rumlig visuel analyse og landskabskarakterbeskrivelse. Igenem disse fem trin indhentes oplysninger om landskabets nuværende udviklingstendenser, oprindelige naturgeografi, kulturgeografi, historie og arealanvendelse samt rumlige visuelle forhold. Kortlægningen anvendes som grundlag for den senere vurdering af landskabet og fastlæggelse af en strategi for landskabsforvaltningen.

TRIN 1

FORUNDERSØGELSE

FORMÅL

I forundersøgelsen fastlægges rammerne for landskabskarakterkortlægningen. Her skabes overblik over eksisterende restriktioner og udpegninger i landskabet samt den forventede fremtidige udvikling på baggrund af eksisterende planlægning.

KOM RIGTIGT I GANG

Det er en god idé som det første at undersøge samarbejdsmuligheder med nabokommuner, region og miljøcentre. For eksempel kan analysen af landskabet foretages i et samarbejde mellem to eller flere kommuner på tværs af kommunegrænser. Et sådant samarbejde kan, udover at sikre landskabelige sammenhænge, formindske ressource- og tidsforbruget i de enkelte kommuner.

Derpå afgrænses det undersøgelsesområde, som skal indgå i analysen. Der kan være større landskabelige sammenhænge, som går ud over kommunens grænser, og som er væsentlige for varetagelsen af kommunens landskabelige interesser. I sådanne tilfælde bør undersøgelsesområdet omfatte mere end kommunen.

Når eventuelle samarbejder, fokus, formål og undersøgelsesområde er fastlagt, udarbejdes en projektbeskrivelse. Heri indgår en tids- og aktivitetsplan, bemanning samt deadline for politisk behandling af relaterede planer m.m.

METODE

Forundersøgelsen skal give overblik over undersøgelsesområdets landskaber, særlige landskabelige betydninger og forventet udvikling. Overblikket baseres på information fra kort, eksisterende beskrivelser og anden relevant litteratur, som findes i kommunen.

Et område kan have særlige betydninger i regionalt og nationalt perspektiv, f.eks. i form af sjældne geologiske formationer eller naturtyper som åse, ådale, bakker, kystlandskaber, større sammenhængende eng- eller overdrevsarealer – eller historiske bygninger og lokaliteter, f.eks. historiske industrianlæg, herregårde og lign. Viden om særlige betydninger kan findes i litteratur og hos lokale kræfter – f.eks. lokale museer, lokalbefolkningen, naturfredningsforeninger eller andre interessegrupper. Planlagte ændringer og eksisterende restriktioner kan findes bl.a. i kommunens forskellige planer, på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside eller på www.arealinfo.dk.

De planmæssige udpegninger og retlige bindinger, som knytter sig til en kommunes landskaber, er normalt omfattende. Udpegninger og bindinger kan indtegnes på kort, som kan anvendes som grundlag for de senere analyser.

MATERIALE

- Kommuneplaner – med henblik på fremtidig udvikling og planlagte ændringer i det åbne land
- Planstrategien – med vægt på udviklingsmuligheder og strategier vedrørende det åbne land
- Regionplan 2005 – især landskabs, geologiske, natur- og kulturmiljø-udpegninger samt planlagte udviklingsmuligheder (skovrejsninger, tekniske anlæg, byudvikling, lavbundsområder, vejtracéer m.m.)
- Kystnærhedszone og strandbeskyttelseslinje
- Fredninger – aktuelle fredningssager og fredningsplaner
- Natura 2000, Nationalparker og andre statslige interesser
- Særlige ejerforhold – f.eks. militære arealer, andre større statslige arealer
- ”Kystlandskabet: Udpegning af Danmarks Nationale Interesseområder: Geologi, geomorfologi og kystdynamik”. Udgivet af Skov- og Naturstyrelsen i 2004. Publikationen kan downloades på www.skovognatur.dk/Udgivelser/Tidligere/2004/Kyst
- ”Nationale geologiske interesseområder på kort”. Kan downloades på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside på www.skovognatur.dk/Emne/Landskab/GeologiskeInteresser/
- ”Geologisk set”, Nationale geologiske interesseområder, Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen
- Kommune-, kulturmiljø- eller kulturarvsatlas – hvis det er udarbejdet
- Trap Danmark
- Kort25, orthofotos og evt. historiske kort

<http://www.skovognatur.dk/Emne/Landskab/GeologiskeInteresser/>

Information kan bl.a. hentes her:

- Skov- og Naturstyrelsen arbejder på at samle og vise kort og informationer, som er relevante for landskabskaraktermetoden på en specifik hjemmeside. Indtil videre henvises til www.arealinfo.dk, hvor relevante korttemaer kan ses
- Natura 2000-områder kan ses på: www.skovognatur.dk/Emne/Natura2000/

- På Kort- og Matrikelstyrelsens hjemmeside er beskrevet en mængde kort, flyfoto og topografiske oplysninger m.m. Se www.kms.dk/Landkortogtopografi. Anvendelsen af kort herfra i sagsbehandling kræver aftale med Kort- og Matrikelstyrelsen

PRODUKT

Resultatet af forundersøgelsen er et overblik over det betragtede område, herunder landskabets særlige betydninger, planmæssige udpegninger - f.eks. nye byudviklingsområder, nye veje, skovrejsning etc. - og retlige bindinger. Herved er der opnået et overordnet kendskab til undersøgelsesområdet.

Vandmøllen ved Hvidkilde Herregård, Sydfyn.

FORUNDERSØGELSE

SVENDBORG KOMMUNE

I forbindelse med landskabskarakteranalysen af den tidligere Svendborg Kommune er der afgrænset et undersøgelsesområde, som går lidt ud over kommunens grænser. Argumentet er, at området rummer en række landskabsstrøg, som går på tværs af kommunens grænser. I vejledningsarbejdet er der ikke indgået samarbejde med nabokommunerne om indsamlingen af data. Derfor tages der i eksempelteksten alene hensyn til landskabelige sammenhænge på tværs af kommunens grænser set fra Svendborg Kommune.

OVERBLIK OVER LANDSKABERNE

Svendborg Kommune ligger på Fyns sydkyst og omfatter yderligere øerne Thurø, Tåsinge, Skarø, Drejø og Hjortø. Arealanvendelsen domineres af jordbrug. Mindre skovområder ligger spredt på Fyn, Thurø og den nordlige og østlige del af Tåsinge.

Den overordnede bebyggelsesstruktur præges af byerne Svendborg, Thurø By, Troense og Vindeby, som ligger samlet omkring de smalle sunde. Thurø By og Troense er gamle skipperbyer. På Fyn ligger de større landsbyer Egense og Skårup trukket tilbage fra kysten. Mindre landsbyer ligger spredt på den sydlige del af Tåsinge. Kommunen rummer to herregårde. Hvidkilde ligger på Fyn og Valdemars Slot ved den nordøstlige kyst af Tåsinge.

De kystnære dele af kommunens landskaber er præget af udsigten over vandet. Ved størstedelen af kysterne er der tydelig visuel sammenhæng med modstående kyster, og karakteren af modstående kyster er central for de kystlandskabelige oplevelser i området.

SÆRLIGE BETYDNINGER

Centralt for kommunens landskaber er den kystnære placering omkring det Sydfynske Øhav. Farvandet er en af Fyns store attraktioner og de kystnære områder tillægges derfor en særlig betydning.

Hvidkilde Herregård i det øst/vest-orienterede dalforløb ved Hvidkilde Sø. Valdemars Slot ligger ved og i tæt samspil med kysten.

I tilknytning til Valdemars Slot på Tåsinge ligger den gamle skipperby Troense. Troense indeholder stor fortællerværdi om områdets tætte tilknytning til søfart.

Vest for Svendborg By ligger Egense Ås, som er den eneste ås på Sydfyn.

PLANMÆSSIGE UDPEGNINGER OG RETLIGE BINDINGER

Fyns Amt, Regionplan 2005

Planlagt fremtidig vej: Vest for Svendborg mod Fåborg over Bregninge i nord/sydgående retning. Nord for Svendborg igennem Rødskebølle.

Byggelinjesikret fremtidig vej: Øst for Svendborg.

Kommuneplanlagt fremtidig byzone: Vest for Svendborg, Nord for Rantzausminde.

Fremtidig byvækstretning: Vest for Svendborg, Nord for Rantzausminde.

Skovrejsningsområder: Øst for Svendborg fra Skårup mod kysten. Nord for Svendborg fra Rødskebølle over Heldager til Tved Nørremark. En del af ejerlavet omkring Hvidkilde Herregård. Nordlige del af Bregninge Bakke omkring Ingers Høj. Vestsiden af Bregninge Bakke ved Horseskov.

Skovrejsning uønsket: Omkring Lehnkov vest for Rantzausminde. Område mellem Rantzausminde, Egense og Svendborg, som er udpeget som fremtidig byvækstretning. Langs de planlagte vejforløb vest for Svendborg og over Bregninge Bakke. Omkring Vejlerne på Tåsinge. Sydkysten af Tåsinge. Omkring flyvepladsen på Tåsinge.

Graveområde for sand, grus, sten og bentonit: Sydøst for Bjerreby på Tåsinge. Område sydvest for Ollerup.

Potentielle vådområder, jf. Vandmiljøplan II: Område vest for Valdemars Slot på Tåsinge.

Særlige landskabelige/geologiske beskyttelsesområder: Omkring Lehnkov. Kysterne omkring Skårupøre Sund. Kysterne omkring Thurø Bund. Sydkysten af Tåsinge. Omkring Vejlerne på Tåsinge. Egense Ås. Toppen af Bregninge Bakke omkring Ingershøj.

Større sammenhængende landskabsområder: Hele kommunens kyststrækning. Området omkring Ollerup og Hvidkilde er del af et større sammenhængende landskabsområde, som strækker sig mod nord, øst og vest. Mod vest dækker det sammenhængende landskab området omkring Heldager og Græsholmene nord for Svendborg.

Særlige bevaringsværdige hovedgårdsejerlav: Ejerlavet til Hvidkilde nordvest for Svendborg og Valdemars Slot på Tåsinge.

Fredet område: Monet på sydkysten af Tåsinge.

Kystkulturmiljøer: Havnefronten i Svendborg. Troense og kysten omkring Pilekrog. Gammelt færgeleje ved Thurø.

Særlige kulturhistoriske beskyttelsesområder: Vornæs Skov. Skoven vest for Hallingskovhuse, vest for Svendborg. Mindre område på kysten øst for Skårupøre.

Kirkebeskyttelsesområder: Øster Skerninge. Egense. Sørup. Tved. Skårup. Thurø By. Bregninge. Landet. Bjerreby.

Naturområder af national eller international betydning: Thurø Rev. Monet. Stjovl Knude. Vejlerne på Tåsinge. Ørerne på nordspidsen af Tåsinge.

Naturområder af national eller regional betydning: Mindre områder spredt langs undersøgelsesområdets kyster.

Naturområder af regional betydning: Enkelte mindre områder spredt på kommunens landbrugsflader.

Naturområder af regional eller lokal betydning: En række mindre områder spredt i undersøgelsesområdet.

Særlige biologiske interesseområder: Dalstrøget omkring Hvidkilde. Græsholmene nord for Svendborg. Skovområdet Hallingskovhuse. Østerskov og Thurø Rev på Thurø. Bregninge Skov nord for Eskær på Tåsinge. Nørreskov, Horseskov, Vornæsskov, Tvede Skov og Stenodde Skov på Tåsinge. Den sydlige kyst af Tåsinge. Vejlerne på Tåsinge. Lunkebugten.

Vindmølle, som kan udskiftes: Nogle af vindmøllerne på Tåsinge, vest for Egense og nord for Skårup.

Vindmølle, som ikke kan udskiftes: Nogle af vindmøllerne på Tåsinge.

Svendborg Kommune Planstrategi juni 2005

Et større byudviklingsområde er skitseret vest for Svendborg – mellem Svendborg og Rantzausminde.

Svendborg Kommune Kommuneplan 1999-2010

Kommuneplanens bestemmelser i det åbne land følger på nuværende tidspunkt Regionplanens udpegninger.

Natura 2000-områder

Thurø Rev og tilstødende farvandsområde. Lunkebugten. Sydlige kyst af Tåsinge og øhavet mod syd og vest. Endvidere Vejlerne på vestsiden af Tåsinge.

Kystnærhedszone

En 3 km bred zone langs kommunens kyst.

Strandbeskyttelseszone

Hele kommunens kyststrækning med undtagelse af dele af byområderne.

Sydkysten af Thurø.

TRIN 2

NATURGEOGRAFISK ANALYSE

FORMÅL

Et landskabs karakter er ofte tæt knyttet til dets naturgeografiske udgangspunkt. Derfor analyseres landskabets [naturgrundlag](#) i form af geomorfologi, jordbund, terræn og vandelementer (søer, vandhuller og åer). På baggrund af analysen inddelles kommunens landskab i [naturgeografiske regioner](#). En naturgeografisk region er et område, som har en nogenlunde ensartet kombination af geologi, terræn og jordtype. De naturgeografiske regioner ser fuldstændig bort fra arealanvendelsen.

I kystnære egne inddrages kyst og tilstødende [farvandsområder](#) i den naturgeografiske analyse, og der afgrænses et såkaldt [kystforland](#). Kystforlandet er den del af landskabet, hvorfra der er visuel sammenhæng med den tilstødende vandflade, samtidig med at terrænhældningen overordnet er orienteret mod kysten. Afgrænsningen af kystforlandet anvendes først i metodens trin 4: Rumlig visuel analyse.

MATERIALE

Naturgeografisk analyse – på land

Afgrænsningen af naturgeografiske regioner sker på baggrund af en GIS-baseret kortbladsanalyse. Som grundlag anvendes følgende data:

- Geomorfologisk information fra DJF (Landskabelementer 1:100.000), evt. suppleret med Per Smeds kort over det geomorfologiske landskab i Danmark
- Danmarks jordarter i 1:25.000 i 1 meters dybde fra GEUS
- Højdekurver* fra KMS i 1:25.000
- Terrænhældning fra DJF
- Lavbundsjord i 1:50.000 fra DJF
- Vandløb* og søer* fra GEUS/KMS i 1:25.000

* Højdekurver, søer og vandløb kan også hentes i Top10Dk

Kortmaterialet kan rekvireres hos henholdsvis DJF, GEUS, KMS og SNS.

Som baggrundskort for afgrænsningen af de naturgeografiske regioner anvendes et topografisk kort. Kortets skala vil afhænge af undersøgelsesområdets størrelse. Normalt vil Kort- og Matrikelstyrelsens topografiske kort²⁵ være anvendeligt.

Naturgeografisk analyse – kystnært

For kystnære naturgeografiske regioner beskrives også [strandbredden](#) og tilstødende farvandsområder. Til hjælp i denne beskrivelse anvendes følgende data:

- Dybdedata for indre danske farvande, AIS/DMU 1:25.000
- Strandbreddetal, GEUS – indeholder information om strandens bredde
- Strandbreddeinterval, GEUS – indeholder information om tilgroingskyster
- Klinte, GEUS – indeholder information om forekomst af kystklinter
- ”Kystlandskabet: Udpegning af Danmarks Nationale Interesseområder indenfor Geologi, geomorfologi og kystdynamik”. Udgivet af Skov- og Naturstyrelsen i 2004
- Kystsikringsanlæg i indre danske farvande, KDI

Kortmaterialet kan rekvireres hos henholdsvis DMU, GEUS, SNS og KDI (Kystdirektoratet).

METODE

Naturgeografisk analyse – på land

Inden selve analysearbejdet er det en god idé kort at orientere sig om naturgrundlaget indenfor det betragtede område i litteraturen, f.eks. ”Geologisk Set” fra Skov- og Naturstyrelsen, som indeholder beskrivelser af særlige geologiske dannelsesformer i Danmark.

Analysen af naturgrundlaget foretages digitalt. De digitale kort fra listen over materiale åbnes i et vindue i det anvendte GIS. Herved bliver det muligt at ”tænde” og ”slukke” for de enkelte kort og få indtryk af sammenhænge mellem terræn, jordbund og [geomorfologisk dannelsesform](#). Det er en fordel med en stor skærm, hvor større områder og sammenhænge kan overskues på en gang. Analysen foretages med udgangspunkt i den [naturgeografiske klassifikationsliste](#). Heraf fremgår de termer og data, som skal til for at beskrive forskelle i naturgrundlaget, som fører til inddelingen af undersøgelsesområdet i naturgeografiske regioner.

Den naturgeografiske kortbladsanalyse er her illustreret med kortmateriale fra Svendborg Kommune.

Af kort 1 fremgår de geomorfologiske dannelsesformer, som findes i og omkring undersøgelsesområdet. Kortet er i en forholdsvist overordnet skala, 1:100.000. Det er muligt ved hjælp af kort 2, Højdekurver og kort 3, Danmarks jordarter - begge i 1:25.000 - at foretage en nærmere afgrænsning af de

Kort 1: Landskabselementer fra DJF.

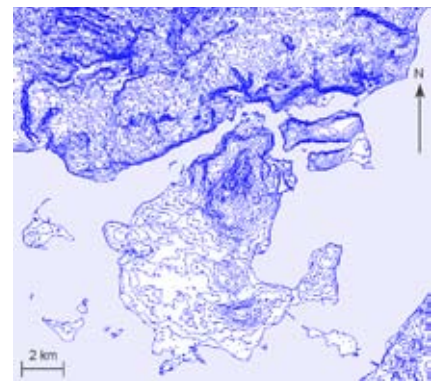
geomorfologiske dannelsesformer, som findes på det mere overordnede kort 1.

Den nordlige del af undersøgelsesområdet er domineret af et større sammenhængende dødisområde (det brunskraverede område). Et dødislandskab er karakteriseret ved enten at være stor- eller småbakked, har typisk en kompleks sammensætning af jordtyper samt afløbsløse vandfyldte lavninger. Med udgangspunkt i denne viden og den naturgeografiske klassifikationsliste defineres grænserne for dødislandskabet nærmere, som vist på kort 4. Terrænkurverne er en god hjælp for afgrænsningen af den naturgeografiske region, da de tydeligt indikerer overgangen mellem det bakkede dødislandskab og de omkringliggende mere jævne moræneflader. Terrænet er ofte centralt for afgrænsningen af naturgeografiske regioner.

Afgrænsningen fører også til, at de naturgeografiske regioner kan tildeles en bogstavkode. Ifølge den naturgeografiske klassifikationsliste er der i eksemplet tale om dødis (bogstavkode D), moræner (bogstavkode f) og småbakked terræn (bogstavkode d). Af kort 2 fremgår det at bratte hældninger er hyppige. Derfor suppleres bogstavkoden med suffikset a, som informerer om terrænhældningen. Den endelige bogstavkode bliver således Dfd^a.

Bogstavkoden giver en kortfattet information og oversigt over naturgrundlaget ikke mindst, hvis den anvendes som label på de udpegede naturgeografiske regioner. Desuden letter koden opbygningen af en digital tabel, som kan lægges bag det digitale datalag, som indeholder afgrænsningen af de naturgeografiske regioner. Nedenfor er vist et eksempel på, hvordan en sådan tabel, som indeholder information om geomorfologisk dannelsesform, terræn og jordbund, kan opbygges i MapInfo.

Morænefladen syd for dødislandskabet (det orange område på kort 1) afgrænses efter samme fremgangsmåde som dødislandskabet. Af kort 1 fremgår endvidere et mindre markant dødislandskab (del af det brunskraverede område).

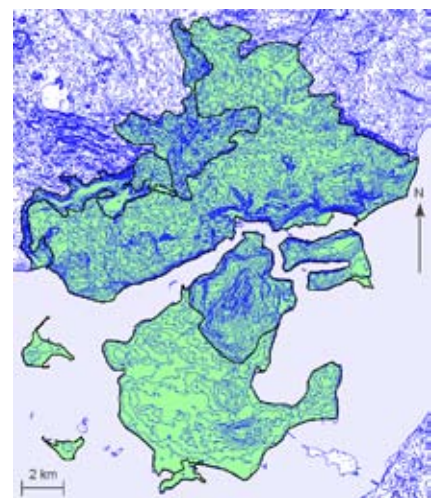
Kort 2: Højdekurver fra KMS.

Kort 3: Danmarks jordarter fra GEUS.

Omr_n	Bogstavkode	Geo_k	Jord_k	Terræn_k	Kompl_k	Geomorfologi	Jordtype	Terræn	Kompleksitet	Hydrologi	
☐	01	Efga	E	f	g	a	Tunneld	Moræner	Skrænter	Mt. terræn	Sav, S
☐	03	Dfda	D	f	d	a	Dødislandskab	Moræner	Småbakked	Mt. terræn	
☐	01	Aff	A	f	f		Moræne	Moræner	Flade		
☐	04	Afb	A	f	b		Moræne	Moræner	Jævnt stigende		
☐	05	Mca	M	c	a		Marint forland	Marint sandler	Flade		
☐	06	Afb	A	f	b		Moræne	Moræner	Jævnt stigende		
☐	07	Afa	A	f	a		Moræne	Moræner	Flade		
☐	08	Mca	M	c	a		Marint forland	Marint sandler	Flade		

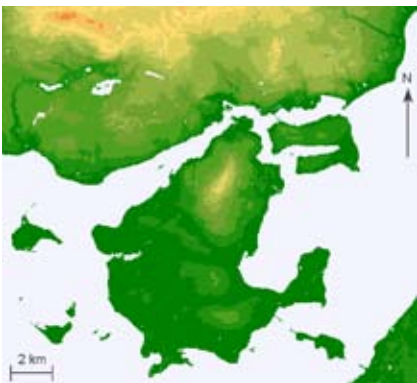
Udsnit fra tabellen bag de naturgeografiske regioner i Svendborg Kommune.

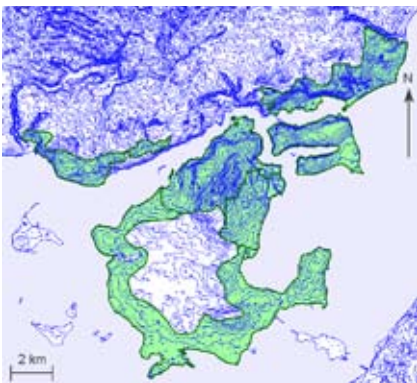
Kort 4: Undersøgelsesområdet opdeles i seks naturgeografiske regioner.

Kort 5: Naturgeografiske regioner i Svendborg Kommune

Kort 6: Højdemodel fra KMS.

Kort 7: Terrænkurver fra KMS, hvorpå kystforlandet er indtegnet med grøn

Det vurderes, at det ikke er muligt at afgrænse en selvstændig naturgeografisk region her. Området indgår som en del af morænefladen, som får bogstavkoden Aff – moræne, moræneler og bølget terræn, se kort 4.

De naturgeografiske regioner udpeges og digitaliseres som polygontema. Efter endt afgrænsning kan de naturgeografiske regioner vises oven på et topografisk kort, f.eks. kort 25, se kort 5. Ved hjælp af stednavnene på kortet kan regionerne tildeles et navn. Hvert område tilknyttes en beskrivelse af naturgrundlaget mht. geomorfologi, terræn og jordbund. I naturgeografiske regioner, hvor vandlelementer som søer, vandløb eller lavbundsområder er særligt fremtrædende, beskrives disse forhold også.

Naturgeografisk analyse – kystnært

Kystnære naturgeografiske regioner suppleres med en beskrivelse af den del af naturgeografien som knytter sig til havet. [Kystskema 1 og 2](#) anvendes til at bestemme hvilken type [farvandsområde](#) den naturgeografiske region ligger ud til. I beskrivelsen indgår information om kystlinjens form, dybdeforhold, vindeksposering, vandfladens udstrækning samt [strandbreddens karakteristika](#), som f.eks. strandbredde, forekomst af kystklinter og kystsikringsanlæg.

Under afsnittet materiale er nævnt en publikation (Skov- og Naturstyrelsen 2004), som beskriver 99 geologisk interessante lokaliteter langs kysten. Forekomst af sådanne interessante lokaliteter langs en betragtet kyststrækning bør også beskrives kort.

Afgrænsning af foreløbigt kystforland

[Kystforlandet](#) er den del af landskabet, hvorfra der er visuel sammenhæng med den tilstødende vandflade, samtidig med at terrænhældningen overordnet er orienteret mod kysten. Afgrænsningen foretages alene på baggrund af terrænet.

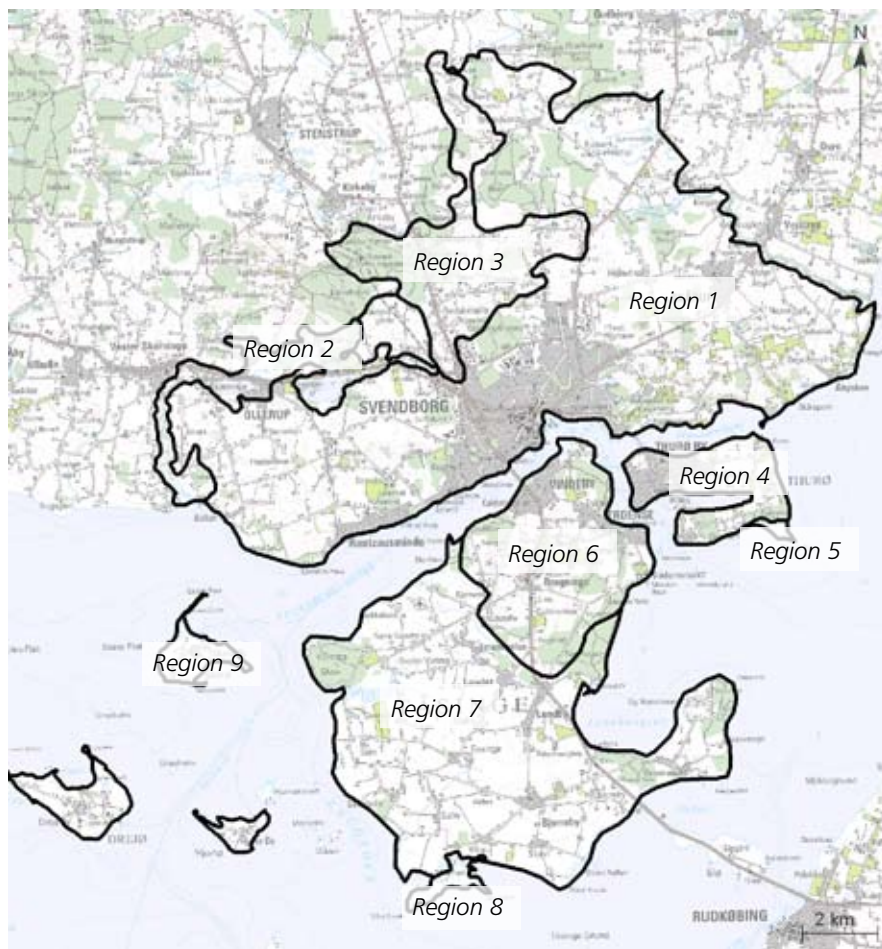
På kort 6 findes en farvelagt terrænmodel, som letter opfattelsen af, hvor terrænet er stigende og hvornår det falder. Kort 7 viser, hvor langt kystforlandet strækker sig ind i land fra kysten. Den grønne farve er kystforlandet. Kystforlandets grænse går der, hvor terrænet ”knækker” – dvs. at terrænet, set fra kysten, går fra en jævn stigning til at flade ud.

PRODUKT

Resultatet af den naturgeografiske analyse er en inddeling af undersøgelsesområdet i et antal naturgeografiske regioner. Hver region tilknyttes en beskrivelse af de forhold, som præger området.

NATURGEOGRAFISK ANALYSE SVENDBORG KOMMUNE

Undersøgelsesområdet inddeles i naturgeografiske regioner.

Naturgeografiske regioner.

Naturgeografisk region 1: Svendborg Moræneflade

Aff (Moræne, moræneler, bølget).

Sund og Bælt i beskyttede indre danske farvande / Øhav i beskyttede indre danske farvande.

Naturgeografisk region 2: Hvidkilde Tunneldal

Efg^a (Tunneldal, Moræneler, skrænter, kompleksitet mht. terræn).

Naturgeografisk region 3: Heldager Dødislandskab

Dfd^a (Dødislandskab, moræneler, småbakked, komplekst mht. terræn.)

Naturgeografisk region 4: Thurø

Afb (Moræne, moræneler, jævnt stigende/faldende).

Øhav i beskyttede indre danske farvande.

Naturgeografisk region 5: Thurø Rev, Marint forland

Mca (Marint forland, marint sand og ler, flade).

Øhav i beskyttede indre danske farvande.

Naturgeografisk region 6: Bregninge Bakke

Afb (Moræne, moræneler, jævnt stigende/faldende).

Sund og Bælt i beskyttede indre danske farvande.

Naturgeografisk region 7: Tåsinge Moræneflade

Afa (Moræne, moræneler, flade).

Øhav i beskyttede indre danske farvande.

Naturgeografisk region 8: Monet, Marint forland

Mca (Marint forland, marint sand og ler, flade).

Øhav i beskyttede indre danske farvande.

Naturgeografisk region 9: Øhavet – Skarø, Drejø og Hjortø

Afa (Moræne, moræneler, flade).

Øhav i beskyttede indre danske farvande.

REGION 1: SVENDBORG MORÆNEFLADE

Bogstavkode: Aff (Morænelandskab fra sidste istid, moræneler, bølget).

Geomorfologi

Svendborg Moræneflade ligger som en større sammenhængende moræneflade langs kysten af Fyn ud mod Svendborg Sund og Det Sydfynske Øhav. Morænefladen strækker sig fra Syltemade Ådal i vest til Vejstrup Ådal i øst. På den centrale del af fladen ligger Svendborg By.

Vest for Svendborg ligger Egense Ås, som på de højeste punkter hæver sig 12,5 højdemeter over det omkringliggende landskab. Åsen følger et bugtet forløb på omkring 2,5 km i øst/vestgående retning. I områdets vestlige del nær Syltemade Ådal har tidligere ligget endnu en ås, Kølle Banker. Kølle Banker er i dag gravet væk, som følge af råstofgravning.

Jordtype

Jordbunden udgøres af moræneler, som dækker langt størstedelen af områdets samlede areal. Den eneste markante afvigelse i jordtype findes i områdets nordøstlige del i form af et omkring 3 km² stort område med ferskvandstør. Dette område findes i forbindelse med Sortemose i nabokommunen.

Terræn

Terrænet er primært bølget. I området vest for Svendborg rejser Egense Ås sig i terrænet ca. 12,5 m over det omkringliggende landskab, der ligger ca. 35 m.o.h. Langs kysten på vestsiden af Svendborg falder terrænet gradvist ned mod kysten med et fald på ca. 25 højdemeter over en afstand på mellem 0,5-0,75 km.

I områdets nordøstlige del op mod randmorænestrøget Heldager Bakker forekommer områder med mere bakket terræn.

I den del af den naturgeografiske region, som ligger øst for Svendborg, findes et jævnt fald i terrænet nær kysten på ca. 40 højdemeter. Terrænet falder over en afstand på 12 km, størst nær Vejstrup Ådal i øst. Kystskrånningen gennemskæres af erosionsdale vinkelret på kyststrækningen. De to mest markante erosionsdale ligger henholdsvis vest for Hallingskovhuse og nord for Skårupøre.

Kompleksitet

Kompleksiteten i området er ikke markant.

Vandelementer

I områdets nordlige del ligger to større lavbundsområder, der forbindes af Vejstrup Å. Det nordligste og største af disse lavbundsområder er Sortemose. Sortemose er drænet og opdyrket. Syd for Sortemose ligger Lundemose. Vejstrup Å har sit udspring omkring 2 km vest for Sortemose, og løber igennem de to lavbundsområder og fortsætter ad Vejstrup Ådal til kysten.

Farvandsområde

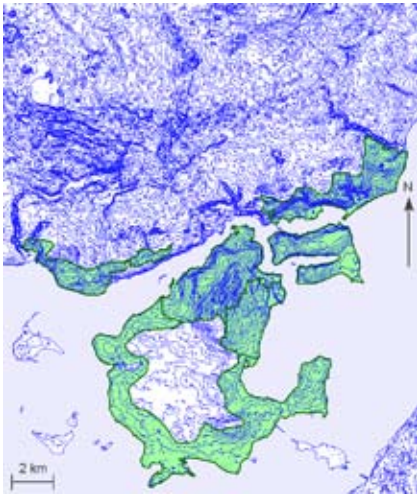
Svendborg Moræneflade ligger ud mod to forskellige farvandsområder.

- Sund og Bælt i beskyttede indre danske farvande
- Øhav i beskyttede indre danske farvande

Størstedelen af regionen grænser op til Svendborg Sund, mens den vestlige del grænser ud mod det Sydfynske Øhav. Hele området er præget af relativ landsænkning.

Svendborg Sund består af ganske smalle sunde, som omkranses af kystlinjer til øerne Tåsinge, Thurø og Fyn, der alle har tilnærmelsesvist retlinjede kyststrækninger

Det Sydfynske Øhav er opstået som ”druknet” morænelandskab i forbindelse med den relative landsænkning, som præger området. Øhavet består af en mængde små øer på mellem 1 og 6 km². Øerne er alle rige på odder, tanger og andre marine forlande i tilknytning til de ujævne kystlinjer. Småøerne ligger med en indbyrdes afstand på mellem 1,5 og 5 km.

Kystforlandet i Svendborg Kommune.

Dybdeforhold

Både Svendborg Sund og Øhavet er lavvandede farvandsområder, primært med havdybder under 5 m. Dog findes dybere render mellem Fyn og Skarø, mellem Ærø og Drejø, og i den sydøstlige del af Svendborg Sund.

Vindeksporering

Fyn's kyster ligger i læ bag småøerne, som bryder vinden og bølgeenergien. Endvidere er havdybderne lave, hvilket betinger lav bølgeaktivitet i begge farvandsområder.

Strandbredden

Strandbredden langs Svendborg Moræneflade er ganske smal. I den vestlige del adskilles den fra det bagvedliggende landområde af lave stedvist tilgroede klinter. Langs den østlige del af kyststrækningen ud mod Svendborg Sund ligger bebyggede områder helt ud til kysten. Strandbredden præges her af mindre kystbeskyttelses anlæg.

Kystforland

Kystforlandsgrænsen afgrænses foreløbig på baggrund af højdekurver fra KMS, 1:25.000.

TRIN 3

KULTURGEOGRAFISK ANALYSE

FORMÅL

Med udgangspunkt i de [naturgeografiske regioner](#) foretages en analyse af arealanvendelsen i området. På den baggrund foretages en afgrænsning af foreløbige landskabskarakterområder.

Den endelige afgrænsning af landskabskarakterområderne sker først i felten, hvor de rumlig visuelle forhold analyseres.

De kulturgeografiske strukturer er resultatet af en løbende udvikling og forbundet med stor fortællerværdi. Nutidens landskab er skabt af samspillet mellem [naturgrundlaget](#) og menneskets evne til at udnytte denne ressource. I danske landskaber har strukturer og enkeltelementer i arealanvendelsen i form af bebyggelser, skel, hegn, skove og veje stor betydning for landskabets karakter.

MATERIALE

Information om de kulturgeografiske strukturer og enkeltelementer hentes fra følgende digitale kortmateriale:

- Kort25. Topografiske grundkort. 1:25.000
- Forskellige udgaver af 4 cm kort fra 1970-1990. 1:25.000
- Lave Målebordsblade fra 1920-1960. 1:20.000
- Høje Målebordsblade fra 1842-1899. 1:20.000
- Orthofotos
- Matrikelkort
- Top10dk

De nævnte kort kan rekvireres hos Kort- og Matrikelstyrelsen.

Ønskes mere detaljeret information om landbrugsdrift, ejerforhold, bygninger og fortidsminder kan dette findes på:

- Fund og Fortidsminder, Kulturarvsstyrelsens database over kulturhistoriske lokaliteter i hele landet. Se www.dkconline.dk/
- Fredede og bevaringsværdige bygninger, Kulturarvsstyrelsens database over bl.a. gårde, huse, villaer, herregårde m.m. Se: www.kulturarv.dk/fbb/index.htm
- GLR, Det Generelle Landbrugsregister
- CHR, Det Centrale Husdyrbrugsregister

KULTURMILJØ

Ifølge planlovens § 11 a, stk. 14 og 15 skal kommunaplanerne indeholde retningslinjer for sikring af henholdsvis kulturhistoriske bevaringsværdier, herunder beliggenheden af værdifulde kulturmiljøer, og landskabelige bevaringsværdier og områder med landskabelig værdi.

Den kulturgeografiske analyse omfatter [landskabslementer](#) og helheder. Derfor er det naturligt, at den inddrager kulturmiljøer i det omfang de er udpeget i kommunernes eller de tidligere amters planlægning.

Men det er vigtigt at understrege, at landskabskaraktermetoden ikke omfatter en selvstændig udpegnings af kulturmiljøer.

Disse kortlægges efter en selvstændig metode. Oplysninger om udarbejdede kommune- eller kulturarvsatlas kan fås hos Kulturarvsstyrelsen.

- SAVE-vejledning. Kortlægning og registrering af byers og bygningers bevaringsværdi og udarbejdelse af kommuneatlas. Skov- og Naturstyrelsen. Se: www.skovognatur.dk/Udgivelser/Tidligere/1997/SAVEvejledning.htm
- Blokkort, Fødevareministeriet. Se www.djfgeodata.dk/datasaml/areal3.html
- Bebyggelsestema fra AIS, baseret på BBR
- Lokale museer kan også være kilder til relevant information
- Udpegning af værdifulde kulturmiljøer i regionplanlægningen, Skov- og Naturstyrelsen, 1999

Oplysninger om og adgang til visse af de nævnte data kan ske via DJF's hjemmeside: www.agrsci.dk/ eller KMS' hjemmeside: www.kms.dk/. Visse data må rekvireres fra enten DJF eller KMS.

Nærmere beskrivelser af anvendelsen af GLR, CHR og blokkort kan findes i Videnblade på Skov og Landskabs hjemmeside: www.sl.kvl.dk. Adgang til Videnbladene kræver et abonnement.

Litteratur om den kulturgeografiske udvikling i kommunen kan med fordel også gennemgås inden kortbladsanalysen, da der herigennem kan opnås et overordnet indtryk af kommunens udvikling. Her kan f.eks. Trap Danmark, kommune- og kulturarvsatlas samt Danmarks Nationalleksikon være relevant. Indsamlingen af oplysninger bør spille sammen med kommunens kulturmiljøudpegninger i kommuneplan og eventuelle kulturarvsatlas.

Stendige, Heldagergård.

OM ANALYSEKORT

Eksisterende landskaber

- En god oversigt over det nuværende landskab fås ved at bruge Kort25 fra KMS som baggrundskort på skærmen. Det er et detaljeret topografisk rasterkort, der anvendes i skalaen 1:25.000 og indeholder information om arealanvendelse og terrænforhold. Kort25 erstatter 4 cm kortet og opdateres ca. hvert 5 år.
- Orthofotos i farver er gode som baggrundsbilleder for detaljerede analyser. De seneste flybilleder har en opløsning på ca. 30 cm. Det muliggør detaljeret analyse af f.eks. bevoksning og bestemmelse af markstørrelser.
- Top10DK er et detaljeret vektorgrundkort, udarbejdet som topografisk database. Kortet indeholder et stort antal objekter fordelt på otte objektklasser med i alt 51 geometriske objekttyper (skov, bykerne, kirke etc.), seks administrative grænsetyper, to navnetemaer samt højdeinformationer. Alle objekter er defineret som punkter, linjer eller flader i et koordinatsystem, som kan vælges til og fra. Herved kan der skabes brugertilpassede kort, som modsvarer en specifik analyse.
- Det landbrugsrelaterede blokkort giver kombineret med det generelle landbrugsregister, GLR, mulighed for at analysere landbrugsrelateret arealanvendelse.

Historiske landskaber

- Dyrkede gårdlandskaber og gamle skovlandskaber kan analyseres med udgangspunkt i De Høje Målebordsblade fra 1800-tallet. Disse kort dokumenterer landskabsmønstret i anden halvdel af 1800-tallet, tæt på landsbyernes udskiftning, gårdenes udflytning samt skovenes udskiftning og fredning. Kortene kan anvendes til at registrere fortsat eksistens eller intakthed af diger, vejstrukturer, skove og naturtyper.
- Tidsdybde og oprindelse af åbne, marine forlande analyseres også med udgangspunkt i de høje målebordsblade fra 1800-tallet. Disse kort viser det grundlæggende mønster af strandenge og indsøer, strandvolde m.v. inden hovedparten af de efterfølgende inddæmninger og tørlægninger blev foretaget.
- Målebordsbladene fra første halvdel af 1900-tallet viser de inddæmninger og tørlægninger, som er foretaget på marine forlande.
- Nyere tids skovlandskaber med nåletræsplantager eller dyrkningsland med statshusmandsbrug, jernbaner, større tørvegrave osv. analyseres ud fra kort, der dokumenterer landskabsmønstret inden landbrugets industrialisering. Dvs., at kortene skal være fra før 1950, hvor landbrugets industrialisering satte ind.
- 4 cm kortene fra 1970'erne er anvendelige f.eks. i forbindelse med tidsbestemmelse af sommerhusudstyknings osv.

Målebordsbladene er blevet til over en lang årrække, hvorfor det er relevant at konstatere, hvornår et givet kortblad er fra. [Mere om historiske kort](#)

LITTERATUR

Det danske kulturlandskab

- Trap Danmark 5. udgave.
- Kulturarvsatlas eller kommuneatlas.
- Fritzboeger, B. (1998): Det åbne lands kulturhistorie, DSR Forlaget.
- Reenberg, A. (1995): Det danske kulturlandskab, Gyldendal.
- SDE Danmarks Nationalleksikon, Gyldendal.
- SNS (1997): De kulturhistoriske interesser i landskabet.
- SNS (1997): SAVE-vejledning.
- SNS (1997): Kulturhistorisk inddeling af landskabet.
- SNS (1999): Udpegning af værdifulde kulturmiljøer i regionplanlægningen.
- SNS (2002): Landskab og kulturmiljø, Miljøkonsekvensvurderinger i det åbne landskab.

METODE

Den kulturgeografiske analyse baseres på en kortbladsanalyse, som inddrager både nutidige og historiske kort. Kortbladsanalysen foretages digitalt i GIS i 1:25.000. Kort25 og de relevante historiske kort åbnes i samme vindue og arrangeres, så de ligger bag hinanden. Herved kan der let skiftes mellem de forskellige kort og opnås forståelse for udviklingen i arealanvendelsen og de dominerende [landskabelementer](#).

Afgrænsningen af [naturgeografiske regioner](#) fra foregående trin hentes ind i samme vindue, som et gennemslagsigt polygontema. Med udgangspunkt i denne opsætning af kort og naturgeografiske regioner analyseres [samspillet mellem naturgrundlag og kulturgeografiske strukturer](#). Idet landskabskaraktermetoden fokuserer på det åbne land, inddrages større sammenhængende byområder ikke i analysen.

Den kulturgeografiske analyse forholder sig til landskabelementer og deres samspil med naturgrundlaget. Levende hegn, skove og gårde er eksempler på landskabelementer. Til hjælp for udvælgelsen af de landskabelementer, der skal inddrages i den kulturgeografiske analyse, er udformet en [landskabelementliste](#).

De strukturer, der inddrages i analysen skal ikke blot være til stede, men udgøre en væsentlig del af landskabet. Der fokuseres på fem overordnede kategorier af landskabelementer: Bevoksning, dyrkningsform, bebyggelsesstrukturer, kulturhistoriske helheder og enkeltelementer samt tekniske anlæg.

Analysen af landskabelementernes strukturer skaber en grundlæggende forståelse for landskabets kulturgeografi og arealanvendelsens samspil med naturgrundlaget. Helt grundlæggende opnås forståelse for to parametre:

[Landskabskarakterens oprindelse og tidsdybde](#) er udtryk for den tidsperiode, hvor landskabskarakteren blev ”grundlagt”. Eksempler på oprindelse og tidsdybde er f.eks. overdrev, som opstod i tiden efter landsbyernes fastlæggelse, det udskiftede gårdlandskab, som opstod i forbindelse med udskiftningen i starten af 1800-tallet, samt skovlandskabet omkring Vestskoven ved København, der opstod fra 1960’erne og fremad som følge af skovrejsning.

Oplysninger om landskabskarakterens oprindelse og tidsdybde fremkommer gennem analysen af landskabets udviklingshistorie og historiske kort.

Landskabskarakteren vil være betinget af en eller flere vigtige funktioner - [nøglefunktioner](#) – landbrug, græsning, skovbrug, plantagedrift etc. I en åben ådal med store sammenhængende engarealer i dalbunden vil græsning eller slåning være nøglefunktioner for opretholdelse af landskabskarakteren. Hvis denne ådal er under tilgroning pga. indstillet græsning, vil græsning stadig være nøglefunktionen og græsning vil kunne forbedre områdets karakter.

KULTURSKABTE LANDSKABSELEMENTER

Bevokningsstrukturer

Bevokningsstrukturer kan være levende hegn, bevoksede diger, krat, plantager, vildtremiser, skove, alléer og vejtræer. Disse [landskabselementer](#) har betydning for landskabet ved deres form, størrelse, orientering og placering samt de strukturer de skaber. Artssammensætningen er også central for landskabskarakteren. Gamle bevoksede jorddiger og levende hegn, solitære træer og skovpartier kan fortælle om gamle markstrukturer, overdrev, ejerforhold osv.

Dyrkningsformen

Dyrkningsformen fokuserer på typen af jordbrug og dets betydning for landskabskarakteren. I denne sammenhæng er det relevant at se på hvilken driftsform, der dominerer området, f.eks. intensivt landbrug, gartnerierhverv, plantagedrift eller ekstensive driftsformer, som skaber enge og overdrev. Indikationer om disse forhold kan aflæses på kort²⁵ og orthofotos.

Størrelsen af sammenhængende markflader kan på skrivebordet anvendes som retningsgivende for, hvor intensiv landbrugsdriften i området er. Store sammenhængende markflader vil typisk knytte sig til intensiv drift, mens markflader, som fragmenteres af skov, krat, eng, hede, overdrev etc. knytter sig til mindre ekstensivt drevne områder.

Ønskes mere detaljerede informationer om typen af landbrug (svine-, kvægbrug eller planteavl) kan der foretages en analyse af disse forhold på baggrund af GLR (Generelle Landbrugs Register) og CHR (Centralt Husdyrbrugs Register). Information fra de to registre kan kombineres med blokkortet fra Fødevareministeriet, hvorved der opnås information om bedriftsstørrelser. Dette kan evt. visualiseres på kort. Information om bedriftsstørrelse og -type er relevant for landskabsudviklingen.

Bebyggelsesstrukturer

Der er markant forskel på, hvordan bebyggelse er knyttet til naturgrundlaget, afhængigt af om det er ældre eller nutidigt byggeri. Bebyggelsers betydning som karaktergivende elementer afhænger af bebyggelsesstrukturen og dens samspil med øvrige væsentlige landskabselementer. Der fokuseres især på bebyggelsestyper i form af tæt eller åben bebyggelse, enkelte gårde, fritliggende huse, husmandsudstyknings, landsbyer, større bysamfund, fritidshus og industriområder, og de mønstre de skaber i landskabet.

I forbindelse med beskrivelsen af herre- eller hovedgårde er tidsangivelse væsentlig for forståelsen af tidsdybden i landskabet. Gårdens anlægstidspunkt kan typisk fås fra Trap Danmark 5. udgave. Oplysning om udstrækningen af herregårdsejerlav fås fra matrikelkortet. I det omfang en herregård er interessant i et kulturhistorisk perspektiv, skal den inddrages under kulturhistoriske helheder og enkeltelementer.

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer vidner om tidligere tiders måder at anvende ressourcerne. Her fokuseres på landskabelige helheder, som f.eks. bevarede udskiftningsstrukturer i form af jorddiger, gårdes placering i landskabet og landsbyers struktur. Herregårde, husmandsudstyknings eller en enegårds placering på overkanten af en ådal i Vestjylland, samlinger af gravhøje eller forsvarsanlæg kan indeholde særlig fortællerværdi og være relevante at inddrage i analyse og beskrivelse af de kulturhistoriske helheder og enkeltelementer.

I forbindelse med identifikation af kulturhistoriske helheder og enkeltelementer inddrages også [landskabskarakterens oprindelse og tidsdybde](#).

Tekniske anlæg

Tekniske anlæg i form af veje, jernbaner, højspændingsledninger, vindmøller etc. vil typisk påvirke landskabskarakteren. På skrivebordet konstateres deres tilstedeværelse, mens deres påvirkning af landskabskarakteren vurderes i felten. Det ses ofte, at ældre tekniske anlæg skifter funktion, og at deres fremtræden og fortællerværdi samtidig opfattes som positive bidrag, der understreger det karakteristiske for et område, f.eks. ældre pumpe eller transformerstationer, mølle og forsvarsanlæg. Denne type anlæg bør derfor inddrages i beskrivelsen af tekniske anlæg eller evt. i beskrivelsen af kulturhistoriske helheder og enkeltelementer.

PRODUKT

På baggrund af de naturgeografiske regioner og den kulturgeografiske analyse afgrænses områder, som er homogene med hensyn til samspillet mellem de dominerende landskabselementer og naturgrundlaget. Disse områder udgør de foreløbige landskabskarakterområder. Resultatet er et kort, der viser et antal afgrænsede områder, som hver især adskiller sig fra de omkringliggende landskaber. For hvert område gælder, at samspillet mellem arealanvendelsen, struktur, helheder, enkeltelementer og naturgrundlaget får området til at adskille sig fra de omkringliggende områder.

Landskabskarakterområder kan gå på tværs af naturgeografiske regioner, dække en del af en naturgeografisk region eller have sammenfald med de naturgeografiske regioners grænser. Typisk vil der være sammenfald mellem grænserne, men f.eks. et herregårdslandskab kan indeholde landskabelige sammenhænge, som går på tværs af flere naturgeografiske regioner.

Når de foreløbige landskabskarakterområder er afgrænset, beskrives de natur- og kulturgeografiske forhold, som har været afgørende for afgrænsningen. Denne beskrivelse foretages digitalt i Feltskema - Kortlægning. Feltskemaet kan downloades på www.skovnatur.dk. Det er en fordel at udfylde beskrivelsen af et givet foreløbigt landskabskarakterområde i feltskemaet umiddelbart inden feltbesigtigelsen. Det sikrer sammenhæng mellem skrivebords- og feltarbejdet samt den efterfølgende formulering af landskabskarakterbeskrivelsen.

Skårupøre Sund, øst for Svendborg.

LANDSKABSKARAKTERKORTLÆGNING OG VURDERING

Registreringsdata

Besigtigelsesdato:

Landskabskarakterområde: *Egense Landbrugsflade*

Koordinater for registreringspunkter:

Undersøgelsesteam:

Foto nr.:

FELTSKEMA - KORTLÆGNING

1. LANDSKABSKARAKTEROMRÅDEBESKRIVELSE

1.1 KARAKTERGIVENDE LANDSKABSELEMENTER

Naturgrundlag

Geologi og jordtype: *Leret moreneflade. I den østlige del ligger Egense Ås.*

Terrænform: *Fladt til let bølget. Terrænfald fra nordøst mod sydsydvest.*

Vandelementer: *Ingen markante vandelementer.*

Farvandsområde (udstrækning, havdybde, vindeksponering): *Sund og Bælt mod øst. Øhav mod vest, begge beskyttede indre danske farvande. Lave farvande med kort afstand mellem modstående kyster og derfor beskyttede mod vind og bølger.*

Strandbredden: *Smal strandbred. Kystklinter mod vest. Kystsikring langs den bymæssige bebyggelse ved Rantzausminde.*

Arealanvendelse - Bevoksning

Skov / plantage: *En række mindre skovområder, som dækker arealer fra omkring 5 ha til omkring 40 ha. Skovområderne findes primært ved områdets østlige og sydlige grænser.*

Småplantninger / sumpskov / krat: *Især på Egense Ås småbevoksninger i tilknytning til vandhuller.*

Levende hegn / bevoksede diger: *Levende hegn på marker uden overordnet struktur. Levende hegn langs veje.*

Alleer / vejtræer / solitære træer:

Arealanvendelse - Dyrkningsform

Landbrug: *Dyrkede marker. Markerne afgrænses af hegn således, at der dannes middelstore dyrkningsflader på omkring 20 ha.*

Halvkultur / natur:

Arealanvendelse - Bebyggelsesstrukturer

Byområde:

Erhvervsområde:

Parcelhusområde:

Byfronter: *Mod øst og sydøst afgrænses karakterområdet af henholdsvis Svendborg By og Rantzhausminde.*

Fritidshusområde:

Landsby: *Egense og Skovsbo midt på fladen. Øster Skerninge på overkanten af Hvidkilde Tunneldal og Ballen ved kysten. Kirkelandsbyen Egense ligger som en vejlandsby med gårdene samlet langs det nord/sydgående vejforløb.*

Gårde: *Små til middelstore gårde, der primært ligger langs vejene i umiddelbar tilknytning til disse.*

Husmandsbebyggelse:

Herregårde: *Ved kysten ligger Lehnskov – en lille herregård.*

Fiskerlejer:

Fabrik / kraftværk:

Andet:

Arealanvendelse - Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer

Landsbyejerlav:

Hovedgårdsejerlav / landskab: *En mindre hovedgård, Lehnskov, ligger ved kysten omgivet af et mindre ejerlav uden gårde. Dette område er dog ikke større end andre ubebyggede flader indenfor karakterområdet.*

Område med fortidsminder:

Forsvarsanlæg:

Inddæmning:

Købstad:

Husmandsudstyknings / fiskerlejer: Langs den østlige del af kysten er de tidligere bebyggelser / fiskersamfund ved Rantzausminde, Fisk op Huse og Kogtved vokset sammen med Svendborg og fremstår i dag som forstad til Svendborg.

Kirker inkl. kirkegårde: Egense Kirke ligger nordøst for Egense Landsby. Kirke i Øster Skerninge.

Andet: En del bevoksede diger er fjernet, hvorved markstørrelsen er øget, og i tilknytning til landsbyerne er der stedvist kommet nogen nyere bebyggelse til. Den overordnede bebyggelses-, vej- og bevoksningsstruktur er dog tilnærmelsesvist intakt.

Arealanvendelse - Tekniske anlæg

Vejforløb:

Jernbane:

Bro:

Dæmning:

Havneanlæg:

Kystsikring: Langs kysten af Rantzausminde er etableret kystsikring.

Lufthavn / landingsbane:

Højspændingsledning: Området gennemskæres af en 60 kV højspændingsledning i øst/vestgående retning.

Vindmøllegruppe / park:

Råstofgrav: I den vestlige del af karakterområdet ligger et råstofgraveområde.

Rekreativt område:

Andet:

1.2 KARAKTERGIVENDE RUMLIGE, VISUELLE OG STØJMÆSSIGE FORHOLD

Kan først udfyldes i felten.

Skala	Stor ☐	Middel ☐	Lille ☐
Rumlig afgrænsning	Åbent ☐	Transperant afgrænset ☐	Lukket ☐
Kompleksitet	Meget sammensat ☐	Sammensat ☐	Enkelt ☐
Struktur	Dominerende ☐	Middel ☐	Svagt ☐
Visuel uro	Uroligt ☐	Middel roligt ☐	Roligt ☐
Støj	Støjende ☐	Afdæmpet ☐	Stille ☐

Bemærkninger:

1.3 KYSTRELATEREDE RUMLIGE VISUELLE FORHOLD Kan først udfyldes i felten

Beskrivelse af kystforland:

Karakteristika for modstående kyster:

Visuel sammenhæng på langs af kystlinjen:

1.4 OPLEVELSESRIGE DELOMRÅDER OG ENKELTELEMENTER

Kan først udføres i felten

Delområder eller enkeltelementer med oplevelsesrige geotoper, naturarealer og kulturmiljøer:

Geologiske lokaliteter, markante terrænformer og vandelementer:

Naturarealer og skove:

Kulturhistoriske strukturer:

Særligt tydeligt samspil mellem naturgrundlag og kulturskabte strukturer:

Delområder eller enkeltelementer med markante rumlige og visuelle forhold:

Særlige skala/rumforhold, kompleksitet eller struktur

Markante enkeltelementer – af betydning som orienteringspunkter:

Markante udsigter, visuelle relationer til naboområder m.m.:

Visuel påvirkning fra tekniske anlæg, byudvikling mv.:

1.5 LANDSKABSKARAKTERENS KULTURHISTORISKE OPRINDELSE OG TIDSDYBDE:

Udskifningslandskabet omkring 1800.

1.6 NØGLEFUNKTIONER, DVS. VIGTIGE FUNKTIONER FOR OPRETHOLDELSE AF KARAKTEREN:

Landbrugsdrift.

1.7 LANDSKABSKARAKTEREN Kan først udfyldes i felten

Karaktergivende landskabselementer:

Karaktergivende rumlige og visuelle forhold:

Markante delområder og enkeltelementer:

Afgrænsning:

Nøglekarakteristika:

TRIN 4

RUMLIG VISUEL ANALYSE

FORMÅL

Den rumlige visuelle analyse skal give overblik over landskabets rumlige og visuelle fremtræden, så det endelige billede af landskabets karakter kan opnås. Derfor foretages analysen i felten.

I den rumlige visuelle analyse suppleres og verificeres informationerne fra den natur- og kulturgeografiske analyse. De karaktergivende [landskabslementer](#) i naturgrundlaget og arealanvendelsen samt de karaktergivende [rumlige visuelle forhold](#) fastslås. Herudover foretages en endelig afgrænsning af landskabskarakterområderne, og oplevelsesrige delområder og enkeltelementer kortlægges.

MATERIALE

- Kort over foreløbige landskabskarakterområder med foreløbig afgrænsning af [kystforlandet](#)
- Feltskema - Kortlægning udfyldt med data fra den natur- og kulturgeografiske analyse
- Overblik over kommunens landskaber, særlige landskabelige betydninger samt planmæssige udpegninger og retlige bindinger fra forundersøgelsen
- Diverse topografiske og tematiske kort fra tidligere analysetrin

Registreringerne i felten kan foretages mere eller mindre digitalt. De registreringer, som skal indtegnes på kort, kan digitaliseres direkte i GIS i felten eller indtegnes på papirkort og efterfølgende digitaliseres hjemme på skrivebordet.

METODE

Feltarbejdet forberedes hjemmefra

Kortet med de foreløbige landskabskarakterområder og den foreløbige afgrænsning af kystforlandet lægges på en bærbar PC sammen med alle relevante topografiske og tematiske kort (kort25, orthofoto, historiske kort og tematiske kort fra den naturgeografiske analyse). Kortene arrangeres i GIS med de foreløbige grænser øverst og kort25 som baggrundskort. De øvrige kort lægges bagved, således at de let kan klikkes til og fra. Hvis kortregistreringerne skal foretages på papir, medbringes i felten et kortudsnit (kort25), som viser det relevante [landskabskarakterområde](#) og en del af det omkringliggende landskab. På papir såvel som digitalt, bør data fra feltarbejdet samles på ét registreringskort.

Feltskema - Kortlægning, som er delvist udfyldt i de foregående analysetrin, bør medbringes digitalt. Det er ikke hensigtsmæssigt at udfylde feltskemaet i hånden.

TIPS

Feltundersøgelsen udføres af et team på 2 eller 3 personer. Det gør det muligt at opsamle informationer under gennemkørslen af områderne og giver mulighed for at finde fællesnævnerne for landskabsoplevelserne. Undersøgelsesteamet bemannes med folk med forskellig faglig baggrund, f.eks. ekspertise i landskabsanalyse/planlægning samt geologi og/eller kulturhistorie.

Formålet med feltarbejdet er at få verificeret skrivebordsanalysens data. Derfor planlægges hjemmefra en rute for gennemkørsel af hvert landskabskarakterområde. Ruten skal sikre, at man får overblik over hele det geografiske område og dets indhold. Først skitseres en rute for gennemkørslen, som går på kryds og tværs af det betragtede landskabskarakterområde, samt omfatter en del af de omkringliggende landskaber. Ruten skal følge offentligt tilgængelige veje. Denne gennemkørsel skal give overblik over landskabskarakterområdet og de omkringliggende landskaber samt hjælpe til at fastlægge afgrænsningen af landskabskarakterområdet og eventuelt afgrænsningen af [kystforlandet](#).

Når de overordnede grænser for karakterområdet er lagt fast, rettes blikket ind ad mod selve indholdet af området. Hjemmefra skitseres derfor også en rute, som bringer feltteamet rundt til alle dele af karakterområdet. Endelig vælges registreringspunkter, dvs. steder rundt omkring i området, hvor feltteamet stopper og registrerer observationerne af landskabet. Afhængig af, hvor varieret karakterområdet er, arbejdes der med 1-3 registreringspunkter. Punkterne skal placeres, så de tilsammen er dækkende for hele landskabskarakterområdet og den variation i forholdene, som findes i området. Punkterne kan suppleres med en række fotostandpunkter, hvorfra observationerne i felten kan dokumenteres.

Både ruter og registreringspunkter bør justeres efter forholdene i felten.

Justering af grænser i felten

Feltarbejdet fokuserer på ét landskabskarakterområde ad gangen. Først gennemkøres området med henblik på at tjekke og justere grænserne af de foreløbige landskabskarakterområder. Grænserne tilpasses, så de afspejler de egentlige forhold i felten mht. karaktergivende [landskabslementer](#) - dvs. natur- og menneskeskabte enkeltdele i landskabet, f.eks. terrænformationer, vandområder, skove, naturområder, hegn, markfelter, bebyggelser, veje og ledningsanlæg - og rumlige visuelle forhold. Grænserne kan flyttes, flere områder kan slås sammen, eller det enkelte foreløbige karakterområde kan vise sig at være to separate landskabskarakterområder. Grænsen skal indramme det størst mulige område, som overordnet set er homogent mht. landskabskarakteren og adskiller sig fra de omkringliggende landskaber. Justeringerne indtegnes på registreringskortet.

Den foreløbige afgrænsning af kystforlandet justeres også på registreringskortet ved gennemkørslen. Grænsen er fastlagt på baggrund af topografien, der hvor landskabet påbegynder sin hældning mod kysten. I felten tilpasses denne grænse, så den afgrænser de arealer, hvorfra der overordnet set er visuel sammenhæng mellem land og hav. Kystforlandet kan derfor stedvist rumme mindre områder, hvor udsigten over tilstødende vandflader er afskåret af beplantning eller mindre bebyggelse.

HJÆLP TIL FELTSKEMA - KORTLÆGNING

Feltskema pkt. 1.1 Karaktergivende landskabselementer

Skrivebordsanalyserne suppleres med en kort beskrivelse af de betragtede delområders karaktergivende [landskabselementer](#) med hensyn til type, struktur, fremtræden og samspil. F.eks. en kuperet landbrugsflade med småvandhuller, kraftige rumskabende løvhegn, tætliggende små landsbyer med velbevaret bebyggelsesstruktur og udskiftningsmønster m.m.

Feltskema pkt. 1.2 Karaktergivende rumlige og visuelle forhold

Her angives de [rumlige visuelle forhold](#), som er karaktergivende for området. Rumlige visuelle forhold skabes af de karaktergivende landskabselementer og den måde de påvirker det synsmæssige indtryk af landskabet. På listen afkrydses det mest relevante valg på en 3-delt skala for hhv. landskabets skala, rumlige afgrænsning, kompleksitet, struktur og visuel uro. Det er muligt at beskrive særlige forhold kort under afkrydsningskemaet.

Feltskema pkt. 1.3 Kystrelaterede rumlige visuelle forhold

Her beskrives de visuelle sammenhænge, som knytter sig til kysten. Det beskrives, hvad der karakteriserer [kystforlandet](#) og fra hvilke dele af kystforlandet, der er visuel sammenhæng med vandfladen og eventuelt modstående kyst. Endvidere beskrives, hvad der karakteriserer en eventuelt modstående kyst. For konvekse kystlinjer kan der være tydelig visuel sammenhæng på langs af kystlinjen, som skal beskrives. Fra kysten kan der endvidere være visuel sammenhæng til områder på modstående kyst, som ligger bag kystforlandet. Disse visuelle sammenhænge fremkommer, når terrænet stiger inde i land, bag kystforlandet. I sådanne tilfælde beskrives, hvad der karakteriserer det område, hvortil der er visuel sammenhæng, og hvad betydning det har for landskabsoplevelsen i det område, hvorfra det ses.

Feltskema pkt. 1.4 Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer

Variationer indenfor karakterområdet, som fremstår markante og er vigtige for landskabsoplevelsen, beskrives i dette punkt. [Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer](#) kan betinges af oplevelsesrige geologiske lokaliteter og terrænformer, naturarealer og skove, kulturhistoriske helheder og enkeltelementer, særlige skala/rumforhold, kompleksitet og strukturer, markante enkeltelementer og udsigter, visuelle relationer til naboområder samt visuel påvirkning fra tekniske anlæg, byudvikling m.v.

Feltskema pkt. 1.5 Landskabskarakterens kulturhistoriske oprindelse og tidsdybde

I den kulturgeografiske analyse er der givet et første bud på landskabskarakterens oprindelse. I felten tages stilling til, om dette bud stemmer overens med landskabskarakteren. Feltskemaets beskrivelse tilpasses forholdene.

Feltskema pkt. 1.6 Nøglefunktioner

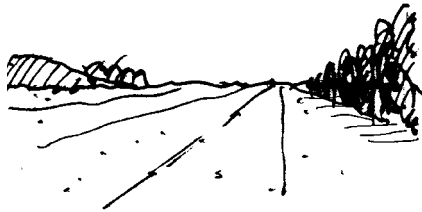
De [nøglefunktioner](#), som blev beskrevet på skrivebordet, verificeres i felten og suppleres eventuelt med uddybende beskrivelser.

Feltskema pkt. 1.7 Landskabskarakteren

Her beskrives landskabskarakteren kortfattet med oplysninger om de karaktergivende landskabselementer og de rumlige visuelle forhold. Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer af betydning for landskabsoplevelsen beskrives kort, og de landskabelige forhold, som betinger afgrænsningen af karakterområdet beskrives også. Til sidst formuleres nøglekarakteren - en ultrakort beskrivelse af landskabskarakteren.

Analyse af landskabskarakterområdets rumlige visuelle forhold i felten

Når områdets grænser er fastlagt, flyttes fokus til indholdet af landskabskarakterområdet. Området kan eventuelt gennemkøres igen, denne gang med

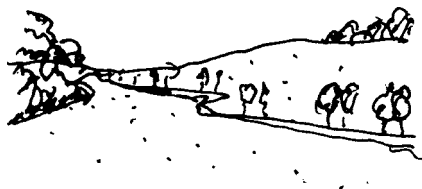

Skitse - Enkelt landskab.

fokus på de landskabselementer og rumlige visuelle forhold, der især er karaktergivende for området (= områdets [nøglekarakter](#)).

Variationer i de karaktergivende forhold konstateres, og det afgøres, hvorvidt variationerne fremstår som oplevelsesrige delområder eller enkeltelementer indenfor landskabskarakterområdet. Oplevelsesrige delområder eller enkeltelementer kan f.eks. være oplevelsesrige geologiske lokaliteter, terrænformer og vandelementer, naturarealer og skove, kulturhistoriske helheder og enkeltelementer, særlige skala/rumforhold, kompleksitet og strukturer, markante enkeltelementer og udsigter m.m. Vigtige forhold markeres på kortet, som f.eks. oplevelsesrige delområder, markante rande/rumlige begrænsninger, markante enkeltelementer/orienteringspunkter, vigtige udsigter og indblik, dominerende tekniske anlæg osv.

Når der på baggrund af gennemkørslerne er opnået overblik over [landskabskarakterområdet](#) – dets [nøglekarakter](#) og eventuelle variationer – foretages en opsummerende beskrivelse af de karaktergivende forhold i delområdet i et registreringspunkt, som er repræsentativt for området eller del af det. Data noteres i Feltskema - Kortlægning.

Skitse - Vej som strukturgivende element.

Udfyldning af skemaet er en fortløbende proces, og registreringerne fra hhv. gennemkørsel og registreringspunkter indføres i samme skema, evt. med en markering af, hvor i området de forskellige data stammer fra. Registreringerne dokumenteres med foto. Det kan også være relevant at tage billeder i forbindelse med gennemkørslerne af området. Fotostandpunkterne og registreringspunkterne bør være markeret på registreringskortet.

Større byer og skovområder ligger som store fladedækkende elementer. I forbindelse med analysen af de rumlige visuelle forhold inddrages randene af disse områder i samspil med det omkringliggende landskab. I tilfælde, hvor skov eller by ligger på meget skrånende terræn, må de dele af skoven og byen som kan ses, betragtes som en del af randen.

I kystområder kan et registreringspunkt i kystforlandet være nødvendigt, når punkt 1.3 i feltskemaet om kystrelaterede rumlige visuelle forhold udfyldes.

PRODUKT

Den rumlige visuelle analyse fører til en endelig afgrænsning af landskabskarakterområdet på registreringskortet og verificering og justering af data fra den naturgeografiske og kulturgeografiske analyse i feltskemaet, samt kortlægning og beskrivelse af områdets rumlige visuelle forhold. På baggrund heraf fastlægges den samlede, overordnede landskabskarakter i skemaets sidste del.

Skitse - Åbent storskala kystlandskab.

RUMLIG VISUEL ANALYSE EGENSE LANDBRUGSFLADE

Iagttagelserne fra feltarbejdet er registreret digitalt på analysekortet eller som håndtegnede skitser på papirkort. Heraf fremgår den endelige afgrænsning af karakterområdet og justeringen af kystforlandet, registrerings- og fotostandpunkter, registreringer af særlige rumlige og visuelle forhold i form af vigtige rande/rumlige afgrænsninger, særlige udsigter og indsigtsmuligheder, oplevelsesrige delområder og enkeltelementer samt dominerende tekniske anlæg.

Analysekort fra Egense Landbrugsflade.

FELTSKEMA – KORTLÆGNING, EGENSE LANDBRUGSFLADE

Feltskemaet - vist på de følgende sider - indeholder de beskrivelser, som blev foretaget i skrivebordsanalysen og som nu er blevet verificeret i felten. Hvis der på skrivebordet er indskrevet noget, som ikke stemmer overens med de faktiske forhold i felten, fjernes det fra skemaet, og hvis der mangler noget, tilføjes det i skemaet. Især er der lagt vægt på at beskrive de karaktergivende elementers rumlige visuelle fremtræden.

I feltskemaet beskrives de karaktergivende rumlige visuelle forhold i 1.2, og de kystrelaterede rumlig visuelle forhold i 1.3. 1.2 består af et afkrydsningsskema mht. skala, rumlig afgrænsning, kompleksitet, struktur, visuel uro og støj.

LANDSKABSKARAKTERKORTLÆGNING OG VURDERING

Registreringsdata

Besigtigelsesdato: 02.11.05

Landskabskarakterområde: Egense Landbrugsflade

Koordinater for registreringspunkter: 1: X: 597186 Y: 6101661 2: X: 599393 Y: 6102665 3: X: 595226 Y: 6100180 (UTM zone 32, WGS84)

Undersøgelsesteam: XXX, XXX

Foto nr.: 1, 2, 3, 4

FELTSKEMA - KORTLÆGNING

1. LANDSKABSKARAKTEROMRÅDEBESKRIVELSE

1.1 KARAKTERGIVENDE LANDSKABSELEMENTER

Naturgrundlag

Geologi og jordtype: Leret moreneflade. I den østlige del ligger Egense Ås som et tydeligt strukturerende element i landskabet.

Terrænform: Fladt til let bølget. Terrænfald fra nordøst mod syd/sydvest.

Vandelementer: Udover havet ingen markante vandelementer.

Farvandsområde (udstrækning, havdybde, vindekspønering): Sund og Bælt mod øst. Øhav mod vest, begge beskyttede indre danske farvande. Lave farvande med kort afstand mellem modstående kyster og derfor beskyttede mod vind og bølger.

Strandbredden: Smal strandbred. Kystkliner mod vest. Kystsikring langs den bymæssige bebyggelse ved Rantzausminde.

Arealanvendelse - Bevoksning

Skov / plantage: En række mindre skovområder, som dækker arealer fra omkring 5 ha til omkring 40 ha. Skovområderne findes primært ved områdets østlige og sydlige grænser. Det er løvskove med markante bryn af løv. Sofienlund og Povlinelund er del af grøn afgrænsning af Svg. og Rantzausminde (Reg. 2). Mange mindre skovområder omkring Lehnkov – nogle helt kystnært (Reg. 3). Syd for Egense Ås danner skovområder små velafgrænsede rum (Reg. 2).

Småplantninger / sumpskov / krat: Især på Egense Ås småbevoksninger i tilknytning til vandhuller. Også tørre lokaliteter præges af krat. Både opvækst af løvfældende arter og beplantninger med nål – til jagt (Reg. 2).

Levende hegn / bevoksede diger: Levende hegn på marker uden overordnet struktur – primært lave og hullede/transparente, bred vifte af arter. Levende hegn langs veje – tætte og hækliggende (Reg. 1).

Alleer / vejtræer / solitære træer:

Arealanvendelse - Dyrkningsform

Landbrug: Intensivt dyrkede marker. Markerne afgrænses af hegn således at der dannes middelstore dyrkningsfelter på omkring 20 ha (Reg. 1).

På Egense ås braklagte og græssede arealer – arealanvendelsen varierer mellem dyrkede flader, skov og krat (Reg.2).

Halvkultur / natur:

Arealanvendelse - Bebyggelsesstrukturer

Byområde:

Erhvervsområde:

Parcelhusområde:

Byfronter: Mod øst og sydøst afgrænses karakterområdet af henholdsvis Svendborg By og Rantzausminde. Randen af begge byer grønne, afgrænset af løvtræsbevoksninger (Reg. 2)

Fritidshusområde:

Landsby: Egense og Skousbo midt på fladen. Øster Skerninge på overkanten af Hvidkilde Tunneldal og Ballen ved kysten. Kirkelandsbyen Egense ligger som en vejlandsby med gårdene samlet langs det nord/sydgående vejforløb – mange flerlængede gårde i sort/hvidt bindingsværk, den sydligste del primært nyere bebyggelse. Alle landsbyer med grøn rand mod omgivende landskab (Reg. 1).

Gårde: Små til middelstore gårde, der primært ligger langs vejene i umiddelbar tilknytning til disse. Mod vest præger to større gårde med dyrehold et område (Reg. 1).

Husmandsbebyggelse:

Herregårde: Ved kysten ligger Lehnkov – en lille herregård. Nyopført hovedbygning omgivet af stendiger, gamle ege og skov (Reg.3).

Fiskerlejer:

Fabrik / kraftværk:

Andet:

Arealanvendelse - Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer

Landsbyejerlav: *Trods huludfyldning med nyere bebyggelse har Egense bevaret sin oprindelige struktur (Reg. 1).*

Hovedgårdsejerlav / landskab: *En mindre hovedgård, Lehnskov, ligger ved kysten omgivet af et mindre ejerlav uden gårde. Dette område er dog ikke større end andre ubebyggede flader indenfor karakterområdet. Fremstår kun helt nær hovedbygningen med markant hovedgårds-karakter (Reg. 3).*

Område med fortidsminder:

Forsvarsanlæg:

Inddæmning:

Købstad:

Husmandsudstyknings / fiskerlejer: *Langs den østlige del af kysten er de tidligere bebyggelser / fiskersamfund ved Rantzausminde, Fisk op -huse og Kogtved vokset sammen med Svendborg og en del af byen. Ved Lehnskovhuse – tre husmandsteder i skovbryn ved kysten (Reg.3).*

Kirker inkl. kirkegårde: *Egense Kirke ligger nordøst for Egense Landsby. På bakketop, som orienteringspunkt med godt indblik fra nord og syd (Reg. 1).*

Andet: *En del bevoksede diger er fjernet, hvorved markstørrelsen er øget, og i tilknytning til landsbyerne er der stedvist kommet nogen nyere bebyggelse til. Den overordnede bebyggelses-, vej- og bevoksningsstruktur er tilnærmelsesvist intakt.*

Arealanvendelse - Tekniske anlæg

Vejforløb:

Jernbane:

Bro:

Dæmning:

Havneanlæg:

Kystsikring: *Langs kysten af Rantzausminde er etableret kystsikring.*

Lufthavn / landingsbane:

Højspændingsledning: *Området gennemskæres af en 60 kV højspændingsledning i øst/vestgående retning. Kun lokal påvirkning af landskabet (Reg. 1 og 2).*

Vindmøllegruppe / park: *Mod vest står to mindre samlinger af vindmøller, små vindmøller, påvirker området vest for Egense (Reg. 1).*

Råstofgrav: *I den vestlige del af karakterområdet ligger et råstof graveområde, og omgivet af høje jordvolde, der ses lokalt (Reg. 1).*

Rekreativt område:

Andet: Siloer i tilknytning til landbrugsdrift.

1.2 KARAKTERGIVENDE RUMLIGE, VISUELLE OG STØJMÆSSIGE FORHOLD

Skala	Stor ☐	Middel ☒	Lille ☐
Rumlige afgrænsning	Åbent ☐	Transperant afgrænset ☒	Lukket ☐
Kompleksitet	Meget sammensat ☐	Sammensat ☒	Enkelt ☐
Struktur	Dominerende ☐	Middel ☒	Svagt ☐
Visuel uro	Uroligt ☐	Middel roligt ☒	Roligt ☐
Støj	Støjende ☐	Afdæmpet ☐	Stille ☐

Bemærkninger: Kig henover og igennem transparente hegn. Mønster: marker af varierende form adskilt af hegn med øst-vest/syd-nordlig retning (Reg. 1).

1.3 KYSTRELATEREDE RUMLIGE VISUELLE FORHOLD

Beskrivelse af kystforland: Svendborg Sund (østlige del af LKømr) – kystforland præget af Rantzausminde bymæssig bebyggelse. Stedvist adgang til kysten gennem bebyggelsen. Kystudsigt, især fra Lehnkov, ind i sundet til modstående kyst Bregninge Bakke og Tåsinge. Kig til Svg. Sund broen.

Øhavet (vestlig del af LKømr) – kystforland præget af småskove v. Lehnkov og by v. Ballen. Kig over kyst/hav især fra kysten v. Lehnkov og området mellem Lehnkov og Ballen. Kig til Tåsinge og øerne Skarø, Drejø og Hjortø (Reg. 3).

Karakteristika for modstående kyster: Bregninge Bakke / Tåsinge med grønt bælte af bevoksning ved kysten. Bregninge Bakke rejser sig op bag dette – åbne marker med lange levende hegn og Bregninge Kirke på toppen som landmark. Kystforland, vandflade og Bregninge Bakke / Tåsinge danner sammenhængede landskabsrum.

Øerne – Skarø etc. – fremstår grønne. Småøerne danner transparent landskabsrum, fremstår uforstyrret uden bebyggelse og tekniske anlæg (Reg. 3).

Visuel sammenhæng på langs af kystlinjen: Kystlinjen primært konveks, derfor ingen markant visuel sammenhæng (Reg. 3).

1.4 OPLEVELSESRIGE DELOMRÅDER OG ENKELTELEMENTER

Delområder eller enkeltelementer med oplevelsesrige geotoper, naturarealer og kulturmiljøer:

Geologiske lokaliteter, markante terrænformer og vandelementer: *Egense Ås med markante terrænformer i den østlige del. Opleves især fra nord over åben landbrugsflade opdelt af lave hullede levende hegn, som går vinkelret på åsen (Reg. 2).*

Naturarealer og skove: *Mindre skovområder, syd for åsen, afgrænser små markante rum (Reg. 2).*

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer: *Egense med oprindelig form og velholdte flerlængede gårde (Reg. 1). Herregården Lehnkov og husmandstederne Lehnkov Huse ved kysten. Hovedbygning, stendiger, gamle ege, skovene og husmandstederne danner et sammenhængende miljø nær kysten (Reg. 3).*

Særligt tydeligt samspil mellem naturgrundlag og kulturskabte strukturer:

Delområder eller enkeltelementer med markante rumlige og visuelle forhold:

Særlige skala/rumforhold, kompleksitet eller strukturer: *Egense Ås udgør det overordnede strukturerende landskabelement i den østlige del. Terrænformen understreges af den foranliggende åbne bølgede landbrugsflade. Herfra opleves åsen tydeligt. Opvækst af krat slører terrænformen og skaber et småskala landskab og små lukkede rum.*

Markante enkeltelementer – af betydning som orienteringspunkter: *Egense Kirke øst for Egense ligger på lokal bakketop. Kig til kirken fra nord og syd. Kig fra nord gennemskåret af højspændingsledning (Reg. 1).*

Markante udsigter, visuelle relationer til naboområder m.m.: *Fra Egense Kirke markant udsigt mod nord over Herregårdslandskabet og til Egebjerg Bakker (Reg. 1).*

Markante udsigter over Øhavet og ind i Svendborg Sund fra området ved Lehnkov – endvidere kystnære skove og en mindre herregård (Reg. 3).

Visuel påvirkning fra tekniske anlæg, byudvikling m.v.: *Forbrændingsanlægget, som ligger i nabokarakterområdet nord for Svendborg By, fremtræder som et markant orienteringspunkt set fra den nordøstlige del af området (Reg 2).*

Samlingerne af vindmøller mod vest har visuel dominans i området vest for Egense. Endvidere jordvoldene omkring graveområdet og siloer i tilknytning til landbrugsdrift (Reg. 1).

Foto 1: Landbrugsfladen vest for Egense (Reg. 1).

Foto 2: Egense Kirke, set fra nord (Reg. 1).

Foto 3: Egense Ås set fra nord (Reg. 2).

Foto 4: Udsigt over Det Sydfynske Øhav fra kystforlandet vest for Lehnskov (Reg. 3).

1.5 LANDSKABSKARAKTERENS KULTURHISTORISKE OPRINDELSE OG TIDSDYBDE

Udskiftningslandskabet omkring 1800.

1.6 NØGLEFUNKTIONER, DVS. VIGTIGE FUNKTIONER FOR OPRETHOLDELSE AF KARAKTEREN

Landbrugsdrift. Størrelsen af gårdene og markfelterne afspejler drift tilknyttet middelstore bedrifter. Vedligeholdelse af levende hegn og bevoksede jorddiger. På Åsen ekstensiv arealanvendelse – græsningsslåning.

1.7 LANDSKABSKARAKTEREN

De karaktergivende landskabselementer: *Karaktergivende er især den dyrkede, letbølgede moræneflade inddelt i middelstore markfelter af lange levende hegn. Endvidere små til middelstore gårde langs vejene.*

De karaktergivende rumlige og visuelle forhold: *Middelskala landskab betinget af middelstore markfelter, opdelt i transparente til åbne landskabsrum af lave hegn og sporadisk bevoksede diger. Bebyggelsen i området ses kun lidt, den afskærms af bevoksning.*

Markante delområder og enkeltelementer: *Egense Kirke som markante landskabselement med gode ind- og udsigtsforhold.*

Egense Ås ligger som et markant landskabselement. Den opleves bedst fra den åbne landbrugsflade mod nord. Syd for åsen skaber små skovområder markante landskabsrum.

Ved Lehnskov ved kysten præges karakteren af kystnære skove og markante udsigter over Øhavet og ind i Svendborg Sund.

Afgrænsning: *LKområdet strækker sig fra Syltemade Ådal i vest til randen af Svendborg By i øst. Imod nord afgrænses området af Hvidkilde Herregårdslandskab og Hvidkilde Tunneldal. Mod syd afgrænses LKområdet af kysten.*

Nøglekarakteristika: *Kystnær bølget moræneflade med dyrkede marker opdelt af hegn i middelstore landskabsrum samt små til middelstore gårde langs veje.*

SKABELON FOR KARAKTERBESKRIVELSEN

Navn

Området tildeles et kort, betegnende navn, typisk bygget op af et stednavn og information om områdets dominerende arealanvendelse eller terrænform. Eksempler: Egense Landbrugsflade, Hvidkilde Herregårdslandskab eller Heldager Bakkelandskab.

Nøglekarakterer

Ultrakort beskrivelse af de mest centrale forhold vedrørende de karaktergivende [landskabelementer](#) og rumlige visuelle forhold.

Beliggenhed og afgrænsning

Områdets geografiske beliggenhed og afgrænsning i forhold til omkringliggende landskabskarakterområder.

Landskabskarakteren

En kortfattet beskrivelse af de karaktergivende forhold vedrørende naturgrundlag, arealanvendelse og de rumlige visuelle forhold. Endvidere beskrives eventuelle delområder, som har betydning for landskabsoplevelsen samt tekniske anlæg med dominans i landskabet. Beskrivelsen af landskabskarakteren kan bygges op om:

- Karaktergivende landskabelementer givet af naturgrundlagets og arealanvendelsens art, placering og samspil
- Karaktergivende rumlige visuelle forhold
- Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer
- Tekniske anlæg og deres dominans i landskabet

Landskabskarakterens oprindelse

Her beskrives kort oprindelsen, dvs. den tidsperiode, som landskabskarakteren har udgangspunkt i.

Naturgrundlag

Beskrivelsen hentes fra den naturgeografiske analyse. Hvis et karakterområde strækker sig over flere [naturgeografiske regioner](#) - hvilket vil være sjældent - eller over dele af en naturgeografisk region - hvilket er mere almindeligt - rettes beskrivelsen af de naturgeografiske forhold til derefter. I kystnære områder beskrives det nærliggende farvand, [dybdeforhold](#), [vindeksponering](#) og [strandbredden](#).

Arealanvendelse og landskabelementer

Forhold vedrørende bevoksning, dyrkningsform, bebyggelsesstruktur, kulturhistoriske helheder og enkeltelementer og tekniske anlæg fra den kulturgeografiske analyse, suppleret med oplysninger fra feltarbejdet, beskrives i fem separate underafsnit. Kan understøttes af oplysninger om areal, driftsform, bebyggelsernes alder etc.

Rumlige visuelle forhold

Her beskrives karaktergivende landskabelementer, de rumlige visuelle forhold de skaber samt oplevelsesrige delområder og enkeltelementer. Tekniske anlæg eller andre landskabelementer, som er fremmede i forhold til landskabskarakteren, beskrives mht. dominans. Beskrivelsen bygges op som følger:

- Karaktergivende landskabelementer og de rumlige visuelle forhold, de skaber
- Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer
- Væsentlig påvirkning af landskabskarakteren fra tekniske anlæg, byudvikling eller andre landskabelementer uden direkte tilknytning til landskabskarakteren

Visuelle relationer til naboerområder

Visuelle sammenhænge på tværs af landskabskarakterområdets grænser.

Visuelle sammenhænge i kystlandskabet

Karakteristika for [kystforlandet](#), den visuelle sammenhæng med vandfladen og modstående kyst samt karakteristika for modstående kyst.

Nøglefunktioner, udviklingstendenser og planlagte ændringer

- [Nøglefunktioner](#) – de funktioner, der er bærende for landskabskarakteren
- Udviklingstendenser – igangværende udviklingstendenser, som kan iagttages eller vil opstå, som funktion af den generelle udvikling
- Planlagte ændringer – liste over planlagte ændringer i området. (Regionplanlagte ændringer, kommuneplanlagte ændringer, områder beskyttet af gældende lovgivning, fredninger etc.)

TRIN 5

LANDSKABSKARAKTERBESKRIVELSE

FORMÅL

I landskabskarakterbeskrivelsen beskrives, hvad der særligt karakteriserer et [landskabskarakterområde](#), og dermed adskiller det fra omliggende karakterområder. Landskabsbeskrivelsen er bindeled mellem Landskabskarakterkortlægningen og Landskabsvurderingen.

MATERIALER

Oplysningerne fra Feltskema – Kortlægning ”oversættes” til et sammenhængende dokument, hvor hovedtræk fra registreringspunkterne rides op. Beskrivelsen suppleres med fotos fra landskabskarakterområdet samt analysekortet fra felten.

METODE

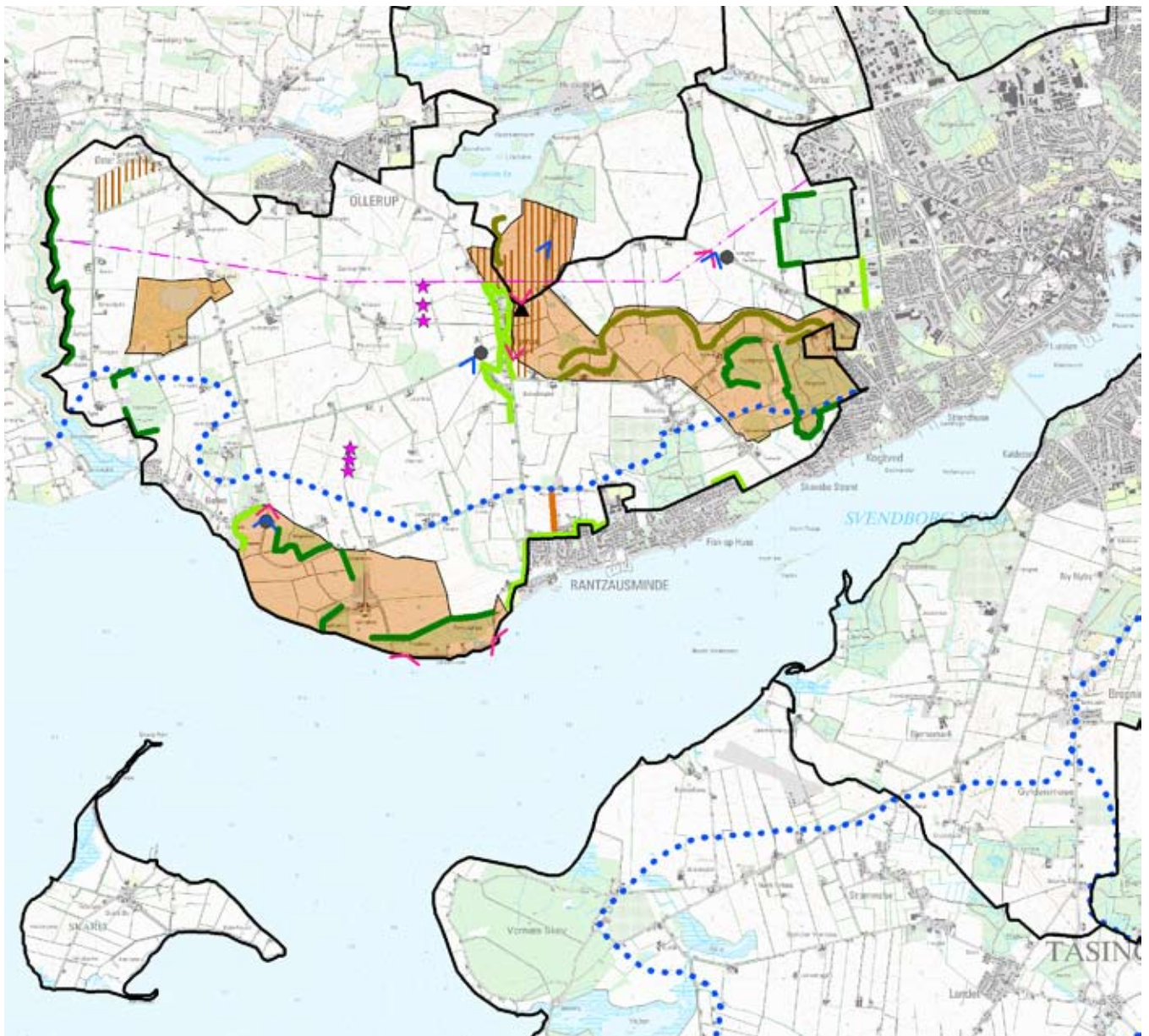
Landskabskarakterbeskrivelsen formuleres ud fra en overordnet skabelon for at opnå en kortfattet, præcis og systematisk gennemgang af landskabet, som kan sammenholdes med beskrivelser af andre landskabskarakterområder.

Teksten hentes i det udfyldte Feltskema - Kortlægning. Især i forbindelse med de [rumlige visuelle forhold](#) kan der være behov for supplerende formuleringer i beskrivelsen af de landskabelige forhold. Analysekortet, som blev udarbejdet i felten, finpudses og tilknyttes beskrivelsen af karakterområdet. Kortet skal anvendes som udgangspunkt for den videre analyse.

Når alle landskabskarakterområderne er beskrevet udarbejdes et samlet kort over kommunens karakterområder. Denne inddeling af kommunen danner udgangspunkt for vurderingen af kommunens landskab og formuleringen af en landskabsstrategi.

PRODUKT

- Beskrivelse af de særlige karakteristika, der knytter sig til landskabskarakterområdet
- Kort over landskabskarakterområdet
- Udvalgte fotos, der viser områdets vigtigste karaktertræk og eventuelle [oplevelsesrige delområder](#)

ANALYSEKORT, EGENSE LANDSBRUGSFLADE.

Vigtig rand - bevoksning	Kirkeindsigt	Fotostandpunkt/-retning
Vigtig rand - terræn	Teknisk anlæg	Udsigt
Grøn byrand	Teknisk anlæg	Karakterområde
Bypræget byrand	Landmark	Kystforlandsgrense
Markant delområde	Registreringspunkt	

LANDSKABSKARAKTERBESKRIVELSE EGENSE LANDBRUGSFLADE

NØGLEKARAKTER

Kystnær bølget moræneflade med dyrkede marker opdelt af hegn i middelstore landskabsrum samt små til middelstore gårde langs veje.

BELIGGENHED OG AFGRÆNSNING

Egense Landbrugsflade ligger i den sydvestlige del af Svendborg Kommune. Området er del af en større sammenhængende moræneflade, som strækker sig på tværs af kommunegrænsen mellem Svendborg og Egebjerg kommuner.

Områdets bølgede landbrugsflade strækker sig fra Syltemade Ådal i vest til byranden af Svendborg i øst. Mod nord afgrænses området af overgangen til herregårdslandskaberne omkring Hvidkilde og Nielstrup samt Hvidkilde Tunneldal, mens den sydlige grænse udgøres af kysten ud mod Svendborg Sund og det Sydfynske Øhav.

Hele karakterområdet er en del af kystlandskabet omkring Det Sydfynske Øhav og Svendborg Sund. Kystforlandet strækker sig mellem 0,5 og 1,5 km ind i landet.

LANDSKABSKARAKTEREN

Karaktergivende er især den dyrkede og let bølgede moræneflade, som inddeles i middelstore markfelter af lange hegn og diger med stedvist hullet bevoksning bestående af en bred vifte af arter. Karaktergivende er også små til middelstore gårde langs vejene, og spredtliggende vandhuller på markerne omgivet af træbevoksning og krat.

De karaktergivende landskabselementer skaber tilsammen et transparent afgrænset middelskala jordbrugslandskab. I den nordlige del af karakterområdet danner skovområder på Egebjerg og Dongs Bakker den overordnede rumlige afgrænsning.

Foto 1: Den dyrkede og let bølgede moræneflade inddeles i middelstore markfelter af transparente levende hegn og bevoksede diger.

Byrandene fremstår grønne eller afgrænset fra det omkringliggende landskab af terrænformen. Den nordlige del af Svendborg byrand ligger f.eks. bag en bakketop.

Omkring Egense Kirke er der markante ind- og udsigtsforhold. Mod nord findes en vid udsigt hen over Hvidkilde Herregårdslandskab til skovområderne på Egebjerg Bakke.

Den sydøstlige del af området domineres af Egense Ås, der ligger som et markant strukturerende landskabselement. Nord for åsen strækker en åben og let bølget moræneflade sig mod nord. Henover denne flade er der fra vejen i nord gode muligheder for at opleve åsens terrænform og udstrækning. Syd for åsen mellem Skovsbo og Svendborg præges karakteren af mindre markfelter og skovområder med markante skovbryn. Disse landskabselementer skaber tilsammen et småskala landskab med lukkede, velafgrænsede landskabsrum.

Mod syd ligger det Sydfynske Øhav og Svendborg Sund. Området mellem Rantzausminde og Ballen præges af kystnære skove, hovedgården til Lehnskov og vide udsigter over det Sydfynske Øhav og Svendborg Sund.

Tekniske anlæg har kun lokal visuel dominans. Det drejer sig om vindmøller og en råstofgrav i den vestlige del af området. Den østligste del af området nær Svendborg er kun svagt visuelt påvirket af nærheden til randen af Svendborg By. Dog fremstår forbrændingsanlægget i nabokarakterområdet, som et dominerende landskabselement mod nordøst. Det nye parcelhusområde i randen Rantzausminde påvirker visuelt de tilstødende arealer.

LANDSKABSKARAKTERENS OPRINDELSE

Landskabskarakteren har primært sin oprindelse i tiden efter udskiftningen med blokkudskiftede landsbyer samt gårde og husmandssteder liggende spredt i landskabet. Se også afsnittet: Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer.

NATURGRUNDLAG

Geomorfologi

Dannelsesmæssigt er der tale om et morænelandskab fra sidste istid. Området er del af en større sammenhængende moræneflade omkring Svendborg og afgrænses af Syltemade Ådal i vest. Mod nord rejser randmorænerne Egebjerg og Dongs Bakker sig. I områdets østlige del nær Svendborg ligger Egense Ås. Åsen følger et bugtet forløb på ca. 2,5 km i øst/vestgående retning. I områdets vestlige del nær Syltemade Ådal har tidligere ligget endnu en ås, Kølle Banker. Denne ås er i dag gravet væk, og råstofgravning finder stadig sted i området.

Jordtype

Den dominerende jordtype er moræneler.

Terræn

Terrænet er overvejende fladt til let bølget. De overordnede terrænforhold præges af et let fald fra nordøst mod syd/sydvest. Den østlige del omkring Egense Ås ligger ca. 35 m.o.h., mens den vestlige del af området ligger omkring 25 m.o.h. Endvidere falder terrænet gradvist ned mod kystlinjen med et fald på ca. 25 højdemeter over en afstand på omkring 0,5-0,75 km.

Egense Ås præger de terrænmæssige forhold i den østlige del om end den fremstår med varierende tydelighed. Mod syd fremstår den med markante terrænskråninger med en hældning på over 12°, mens den mod nord præges af hældninger mellem 6-12° og gradvist går over i en bølget flade, der ligger foran åsen.

Vandelementer

Udover havet ingen markante vandelementer, dog enkelte små vandhuller spredt på markfladerne, især i tilknytning til åsen.

KYSTRELATEREDE NATURGEOGRAFISKE FORHOLD

Farvandsområde

Egense landbrugsflade grænser op til to forskellige farvandsområder. Den østlige del grænser op til Svendborg Sund, som er af typen Sund og Bælt i beskyttede indre danske farvande. Den vestlige del grænser ud mod det Sydfynske Øhav, som er af typen Øhav i beskyttede indre danske farvande.

Svendborg Sund består af ganske smalle sunde, som omkranses af kystlinjer til tre forskellige øer, der alle har tilnærmelsesvist retlinjede kyststrækninger. Kystlinjernes tilnærmelsesvise rette linjer er betinget af øernes dannelsesform, idet der er tale om unge lavenergikyster.

Det Sydfynske Øhav er opstået som ”druknet” morænelandskab i forbindelse med den relative landsenkning, som præger området. Øhavet består af en mængde små øer på mellem 1 og 6 km². Øerne er alle rige på odder, tanger og andre marine forlande i tilknytning til de ujævne kystlinjer. Småøerne ligger med en indbyrdes afstand på mellem 1,5 og 5 km.

Dybdeforhold

Både Svendborg Sund og Øhavet er lavvandede farvandsområder, primært med havdybder under 5 m.

Vindeksporer

Kysten af Fyn ligger i læ bag småøerne, som bryder vinden og bølgeenergien. Endvidere er havdybderne lave, hvilket betinger lav bølgeaktivitet i begge farvandsregioner.

Strandbredden

Strandbredden langs Egense Landbrugsflade er ganske smal. I den vestlige del adskilles den fra det bagvedliggende landområde af lave stedvist tilgroede klinter. Langs den østlige del af kyststrækningen, ud mod Svendborg Sund ligger bebyggede områder helt ud til kysten. Strandbredden præges her af mindre kystbeskyttelses anlæg.

AREALANVENDELSE

Bevokningsstruktur

Den dyrkede flade opdeles af lange enkeltrækkede hegn og diger med bevoksning af varierende højde og tæthed, dog primært hullede. De består af en bred vifte af løvfældende arter.

Langs en stor del af vejene i karakterområdet findes høje hækklignende hegnsplantninger.

Bebyggelsen er omgivet af bevoksninger af løvtræer. Især på åsen findes opvækst af krat ofte i tilknytning til tidligere lavbundsområder.

I området findes en række mindre løvskovsområder, som dækker arealer fra 5-40 ha. Skovområderne findes primært ved områdets østlige og sydlige grænser. Områdets største skovområder er Sofienlund på ca. 40 ha, Engene på ca. 30 ha og Povlinelund af samme størrelse. Ved hovedgården Lehnsskov vest for Rantzausminde findes fire mindre skovområder hvoraf Fredskov og Mølleskov ligger helt ned til kysten og fremtræder med vindpåvirkede rande. Skovområdet Eskemose på ca. 20 ha ligger ved karakterområdets sydvestlige grænse nær Syltemade Ådal.

Dyrkningsform

Karakterområdet præges af intensiv drift, primært planteavl. Markfelterne er middelstore og dækker arealer primært omkring 20 ha. Stedvist forekommer markstørrelser fra 12 ha og op til 50 ha.

På åsen findes mindre braklagte områder samt områder i tilknytning til lavbundsområder, som er sprunget i krat. Dyrkningsmønsteret på åsens sydlige og vestlige del er således mere komplekst.

Bebyggelsesstruktur

Bebyggelsen i det åbne land domineres af små til middelstore ejendomme, der primært ligger langs vejene.

Kirkelandsbyen Egense ligger centralt i området som en vejby med gårdene samlet langs det nord/sydgående vejforløb. Den nordlige og oprindelige del af Egense domineres af flerlængede gårde i sort/hvidt bindingsværk. Trods hulfyldning med nyere bebyggelse har Egense bevaret sin oprindelige struktur.

Skovsbo og Ballen bestod oprindeligt af ganske få gårde. Nu præges de af en del nyere bebyggelse. Især Ballen er vokset markant og har bredt sig fra sin oprindelige beliggenhed, vest for Krogenlund skoven, imod vest til Syltemade Ådal.

En mindre hovedgård, Lehnkov, ligger ved kysten af karakterområdet.

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer

Ændringerne i de karaktergivende landskabselementer knytter sig primært til diger og bebyggelse. En del bevoksede diger er fjernet, hvorved markstørrelserne er øget. I tilknytning til landsbyerne er der stedvist kommet nogen nyere bebyggelser til. Ændringerne er begrænsede, og den overordnede bebyggelses-, vej- og bevoksningsstruktur er tilnærmelsesvist intakt.

Den dyrkede landbrugsflade, med de mange spredtliggende gårde og rektangulære markfelter adskilt af bevoksede jorddiger, afspejler stadig landsbyernes blokudskiftning. Også den forholdsvis intakte og uforstyrrede struktur af landsbyen Egense og dens kirke afspejler landskabskarakterens oprindelse.

Bebyggelsesstrukturen afspejler en typisk tendens med landsbyerne Øster Skerninge og Egense placeret i de bageste dele af ejerlavet, trukket væk fra kysten. Med tiden er mindre udflytterlandsbyer, husmandssteder og små fiskersamfund blevet placeret tættere på og nær kysten. Herved er de kystnære skove, der sandsynligvis tidligere i usikre tider har været tætte og fungeret som værn mod angreb fra søsiden, blevet fældet og er i dag kun bevaret, hvor særlige ejerforhold har betinget det. Skovene omkring Lehnkov er bevaret.

En del nyere bebyggelse er kommet til i de yderste dele af ejerlavene på Egense Landbrugsflade. Rantzausminde og Skovsbo Strand, der i dag er del af en større sammenhængende bymæssig bebyggelse til Svendborg, var oprindeligt en enkelt række af små fiskersamfund.

Kun kyststrækningen omkring hovedgården Lehnkov, der har sin oprindelse omkring starten af 1400-tallet, har bevaret den struktur, som afspejles på de historiske kort. Selve hovedbygningen er nyopført i 1885, men anlæggets overordnede middelalderlige struktur er velbevaret. Lehnkovs ejerlav udgør en helhed, hvis enkeltelementer er hovedbygningen og de kystnære skove. I

skovbrynet mellem skoven Pavevænge og selve kystlinjen ligger to små bindingsværkshuse, som også er af betydning for den landskabelige oplevelse af ejerlavets kulturhistoriske træk.

Tekniske anlæg

To vindmølleklynger af tre middelhøje møller er placeret vest for Egense. I områdets vestlige del findes et råstofgraveområde på omkring 35 ha og området gennemskæres af en 60 kV højspændingsledning i øst/vestgående retning. Endvidere findes et par siloer i tilknytning til landbrugsdrift i områdets vestlige del. Udenfor områdegrænsen i nordøst ligger et stort forbrændingsanlæg.

RUMLIGE OG VISUELLE FORHOLD

Karaktergivende landskabelementer og rumlige visuelle forhold

De karaktergivende landskabelementer i form af markflader, hegn og bebyggelse skaber tilsammen et sammensat middelskala landskab med en forholdsvis tydelig struktur. Strukturen er betinget af de rektangulære marker med lange lige hegn og bebyggelsens placering langs vejene. De lave og ofte hullede hegn skaber en transparent rumlig afgrænsning, der stedvist fremstår som åben, hvor huller i hegnene giver mulighed for kig på tværs af flere markflader. Hæklignende hegn langs vejene og den tætte beplantning omkring

bebyggelsen skaber fornemmelsen af en lukket karakter lokalt langs vejene og afskærer mange steder udsynet over det omkringliggende landskab.

Foto 2: Egense Kirke set fra nord. Kirken er visuelt påvirket af elmasten.

Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer

I kraft af Egense Kirkes beliggenhed på en lokal bakketop er der markante ud- og indsigtforhold omkring kirken. Indsigtszonen ligger dels syd for kirken, dels nord herfor, dvs. i det tilstødende karakterområde. Fra kirken findes en vid udsigt mod nord over Hvidkilde Herregårdslandskab til skovområderne på Egebjerg og Dongs Bakker.

I områdets sydøstlige del præges landskabskarakteren af Egense Ås. Dens bakkede terræn og øst/vestgående udstrækning danner den overordnede struktur

Foto 3: Egense Ås set fra nord. Foran åsen ligger den åbne, bølgede moræneflade.

og rumlige afgrænsning. Mod nord går åsen gradvist over i den foranliggende åbne moræneflade, som understreger åsens terrænform og giver mulighed for at opleve denne fra landevejen i nord. På åsens sydlige side, især i den østlige ende, findes de mest markante terrænformer, hvor åsen rejser sig fra den jævne moræneflade. Her er terræformen dog delvist sløret af krat og småskove med markante løvbryn, og landskabet fremstår med en mindre skala og med lukkede rumlige afgrænsninger. Den vestlige del af åsen præges af mere ekstensiv drift, tilgroning og mindre skalaforhold.

Langs kysten fra Ballen til Rantzausminde er der mange muligheder for vide udsigter fra vejene over Øhavet til primært Strynø og Tåsinge samt de lidt fjernere liggende øer Drejø og Hjortø. Karakteren af kysten omkring Lehnsskov domineres af skoven, som ligger ud til kystlinjen. Øst for Ballen findes en markant udsigt over kystlandskabet og det Sydfynske Øhav. Den jævnt skrånende kystskråning er åben og præget af lave levende hegn parallelt med kystlinjen. Denne struktur fortsættes af rækker af småøer, Skarø, Drejø og Hjortø, der ligger bag hinanden som kulisser på vandfladen.

I forbindelse med eksisterende og tidligere frugtplantager findes stedvist høje poppelhegn, der fremstår i kontrast til de karaktergivende forhold.

Påvirkning fra tekniske anlæg, byudvikling eller andre landskabssele- menter

Tekniske anlæg og bymæssige bebyggelser fremtræder kun lokalt med visuel dominans. Dog er randene af de nye beboelsesområder nord for Rantzausminde lokalt meget synlig og dominerende. Vindmøllerne er først og fremmest synlige fra den del af karakterområdet, som ligger vest for Egense, hvor de har nogen visuel dominans i landskabet.

Højspændingsledningen, som gennemskærer området har ikke væsentlig visuel betydning, idet den harmonerer i skala med de tilstødende skovområder i

nord, som danner den nordlige afgrænsning af karakterområdet. Det påvirker dog den oplevelsesrige indsigt til kirken fra naboområdet i nord.

Visuelle relationer til naboområder

Vindmølleklyngerne ved Egense er synlige i Hvidkilde Herregårdslandskab mod nord, hvor møllerne virker forstyrrende for den vigtige udsigt fra vejen, forbi herregården udover Hvidkilde Sø.

Forbrændingsanlægget i naboområdet mod nordøst ses stedvis tydeligt fra den østlige del af Egense landbrugsflade. Det åbne øhav mod sydvest, det snævre sund samt Tåsinge mod syd er i meget tæt visuel sammenhæng med de tilgrænsende landområder på Egense Landbrugsflade.

VISUELLE SAMMENHÆNGE I KYSTLANDSKABET

Kystlandskabet omkring Svendborg Sund

[Kystforlandet](#) ud mod Svendborg Sund præges af den bymæssige bebyggelse omkring Rantzausminde, der ligger helt ud til strandbredden. Stedvist imellem bebyggelserne findes offentlig adgang til kysten.

Fra østsiden af Lehnkov Huse findes en vid udsigt ind i kystlandskabsrummet omkring Svendborg Sund. Denne visuelle sammenhæng knytter sig til modstående kyst og på langs af den bebyggede kystlinje ved Rantzausminde.

Karakteristika for modstående kyst

Den modstående kyst udgøres af Bregninge Bakke og præges især af et bælte af bevoksning langs selve kystlinjen samt lange sammenhængende levende hegn. Hegnene strækker sig op ad det bagvedliggende jævnt skrånende kystforland med dyrkede markflader. På toppen af Bregninge Bakke ligger Bregninge Kirke som et markant orienteringspunkt.

Kystforlande, vandfladen og den modstående kyst ved Bregninge Bakke opleves som et sammenhængende velafgrænset rum, der dog åbner sig ud mod øhavet mod vest. Den korte afstand mellem kysterne bevirker, at de modstående kyster opleves som et sammenhængende landskab.

Foto 4: Udsigt over det Sydfynske Øhav mellem Lehnkov og Ballen.

Den modstående kyst er uden tekniske anlæg. I de inderste dele af kystlandskabsrummet præges karakteren af Svendborg Sund Broen, som forbinder to bymæssige bebyggelser på hver sin side af vandfladen.

Kystlandskabet omkring Det Sydfynske Øhav

Kystforlandet ud mod det Sydfynske Øhav præges, dels af de mindre skovområder og de dyrkede marker omkring Lehnskov, dels den bymæssige bebyggelse ved Ballen. Strandbredden er meget smal og adskilles fra det bagvedliggende landskab af lave lerklinter. Det Sydfynske Øhav opleves især fra området mellem Ballen og Lehnskov Huse, hvorfra der findes vide udsigter.

Karakteristika for modstående kyst

De modstående kyster fremstår meget grønne og præget af skov og beplantninger med løv. De lave småøer afgrænser et transparent kystlandskabsrum på tværs af vandfladen, som fremstår helt uforstyrret uden bebyggelse eller andre tekniske anlæg.

NØGLEFUNKTIONER, UDVIKLINGSTENDENSER OG PLANLAGTE ÆNDRINGER

Nøglefunktioner

Landskabskarakteren afspejler en intensiv landbrugsdrift. Størrelsen af markfelter og gårde afspejler en drift tilknyttet middelstore bedrifter. Fortsat drift af jorden samt vedligeholdelse af hegn og bevoksede diger er vigtige funktioner og tiltag for opretholdelse af den eksisterende landskabskarakter. Endvidere er opretholdelsen af de markante løvskovsbryn i den østlige del af karakterområdet af stor betydning for karakteren af dette skovprægede delområde.

Udviklingstendenser

Området mellem Egense og Rantzausminde er præget af nye parcelhusbebyggelser samt planteskoledrift og tilgroning på Egense Ås. Landskabet syd for Ollerup har undergået forandringer i takt med vindmølleudbygning, råstofgravning, kraftig udbygning af enkelte gårde samt byudvikling i randen af Ollerup. Begge steder ligger de nye boligbebyggelser uden de ellers karakteristiske grønne rande ud mod landskabet.

Planlagte ændringer

Langs randen af Svendborg, nord for Rantzausminde og et område syd for Ollerup findes eksisterende byzone som er lokalplanlagt, men endnu ikke bebygget.

I områdets nordøstlige hjørne, mellem randen af Svendborg og ejerlavsgrensen til Hvidkilde ligger et areal, som er kommuneplanlagt fremtidig byzone.

Områderne nord for Rantzausminde og vest for Sofienlund Skov er i Regionplanen udpeget som områder for fremtidig byvækst. De fremtidige byvækstretninger omkring Svendborg er markeret således, at byen i fremtiden må forventes at vokse mod nord fra Rantzausminde og samtidig mod vest fra den nordlige del af Svendborg. Regionplanen friholder en lomme omkring Egense Ås, imellem de to byvækstretninger.

I Regionplanen indgår også fremtidigt vejforløb i øst/vestgående retning i den nordlige del af karakterområdet. Det strækker sig fra Svendborg i øst, igennem Hvidkilde Herregårdslandskab, syd om Ollerup og videre vestpå. Den planlagte vej er præciseret i regionplanen for dele af vejens forløb. Det gælder en strækning fra den østlige ende af Sørup Sø og ind i Hvidkilde Herregårdslandskab øst for skoven Amalieskov.

I Kommuneplan 1999-2010 for Svendborg Kommune er der skitseret områder til boligformål nord for Rantzausminde og nordvest for Svendborg, samt et smalt bælte til offentlige formål i øst/vestgående retning syd for Sørup Sø. Vejbetjeningen i Svendborg Vest er skitseret som et bugtet vejforløb fra den sydøstlige ende af Sørup Sø mod vest over jorden til Hvidkilde og videre syd om Ollerup, et vejforløb fra sydsiden af Sofienlund skov til Rantzausminde samt et vejforløb, som forbinder disse.

I Planstrategi 2005 for Svendborg Kommune er udarbejdet en idéskitse til udvikling af Svendborg By imod vest. Et bælte af bebyggelse og nye vejføringer strækker sig fra den nordlige del af Svendborg, mellem Sørup Sø og Sofienlund Skov, i en bue til Rantzausminde i syd. Imellem Svendborg og den nye bebyggelse er et område friholdt for byudvikling. Det fremstår som en form for grøn kile, der udgøres af Egense Ås og skovområderne ved Tankefuld med forbindelse til Skovsbo Strand. Der er angivet en ny vejføring som forbinder Svendborgs nordvestlige del med Rantzausminde. Den nordlige del af dette vejforløb følger det i Regionplanforslaget præciserede fremtidige vejforløb. Endvidere gennemskæres den vestlige ende af Egense Ås i nord/sydgående retning af vejen. Der henvises til kort i planstrategien for nærmere detaljer.

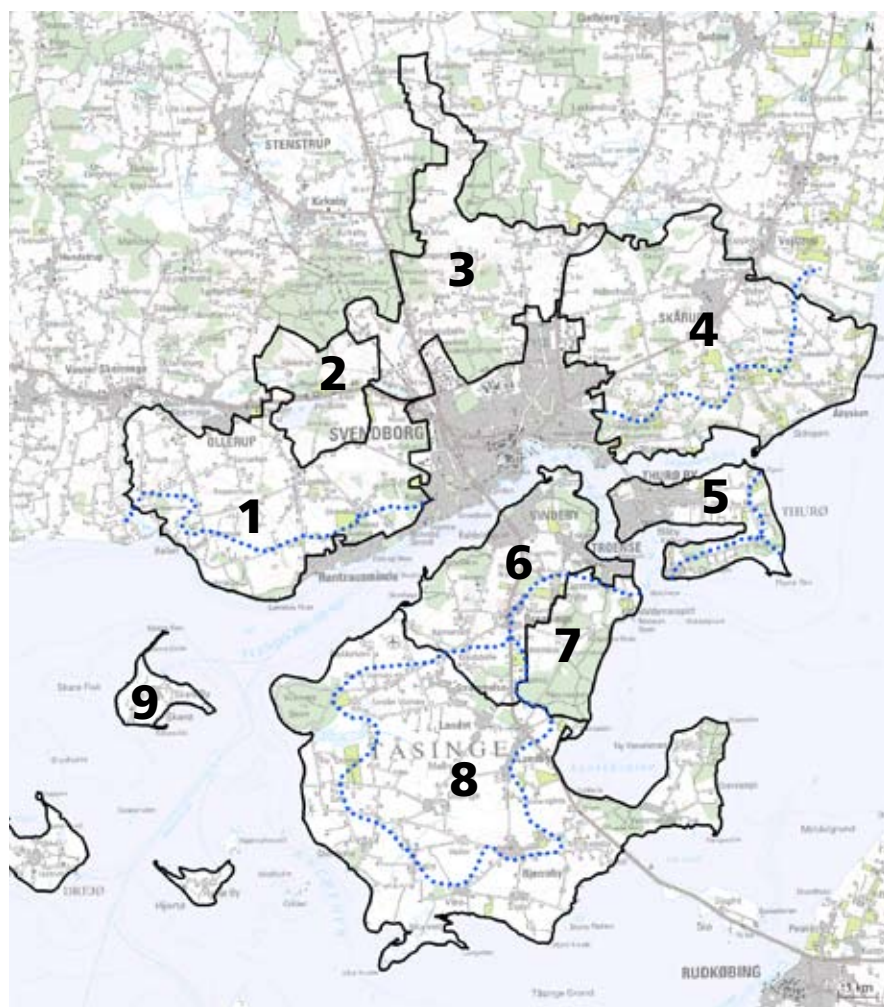
LANDSKABSKARAKTEROMRÅDER I SVENDBORG KOMMUNE

Når hele kommunen er analyseret kan alle landskabskarakterområderne samles på ét kort for kommunen.

I forbindelse med den rumlige visuelle analyse viste det sig, at herregårdslandskabet omkring Valdemars Slot fremstod så markant, at det udpeges til et selvstændigt landskabskarakterområde. Derfor er de otte foreløbige landskabskarakterområder fra den kulturgeografiske analyse blevet til ni endelige landskabskarakterområder:

Svendborg Kommunes ni landskabskarakterområder:

1. Egense Landbrugsflade – eksemplificeret
2. Hvidkilde Herregårdslandskab
3. Heldager Bakkelandskab
4. Skårup Landbrugsflade
5. Thurø
6. Bregninge Bakker
7. Valdemar Slot Herregårdslandskab
8. Tåsinge Landbrugsflade
9. Det Sydfynske Øhav – Skarø, Drejø og Hjortø

FASE 2 - VURDERING

Landskabskarakterkortlægningen inddeler landskabet i et antal unikke områder karakteriseret ved et særligt samspil mellem naturgrundlaget, arealanvendelsen og de rumlige visuelle forhold. I denne del af metoden foretages en vurdering af landskabet på baggrund af landskabskarakterens styrke, særlige visuelle oplevelsesmuligheder, tilstand og sårbarhed. Vurderingen skal bruges som grundlag for varetagelsen af de landskabelige interesser i strategien for landskabet. Vurderingen er således bindeled mellem kortlægningens beskrivelse af de karaktergivende forhold og udarbejdelse af en strategi for landskabet.

Vurderingen sker i to trin. Første trin foretages i felten, mens andet trin er en bearbejdning af feltvurderingen hjemme ved skrivebordet.

MATERIALER

Udgangspunktet for vurderingen er registreringer og beskrivelser vedrørende:

- Landskabskarakteren – [nøglekarakteristika](#)
- [Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer](#)
- Landskabskarakterens kulturhistoriske oprindelse og tidsdybde
- [Nøglefunktioner](#), dvs. vigtige funktioner for opretholdelse af karakteren

Relevante data hentes i landskabskarakterbeskrivelsen og det tilhørende kort²⁵. Til vurderingen i felten anvendes endvidere et feltskema:

- Feltskema – Vurdering

Her noteres baggrunden for vurderingerne.

METODE

Landskabsvurderingen består af fire separate vurderinger af:

1. [Landskabskarakterens styrke](#)
2. Tilstedeværelse af [særlige visuelle oplevelsesmuligheder](#)
3. [Tilstanden](#) af områdets nøglekarakteristika, oplevelsesrige delområder og enkeltelementer
4. [Sårbarheden](#) af landskabskarakteren og de særlig visuelle oplevelsesmuligheder overfor udviklingstendenser og planlagte ændringer

Vurderingerne opdeler landskabskarakterområdet i en række mindre delområder med forskellig karakterstyrke, tilstand osv.

Vurdering i felten

Med udgangspunkt i beskrivelsen af landskabskarakteren, de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer tages i felten stilling til landskabskarakterens styrke, særlige visuelle oplevelsesmuligheder, tilstand og sårbarhed. Begrundelsen for vurderingerne føres ind i [Feltskema – Vurdering](#). Vurderingerne skitseres i GIS med kort²⁵ som baggrundskort eller i hånden på et papirkort.

LANDSKABSKARAKTERENS STYRKE

Landskabskarakterens styrke er udtryk for, hvor tydeligt de karaktergivende landskabelementer og rumlige visuelle forhold, dvs. nøglekarakteristika fremtræder inden for karakterområdet. Samspillet mellem naturgrundlaget og kulturgeografiske strukturer samt tydeligheden af landskabskarakterens oprindelse er også af betydning for vurderingen af karakterens styrke.

MATERIALE

Til vurdering af landskabskarakterens styrke anvendes følgende registreringer og beskrivelser fra kortlægningen:

- Nøglekarakteristika
- Oplevelsesrige delområder
- Landskabskarakterens kulturhistoriske oprindelse

Baggrunden for vurderingerne beskrives kort i:

- Feltskema – Vurdering, punkt 2.1

METODE

Landskabskarakterens styrke vurderes for hele karakterområdet, inklusiv de markante delområder og enkeltelementer. Det vurderes, hvor tydeligt:

- Nøglekarakteristika fremstår - deres tilstedeværelse og tydelighed
- Landskabskarakterens oprindelse afspejles i karakteren
- Karakteren afspejler samspil mellem naturgrundlag og kulturgeografiske strukturer

Dødislandskab med smågårde ved Højbjerg, nord for Svendborg.

Sammen udgør dette grundlaget for fastlæggelsen af karakterstyrken indenfor det betragtede landskabskarakterområde. Landskabskarakterens styrke kan vurderes at være ens i hele landskabskarakterområdet eller i særlig grad gældende for delområder. Som udgangspunkt vil hovedparten af et landskabskarakterområde være karakteristisk.

Landskabskarakteren kan vurderes at være **særligt karakteristisk**, dvs. de karaktergivende landskabslementer fremstår særligt tydeligt, samspillemellem naturgrundlag og kulturgeografiske strukturer er tydeligt og oprindelsen afspejles tydeligt i de karaktergivende forhold.

Landskabskarakteren kan vurderes at være **karakteristisk**, dvs. nøglekarakteren fremstår tydeligt, men der er eventuelt sket en udvikling i området, som har mindsket tydeligheden af landskabskarakterens oprindelse uden at ændre den markant. I karakteristiske områder er samsillet mellem naturgrundlag og kulturgeografiske strukturer typisk tydelig.

Landskabskarakteren kan også fremstå **karaktersvagt**, dvs. nøglekarakteren fremstår diffust og eventuelt udvisket af en udvikling, som har fjernet karakteren fra dens oprindelse uden helt at have tilført en ny og dominerende karakter. Samsillet mellem naturgrundlag og kulturgeografiske strukturer vil typisk være sløret.

Der kan også forekomme delområder, hvor de karaktergivende landskabslementer og rumlige visuelle forhold adskiller sig markant fra den dominerende karakter i landskabskarakterområdet. Sådanne områder vurderes at være **kontrasterende**. Et sådant område vil være af så begrænset udstrækning, at det ikke kan stå alene som et landskabskarakterområde, men derimod må ses som en mindre variation i et større sammenhængende landskabskarakterområde. Kontrasterende delområder kan være med til at sætte områdets dominerende karakter i relief og derved understrege og styrke den.

Ikke alle fire kategorier vil nødvendigvis være repræsenterede i alle landskabskarakterområder.

Vurderingen af landskabskarakterens styrke er knyttet til feltskemaets punkt 2.1. I skemaets venstre søjle beskrives, hvilke dele af karakterområdet vurderingen knytter sig til – f.eks. karakterområdets vestlige del. Hvis området vurderes som karakteristisk, beskrives baggrunden for vurderingen kort i feltet under karakteristisk osv., se skema overfor. Det er en fordel at supplere feltskemaet med en skitsering af afgrænsningen af de enkelte delområder på et registreringskort.

FELTSKEMA - VURDERING

2.1 Vurdering af landskabskarakterens styrke – herunder de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer

Delområder	Særligt karakteristisk	Karakteristisk	Karaktersvagt	Kontrasterende
Kystnært delområde, K1	Nøglekarakteristika (bølget terræn, mid-delstore marker, levende hegn og spredte gårde) fremstår tydeligt. Landskabskarakterens oprindelse afspejles tydeligt i form af kystnære skove i mindre herregårds-landskab, som et udtryk for samspil mellem natur og kultur.			
Størstedelen af karakterområdet, K2		Karaktergivende elementer fremstår tydeligt. Kulturhistorisk oprindelse noget udvisket – intensiveringen i landbruget har udvisket den oprindelige udskiftningsstruktur. De kulturgeografiske mønstre, skabt af landbrugsdriften, er i overensstemmelse med naturgrundlaget.		
Mellem Skovsbo og Egense, K3			Mere komplekst dyrkningsmønster. Poppelhegn omkring tidligere frugtplantager og byudvikling i den sydlige del slører tydeligheden af nøglekarakteristika og den kulturhistoriske oprindelse.	
Egense Ås, K4				Åsens markante terrænform og mere ekstensive arealanvendelse samt opvækst af krat får området til at fremstå kontrasterende.
Råstofgraveområde, K5				Alle de tidligere karakteristika er fjernet og erstattet af et stort graveområde, der adskiller sig markant fra nøglekarakteristika.

Eksempel på Feltskema - Vurdering. Vurdering af karakterstyrke, Egense Landbrugsflade.

SÆRLIGE VISUELLE OPLEVELSESMULIGHEDER

Tilstedeværelsen af [særlige visuelle oplevelsesmuligheder](#) i karakterområdet har selvsagt stor betydning for oplevelsen af landskabet.

MATERIALE

Vurderingen af særlige visuelle oplevelsesmuligheder foretages på baggrund af beskrivelsen af:

- Landskabskarakteren
- [Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer](#)

Begrundelsen for vurderingerne noteres kort i:

- Feltskema – Vurdering, punkt 2.2

METODE

Vurderingen foretages med udgangspunkt i informationer fra landskabskarakterbeskrivelsen, kombineret med synsindtryk fra felten. De særlige visuelle oplevelsesmuligheder knytter sig til [nøglekarakteristika](#) i landskabskarakterområdet eller til oplevelsesrige delområder og enkeltelementer.

Nedenstående liste kan anvendes som hjælp i vurdering af, hvorvidt landskabskarakteren eller delområder og enkeltelementer er særligt oplevelsesrige. Forekomst af nedenstående [landskabelementer](#) og de tilhørende [rumlige visuelle forhold](#) vil typisk betinge særlige visuelle oplevelsesmuligheder:

- Geologiske lokaliteter og markante terrænformer
- Natur og halvkulturrealer
- Særligt tydelige kulturbetingede helheder og enkeltelementer i landskabskarakteren
- Særligt tydeligt samspil mellem naturgrundlag og kulturskabte strukturer
- Særlige skala/rumforhold, kompleksitet eller strukturer
- Oplevelsesrige enkeltelementer – af betydning som orienteringspunkter
- Markante udsigter, visuelle relationer til naboområder, hav/farvand m.m.

I feltskemaets punkt 2.2 noteres, hvorvidt der knytter sig særlige visuelle oplevelsesmuligheder til karakterområdet eller dele af det, og i så fald hvilke landskabelementer og rumlige visuelle forhold, som betinger de særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Det er en fordel at supplere feltskemaet med en skitsering af afgrænsningen af delområderne på et analysekort.

TIPS

Områder med særlige visuelle oplevelsesmuligheder og sammenhænge med særlig betydning for landskabsoplevelsen findes ofte som iboende viden hos lokale beboere og brugere. Derfor kan der med fordel inddrages lokale foreninger, museer og privatpersoner i vurderingen af særlige visuelle oplevelsesmuligheder.

UDSIGTER 1

Nogle særlige visuelle oplevelsesmuligheder er betinget af udsigter. Dette illustreres med kiler på kortet, som viser udstrækningen af en given udsigt i området. Se eksempel, s. 86.

FELTSKEMA - VURDERING

2.2 Vurdering af særlige visuelle oplevelsesmuligheder

Delområder	Særlige visuelle oplevelsesmuligheder
Egense Ås og den åbne flade nord for åsen, V1	Den markante terrænform afspejler åsens geomorfologiske dannelsesform. Indsigtszonen nord for åsen er central for muligheder for at opleve åsen. Indsigtszonen består af en åben landbrugsflade med lange lige hegn, som går vinkelret ind mod åsen og strækker sig på tværs af åsens terrænform. Åsen udgør et særligt strukturerende element i landskabet.
Egense Landsby og Kirke, V2	Landsbyens nordlige del med oprindelig struktur og sort/hvide bindingsværksbygninger udgør et sammenhængende kulturmiljø. Egense Kirke på lokal bakketop som markant landskabelement. Åben udsigt fra kirken mod nord over åben jordbrugsflade, henover Hvidkilde tunneldal og til randmorænen Egebjerg Bakker. Endvidere indkig til kirken fra både nord og syd.
Lehnskov, V3	Markante udsigter over øhavet og ind i Svendborg Sund. I Øhavet ses øerne bag hinanden som kulisser. Kystnære skove og åbne græssede arealer mellem skovbryn og strandbred. Stendiger og gamle egetræer samt muligheden for at opleve hovedbygningen til Lehnskov.

Eksempel på Feltskema - Vurdering. Vurdering af særlige visuelle oplevelsesmuligheder, Egense Landbrugsflade.

LANDSKABSKARAKTERENS TILSTAND

Tilstanden af de karaktergivende landskabelementer består af en sammenvejning af landskabskarakterens intakthed, dens vedligeholdelsesmæssige tilstand samt upåvirkethed, og er typisk af midlertidig art. Den kan ændres, i enten positiv eller negativ retning, ved diverse foranstaltninger, f.eks. kabellægning af højspændingsledninger, hævning af vandstanden på lavbundsarealer, etablering af afskærmende bevoksning omkring en forstyrrende byrand, en ny golfbane eller tekniske anlæg osv.

Informationen fra tilstandsvurderingen anvendes handlingsorienteret i forbindelse med fastlæggelsen af strategiske mål og formulering af forslag til handlinger og initiativer for forvaltningen af landskabet. Tilstandsvurderingen beskriver områdets status og behovet for tiltag, som kan fastholde eller om nødvendigt forbedre kvaliteten af landskabsområdet.

MATERIALE

Tilstandsvurderingen baseres på observationer, som foretages i felten vedrørende landskabskarakteren, oplevelsesrige delområder og enkeltelementer. I landskabskarakterbeskrivelsen er tekniske anlæg og deres visuelle dominans beskrevet (under afsnittet: Rumlige visuelle forhold). De øvrige informationer, som lægges til grund for tilstandsvurderingen, observeres i felten og indarbejdes direkte i tilstandsvurderingen. Baggrunden for vurderingerne noteres kort i:

- Feltskema – Vurdering, punkt 2.3

METODE

Landskabskarakterens tilstand vurderes for hele karakterområdet, inklusiv de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer. Tilstandsvurderingen er en sammenvejning af:

- Landskabskarakterens intakthed i forhold til dens oprindelse
- De karaktergivende landskabelementers vedligeholdelsesmæssige tilstand
- Landskabskarakterens upåvirkethed, dvs. graden af forstyrrelse, der vurderes med udgangspunkt i tilstedeværelse/fravær af dominerende tekniske anlæg

Tilstanden kan vurderes at være hhv. god, middel eller dårlig og kan enten være den samme i hele karakterområdet eller variere indenfor området.

FELTSKEMA - VURDERING

2.3 Vurderingen af landskabskarakterens tilstand – herunder de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer

Delområder	Vurderinger	God tilstand	Middel tilstand	Dårlig tilstand
Størstedelen af morænefladen, T1	Intakthed: Middel Vedligehold: Middel Uforstyrrethed: Uforstyrret		Udskiftningsstruktur sløret ved fjernelse af hegn. Hegn er hullede og delvist henfaldne. Ingen markante forstyrrelser.	
Den østlige del af Egense Ås, T2	Intakthed: God Vedligehold: Middel Uforstyrrethed: Uforstyrret		Terrænform intakt. Let sløret af opvækst af krat på lavbundsarealer. Ingen markante forstyrrelser.	
Den vestlige del af Egense Ås, T3	Intakthed: Middel Vedligehold: Dårlig Uforstyrrethed: Uforstyrret			Har bevaret sin markante terrænform, men er sløret af massiv opvækst af krat – også på tidligere lavbundsområder. Ingen markante forstyrrelser.
Den vestlige del af morænefladen, T4	Intakthed: Middel Vedligehold: Middel Uforstyrrethed: Forstyrret			Intakthed og vedligehold er de samme, som i T2. Vindmøller og kornsiloeer virker forstyrrende for karakteren.
Byudviklingsområde ved Rantzausminde, T5	Intakthed: Dårlig Vedligehold: Middel Uforstyrrethed: Forstyrret			Ny boligbebyggelse har ændret karakteren og ligger uskærmet i det omkringliggende landskab, som derved forstyrres.

Eksempel på Feltskema - Vurdering. Vurdering af tilstanden, Egense Landbrugsflade.

LANDSKABSKARAKTERENS SÅRBARHED

Landskabskarakterens sårbarhed er et udtryk for i hvilken grad landskabskarakteren samt de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer kan påvirkes af ændringer i landskabets fysiske og funktionelle forhold. Sårbarheden afhænger især af arten af nøglekarakteristika, dvs. karaktergivende landskabsselementer og rumlige visuelle forhold.

Sårbarhedsvurderingen fungerer som input til planlægningen og forvaltningen af landskabskarakterområdet. Sårbarhedsvurderingen anvendes som grundlag for forslag til handlinger og initiativer, som formuleres i landskabsstrategien.

MATERIALE

Sårbarhedsvurderingen foretages på baggrund af landskabskarakterbeskrivelsen vedrørende:

- Landskabskarakteren - nøglekarakteristika
- Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer
- Nøglefunktioner
- Udviklingstendenser

Der inddrages endvidere information om planlagte ændringer i undersøgelsesområdet. Denne information hentes fra forundersøgelsen og den tilhørende beskrivelse. Baggrunden for vurderingerne noteres kort i:

- Feltskema – Vurdering, punkt 2.4

METODE

Landskabskarakterens samt de oplevelsesrige delområders og enkeltelementers sårbarhed vurderes i forhold til nøglefunktioner, udviklingstendenser og planlagte ændringer i området. Nøglefunktionerne er de funktioner, som er bærende for landskabskarakteren. Udviklingstendenser kan knytte sig til den igangværende udvikling, som observeres i området, eller være betinget af særlige retslige eller ejermæssige forhold, der rummer potentiale for en særlig udvikling i et område. Planlagte ændringer vedrører diverse arealudpegninger, som kan have betydning for udvikling i landskabskarakteren og de særlige visuelle oplevelsesmuligheder.

Hele karakterområdet eller dele heraf kan vurderes som sårbart. De sårbare områder afgrænses på kort, se eksempel s. 94. Til hver afgrænsning tilknyttes en kort beskrivelse af baggrunden for sårbarhedsvurderingen i feltskemaets punkt 2.4.

UDSIGTER 2

Særlige visuelle oplevelsesmuligheder nær kysten vil f.eks. indeholde tilstødende vandflader og eventuelt modstående kyster. Et område kan også være del af udsigten fra et andet område. Dette illustreres med pile, se s.94. Pilene indikerer visuelle sammenhænge mellem to områder, f.eks. en udsigt eller lignende.

TIPS

I kystområder med modstående kyster kræver den endelige vurdering af sårbarhed en besigtigelse af og fra modstående kyster. Der kan være særlige forhold inden for det betragtede karakterområde, som er centrale for landskabsoplevelsen på den modstående kyst. Disse vil i sagens natur først kunne konstateres, når karakterområdet på modstående kyst besigtiges. Der vil derefter være behov for at vende tilbage og supplere sårbarhedsvurderingen af det allerede vurderede karakterområde. En sådan sårbarhed vil typisk blive markeret på det tilhørende kortmateriale med pile, der indikerer de visuelle sammenhænge.

Kysten ved Smørmose Skov på Thuro med udsigt mod Skårupøre, Sydlyn.

Et område kan være sårbart pga. visuel sammenhæng med et tilstødende område/karakterområde. For at indikere denne sårbarhed, indtegnes sammenhænge på sårbarhedskortet, som indikerer udsigtsmæssige sammenhænge mellem forskellige områder. Se eksempel kort s. 94, hvor udsigter fra den modstående kyst (Tåsinge) ind bag [kystforlandet](#) betinger, at området bag kystforlandet (ved Svendborg) er sårbart

På følgende sider findes en liste over karaktergivende landskabselementer og rumlige visuelle forhold, som kan være sårbare overfor ændringer.

Listen kan anvendes som hjælp ved vurdering af sårbarheden og udfyldning af feltskemaets punkt 2.4, som følger:

1. Der tages udgangspunkt i de i landskabskarakterbeskrivelsen nævnte nøglefunktioner, udviklingstendenser og planlagte ændringer.
2. Det vurderes, hvorvidt de karaktergivende landskabselementer og rumlige visuelle forhold, herunder oplevelsesrige delområder og enkeltelementer, er sårbare overfor denne udvikling.
3. For de områder, som vurderes at være særligt sårbare overfor en udviklingstendens eller en planlagt ændring, beskrives i feltskemaet, hvilket område det drejer sig om, hvilken udviklingstendens eller ændringer, der er tale om samt hvad landskabskarakteren er sårbar overfor. Eventuelle afhjælpende foranstaltninger, som kan mindske negative konsekvenser af udviklingen, beskrives også.
4. Det er vigtigt at være opmærksom på, hvorvidt det betragtede område er del af en udsigt som er sårbar overfor ændringer, specielt i forbindelse med udsigter, som går på tværs af karakterområdegrænser.
5. Særligt sårbare delområder indtegnes på kortet. Ligeledes indtegnes pile som viser sårbare sammenhænge (udsigter osv.) på tværs af karakterområdegrænser på kortet.

SÅRBARE LANDSKABSELEMENTER

Geologi og terrænform

Oplevelsesrige geologiske dannelsesformer som f.eks. åse, tunnel- og smeltevandsdale, issøbakker, gamle havskrænter (yoldia- og litorinahavets kystlinjer) fremstår typisk med markante terrænformer i landskabet. Endvidere indeholder sådanne områder høj fortællerværdi om landskabernes dannelse. De er typisk særligt sårbare overfor ændringer, der vil fjerne, dominere eller sløre terrænformerne.

Bevoksningsstruktur

Levende hegn, vejtræer, alleer og mønstre af solitærtræer på åbne landbrugsflader kan være centrale for landskabskarakteren. I sådanne tilfælde vil landskabskarakteren være sårbar overfor f.eks. sløjfning eller manglende pleje. Især vejtræer og alléer vil typisk være særligt sårbare overfor sløjfning pga. deres høje alder og dermed lange regenereringstid.

Skov / småplantninger

Landskaber, hvor karakteren i særlig grad præges af skov og andre småbeplantninger, kan være sårbare overfor ændringer. I områder, hvor f.eks. mindre skovområder med markante skovbryn domineret af løv skaber særlige rumlige afgrænsninger, vil landskabskarakteren være særligt sårbar overfor tiltag, som kan ændre dette landskabelige udtryk. Et eksempel kunne være skovrejsning, som udvisker landskabsrummene eller indre rydninger, som bryder skovbrynene.

Dyrkningsform

Udviklingen i landbrugets strukturforhold kan have betydning for landskabskarakteren. Det skal vurderes, hvorvidt karakteren i det betragtede område er sårbart overfor de ændringer, som følger af denne udvikling. Ekstensivering og tilplantning, intensivering og dermed større marker og evt. større gårdanlæg eller ændret arealanvendelse er eksempler herpå. Ændringer i afgrødevalg kan også have betydning for landskabskarakteren. Især høje afgrøder, som juletræer, majs og energipil, kan påvirke landskabskarakteren og de [rumlige visuelle forhold](#).

Natur / halvkultur

Landskaber karakteriseret ved et upåvirket naturpræg i form af større sammenhængende mose-, eng-, overdrevs-, hede- og klitarealer vil typisk være særligt sårbare overfor ændringer. Det skyldes, at der typisk knytter sig lang kontinuitet til disse naturtyper, og områderne har meget lang regenereringstid.

Bebyggelsesstruktur

I landskaber, hvor bebyggelsen er af særlig betydning for landskabskarakteren, kan karakteren være sårbar overfor ændringer i bebyggelsesstrukturen eller i anvendelsen af bebyggelsen. F.eks. vil et område, som præges af statshusmandsbrug langs en vejstrækning med samme byggestil og indbyrdes samme afstand, eller et område, hvor landskabet præges af små landsbyer som perler på en snor langs overkanten af en ådal, typisk være særligt sårbare overfor ændringer, der kan påvirke strukturen.

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer

Historisk betingede bevoksningsstrukturer, dyrkningsstrukturer, jorddiger og bebyggelsesstrukturer og deres samspil med naturgrundlaget skaber tilsammen kulturhistoriske helheder og enkeltelementer. F.eks. kan nævnes områder og anlæg forbundet med forsvarsværker, tro og skik, rekreation, industrialisering, infrastruktur, fiskeri, skovbrug m.m. Kulturhistoriske strukturer, som typisk er særligt sårbare overfor ændringer er velbevarede udskiftningsmønstre afspejlet ved gamle jorddiger, hovedgårdsanlæg med ejerlav, velbevarede fiskerlejer langs kysten, gravhøje eller intakte vejstrukturer. Sådanne helheder og enkeltelementer betragtes som særligt sårbare, da de ikke kan genskabes.

Rumlige visuelle forhold

Skala, rum, kompleksitet og struktur

Særlige rumlige og visuelle forhold skabes af karaktergivende elementer, [oplevelsesrige delområder og enkeltelementer](#). F.eks. kan de karaktergivende [landskabselementer](#) i form af bebyggelse, veje og levende hegn tilsammen skabe tydelige strukturer i landskabet, der vil være sårbare overfor ændringer. Et område karakteriseret ved en lille skala betinget af f.eks. et småbakket landskab, små gårde og markfelter vil typisk være sårbart overfor nye anlæg, som ikke harmonerer med områdets skala.

Udsigter, indkig og visuelle sammenhænge

Landskabsområder, der er del af en markant udsigt eller et indkig til et markant landmark (f.eks. en kirke), vil pga. den åbne karakter typisk være særligt sårbare overfor ændringer, som vil sløre eller dominere de visuelle sammenhænge. Der kan være tale om skovrejsning, nye tekniske anlæg eller hegnsplantninger. Endvidere kan høje afgrøder, som juletræer, majs og energipil i nogle tilfælde sløre de markante udsigter, typisk i flade landskaber.

Kystforland og kystnære landskaber

Alle [kystforlande](#) er sårbare overfor ændringer. Det skyldes deres åbne rumlige karakter og dermed visuelle sammenhænge på tværs af vand og land. Endvidere kan der knytte sig særlig [sårbarhed](#) til områder bag kystforlandet, hvortil der er visuel sammenhæng f.eks. set fra modstående kyster.

Oplevelsesrige enkeltelementer

Oplevelsesrige enkeltelementer med betydning som orienteringspunkter i landskabet kan være centrale for landskabsoplevelsen. Sådanne enkeltelementer kan være sårbare overfor ændringer i landskabskarakteren, som kan sløre eller dominere den visuelle sammenhæng til elementet, f.eks. skovrejsning, større tekniske anlæg, byudvikling etc.

FELTSKEMA - VURDERING

2.4 Vurdering af landskabskarakterens – herunder de oplevelsesrige delområder og enkeltelementers sårbarhed i forhold til udviklingstendenser og planlagte ændringer

Delområder	Udviklingstendenser og planlagte ændringer	Sårbarhed	Afhjælpende foranstaltninger
Egense Ås og åsens forland mod nord, S1	Planlagt vejgennemskæring. Opvækst af krat. Planlagt byudviklingsområde.	Påvirker terrænformen. Slører muligheden for at opleve terrænformen. Blokerer for mulighederne for at opleve åsen fra dens forland mod nord.	Placer vejen hvor den påvirker terrænformen mindst. Evt. flytte vejen mod vest. Fjern krat, udarbejd og igangsæt plejeplan for området. Holde afstand til åsen, holde bebyggelsen lav, begrænse høj beplantning.
Egense Landsby og Kirke, S2	Det planlagte byudviklingsområde strækker sig hen til området omkring Egense Landsby og indsigtskilen syd for kirken. Planlagt vej i ud-/indsigtskilen nord for kirken.	Landsbyens oprindelige og uforstyrrede struktur er sårbar overfor ny bebyggelse. Indsigtskilen mod syd er sårbar overfor bebyggelse. Den åbne og oplevelsesrige ud- og indsigtskile nord for åsen er sårbar overfor en ny vej.	Hold afstand til landsbyen – afstanden fastlægges på baggrund af visuel sammenhæng. Endvidere friholdes kirkeindsigten for byudvikling. Vejen bør lægges så lavt i terræn som muligt og friholdes for høje elementer eller høj bevoksning på denne strækning.
Skovene nord for Skovsbo Strand, S3	Del af byudviklingsområdet vest for Svendborg.	En række mindre skovområder skaber tilsammen markante afgrænsede landskabsrum. Disse særlige rumlige og visuelle forhold er særligt sårbare overfor skovrejsning og etablering af anden bevoksning, som kan sløre de tydelige rundannelser. Skovbrynene og de markante rum er sårbare overfor ny bebyggelse.	Undgå skovrejsning og etablering af anden bevoksning i området. I byudviklingen skal der tages hensyn til landskabsrummenes sårbarhed.
Område mellem Skovsbo og Egense, S4	Del af byudviklingsområde.	Små markante rum afgrænset af kraftige løvskovsbryn er sårbare overfor ændringer – også byudvikling.	Overvej at friholde dette område for byudvikling. Det kan f.eks. fungere som forbindelse fra ås til kyst.
Kyststrækningen ved Lehnskov, S5		Åbne udsigter, skovbryn og gamle ege med lang kontinuitet er sårbare overfor ændringer.	
Kystforlandet bag Rantzausminde, S6	Del af byudviklingsområde.	Kystforlandet er især af betydning for den kystlandskabelige oplevelse set fra modstående kyst Bregninge Bakke, hvor Rantzausminde afgrænses af markant grøn bevoksning.	Undgå byudvikling indenfor kystforlandet. Alternativt må bebyggelsen holdes lav og omgives af tæt grøn bevoksning.
Kystforlandet ved Ballen, S7		Kystforlandet har visuel sammenhæng med tilstødende vandflader og modstående kyster.	

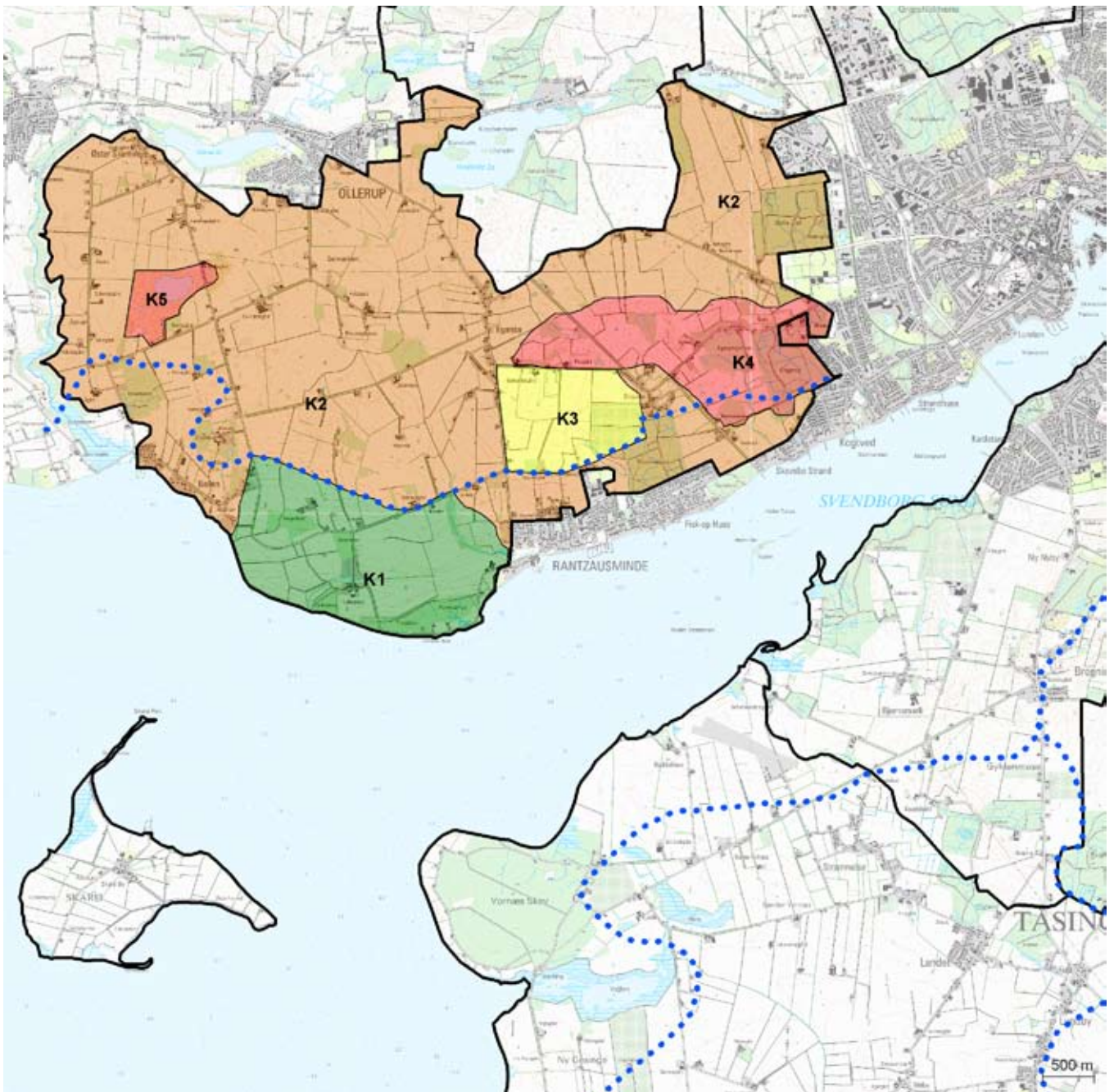
Eksempel på Feltskema - Vurdering. Vurdering af sårbarhed, Egense Landbrugsflade.

EFTERBEHANDLING VED SKRIVEBORDET

Efter feltarbejdet færdiggøres landskabsvurderingen hjemme ved skrivebordet. De stikordsbaserede vurderinger fra felten sammenskrives til en samlet "Landskabsvurdering". Idet der er tale om vurderinger, som skal kunne anvendes i planlægning og forvaltning, er det vigtigt at tilknytte begrundelser til vurderingerne.

Forbrændingsanlæg, Svendborg.

LANDSKABSKARAKTERENS STYRKE, EGENSE LANDSBRUGSFLADE.

Særligt karakteristisk	Karakttersvagt	Karakterområde
Karakteristisk	Kontrasterende	Kystforlandsgrense

LANDSKABSKARAKTERENS STYRKE EGENSE LANDBRUGSFLADE

SÆRLIGT KARAKTERISTISKE OMRÅDER

K1

Karakterområdets nøglekarakteristika i form af den bølgede landbrugsflade med levende hegn og spredte gårde strækker sig helt ud til kysten. Trods tilstedeværelsen af den mindre hovedgård Lehnskov midt i området dominerer gårdlandskabet karakteren også i dette område og de karaktergivende helheder fremstår tydeligt.

Landskabskarakterens kulturhistoriske oprindelse fremstår tydeligt i området uden nævneværdige ændringer i bevoksnings- og bebyggelsesstruktur.

Den lerede moræne og den dyrkede landbrugsflade afspejler et tydeligt samspil mellem naturgrundlaget og de kulturskabte helheder og enkeltelementer.

Området vurderes at være særligt karakteristisk.

KARAKTERISTISKE OMRÅDER

K2

I den nordlige, centrale og vestlige del af karakterområdet, fremstår landskabskarakteren tydeligt med den dyrkede, bølgede moræneflade med hegn og spredte mindre bevoksninger og små til middelstore gårde langs vejene.

Landskabskarakterens kulturhistoriske oprindelse kan stadig erkendes, men er noget udvisket pga. ændringerne i den oprindelige hegnstruktur, hvorved det udskiftede jordbrugslandskabs oprindelige blokstruktur er ændret.

Det udskiftede jordbrugslandskab er i overensstemmelse med den lerede let bølgede moræne, som udgør naturgrundlaget. Landsbyen Egense har bevaret sin oprindelige struktur som vejlandsby. Den oprindelige bebyggelse er suppleret med nyere huse, som i den sydlige del slører landsbyens oprindelige bebyggelsesstruktur.

Samlet vurderes området som karakteristisk.

KARAKTERSVAGE DELOMRÅDER

K3

I området mellem Rantzausminde og Egense præges karakteren af den bølgede flade, de dyrkede markfelter samt bebyggelsen langs vejene. I modsætning til den karakteristiske struktur af lave hegn og småbevoksninger omkring bebyggelse og vandhuller i den øvrige del af området, præges dette delområde af høje poppelhegn i tilknytning til plantager og en stedvist mere kompleks og ekstensiv dyrkningsstruktur.

Karakteristisk åben landbrugsflade vest for Egense Landsby.

Kontrasterende delområde syd for Egense Ås.

Samlet fremstår landskabskarakteren og de karaktergivende elementer mindre tydeligt i denne del af karakterområdet, og vurderes at være slørede i forhold til landskabskarakterens kulturhistoriske oprindelse.

På grund af den kystnære beliggenhed er frugtplantager i overensstemmelse med naturgrundlaget. Dog er områdets arealanvendelse og karakter noget diffus og et egentligt samspil mellem natur og kultur er svært at fastlægge endeligt.

Derfor vurderes området at være karaktersvagt.

KONTRASTERENDE OMRÅDER

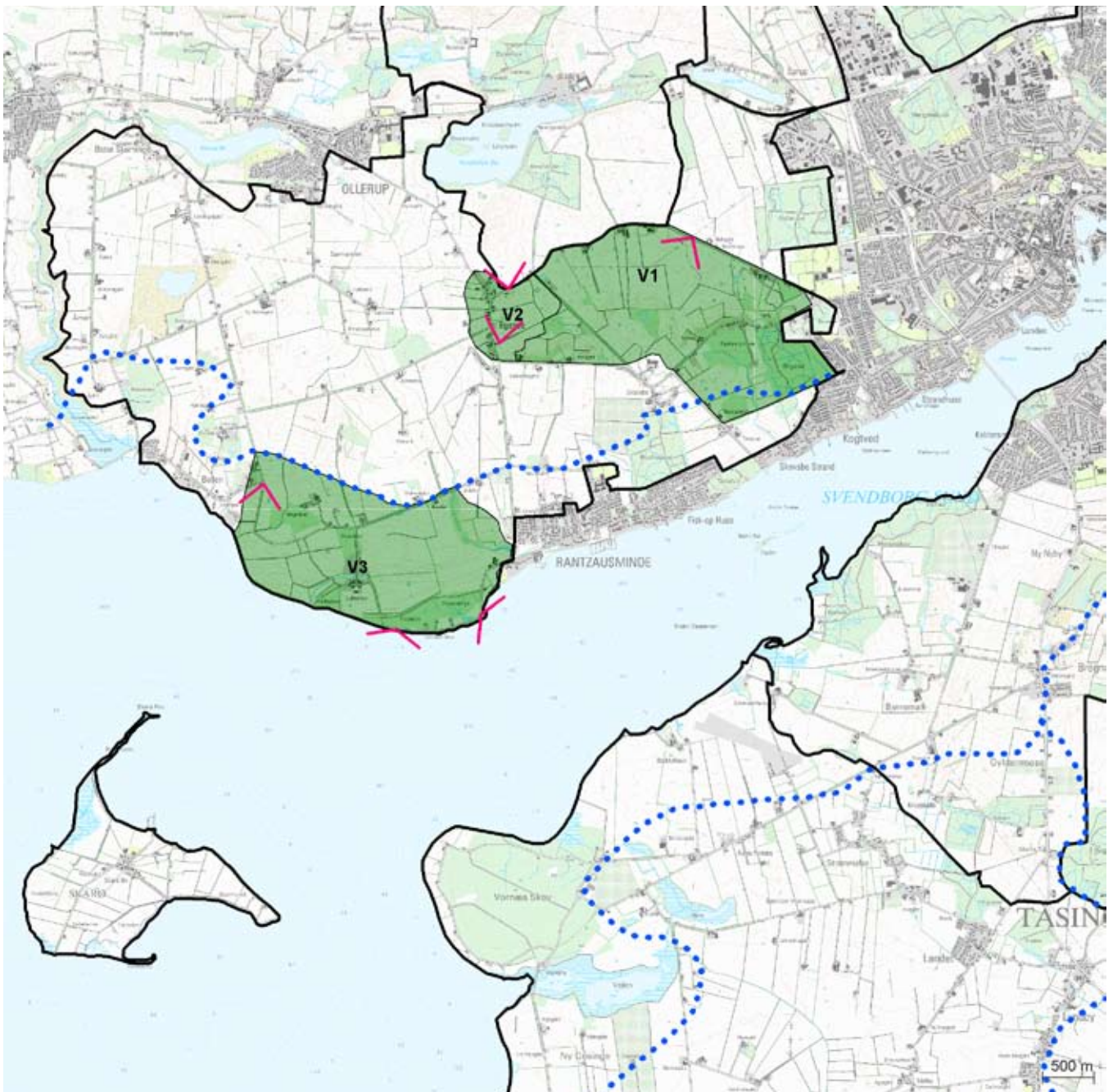
K4

Område K4, omkring Egense Ås, danner kontrast til karakterområdets karaktergivende landskabselementer og rumlige visuelle forhold, både med hensyn til terrænform, bevoksningsstruktur og dyrkningsstruktur.

Egense Ås er det dominerende landskabselement i delområdet og skaber den overordnede struktur og rumlige afgrænsning. Endvidere skaber braklagte marker og tilgroede lavbundsområder en stedvist mere kompleks dyrkningsstruktur. Størstedelen af karakterområdets skove ligger i den sydlige og sydøstlige del af området, hvor de danner markante rumlige afgrænsninger omkring små markfelter. Området vurderes derfor som kontrasterende.

K5

Råstofgraven i den nordvestlige del af karakterområdet, område K5, fremstår pga. gravearbejdet helt uden de karaktertræk, som findes i de øvrige dele af karakterområdet. Området vurderes derfor som kontrasterende.

SÆRLIGE VISUELLE OPLEVELSESMULIGHEDER, EGENSE LANDBRUGSFLADE.

- Særlige visuelle oplevelsesmuligheder
- Karakterområde
- Kystforlandsgrænse
- Udsigt

SÆRLIGE VISUELLE OPLEVELSESMULIGHEDER EGENSE LANDBRUGSFLADE

OMRÅDER MED SÆRLIGE VISUELLE OPLEVELSESMULIGHEDER

V1

Område V1, Egense Ås, udgør et område med særlige visuelle oplevelsesmuligheder i kraft af det markante bakkedrag, der bugter sig igennem landskabet og tydeligt afspejler områdets geomorfologiske dannelsesform.

Mod nord går åsen gradvist over i den foranliggende åbne og let bølgede moræneflade, hvorfra åsens udstrækning og terrænform opleves tydeligt. Terrænformerne understreges af lange, lige, levende hegn, som går vinkelret ind mod åsen og strækker sig på tværs af denne. Morænefladen, der ligger som et landskabeligt "forland" til åsen, er vigtig for oplevelsen af åsen, idet den understøtter terrænformen og giver mulighed for at opleve denne.

På åsens sydlige side, især i den østlige ende, findes de mest markante terrænformer, hvor åsen rejser sig fra den jævne moræneflade. Der er begrænsede muligheder for at opleve terrænformerne på åsens vestlige del pga. opvækst af krat på og omkring selve åsen.

Et vejforløb på tværs af åsen fra Egense i nord til Skovsbo i syd er stærkt præget af åsens terrænform og er omkranset af høj, tunneldannende bevoksning domineret af asketræer. Dette vejforløb udgør en del af den særlige visuelle landskabsoplevelse, som knytter sig til området.

Sydøst for åsen præges et mindre område af en række mindre skove, som med markante løvskovsbryn afgrænser små velafgrænsede landskabsrum. De markante rumforhold, som skovene skaber, giver særlige visuelle oplevelsesmuligheder i området.

V2

Område V2, omkring Egense Kirke og Landsby, rummer særlige visuelle oplevelsesmuligheder pga. indblikket til Egense Kirke. Kirken ligger markant på en bakketop i randen af landsbyen med gode udsigts- og indblikforhold. Kirkens sammenhæng med landsbyen Egense, der delvist har bevaret sin oprindelige struktur, er en del af de særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Den del af indblikket og udsigtskilen, der ligger nord for kirken, er beliggende i det tilstødende landskabskarakterområde, Hvidkilde Herregårdslandskab.

Udsigt over øhavet øst for Ballen.

V3

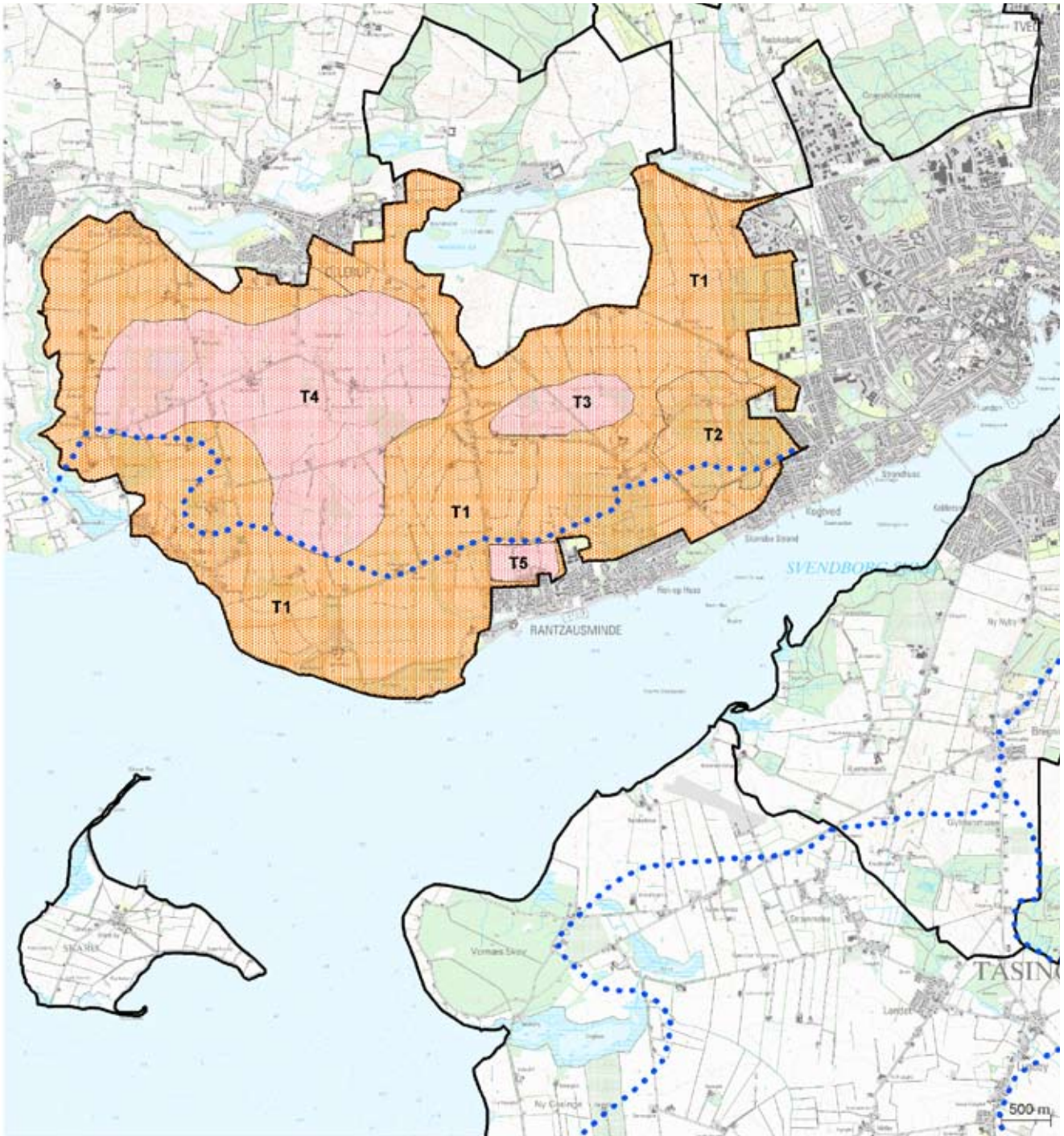
Kyststrækningen mellem Rantzausminde og Ballen, område V3, rummer i kraft af markante udsigtsmuligheder over det Sydfynske Øhav og ind i Svendborg Sund særlige visuelle oplevelsesmuligheder, som understøttes af områdets kystnære skove, kystklinter, små husmandssteder og stedvise herregårdspræg omkring Lehnskov.

De dele af det Sydfynske Øhav, hvortil der er visuel sammenhæng fra Egense Landbrugsflade, fremstår helt upåvirket af tekniske anlæg. De modstående kyster, hvoraf Tåsinge og Skarø ligger nærmest, domineres af grøn bevoksning og skov. Fra den østlige del af området præges udsigten over øhavet af øerne Skarø, Drejø og Hjortø, som ligger bag ved og skaber et mønster af parallelle linjer. Dette mønster understøttes af hegnstrukturen på den åbne landbrugsflade, som strækker sig helt ud til kysten.

Mod øst er udsigten ind i Svendborg Sund til den modstående kyst, Bregninge Bakke, præget af kystnære skove og den øvre del af Bregninge Bakke, som rejser sig bag skoven med marker, kraftige levende hegn og Bregninge Kirke som et landmark på toppen. De dele af Svendborg og Vindeby, der ligger helt ned til kysten og som kan ses fra Egense Landbrugsflade, præges af lav bebyggelse og fremstår grønne. Kigget ind i Svendborg Sund domineres af skove og anden grøn bevoksning.

Udsigt mod nord fra Egense Kirke. Visuel sammenhæng til naboområdet.

LANDSKABSKARAKTERENS TILSTAND, EGENSE LANDBRUGSFLADE.

God tilstand	Dårlig tilstand	Kystforlandsgrænse
Middel tilstand	Karakterområde	

LANDSKABSKARAKTERENS TILSTAND EGENSE LANDBRUGSFLADE

OMRÅDER I MIDDEL TILSTAND

T1

Hovedparten af Egense Landbrugsflade udgøres af område T1. Der er kun sket mindre ændringer i de karaktergivende landskabselementer i forhold til landskabskarakterens oprindelse. De overordnede strukturer i form af bebyggelsesstruktur, vejnet og den dyrkede flade, som afspejler landskabskarakterens oprindelse, er således tilnærmelsesvist intakte.

Den vedligeholdelsesmæssige tilstand af de karaktergivende elementer vurderes som middel til god. Hovedparten af områdets bevoksning og bebyggelse fremstår i god vedligeholdelsesmæssige tilstand. Hegnene, som er et centralt karaktergivende landskabselement, er stedvist meget hullede, andre steder klippet ned. Samlet vurderes den vedligeholdelsesmæssige tilstand som middel.

Tekniske elementer, som vejelementer eller højspændingsledninger påvirker ikke landskabskarakteren væsentligt. I tilknytning til områdets frugtplantager findes høje poppelhegn, som lokalt er forstyrrende i forhold til oplevelsen af områdets landskabskarakter. Karakteren fremstår således middel påvirket. På baggrund af disse forhold vurderes tilstanden samlet som middel.

T2

På den centrale og østlige del af Egense Ås, område T2, er åsens terrænform intakt. Stedvist er den sløret af opvækst af krat på og omkring åsen, bl.a. i tilknytning til tidligere åbne lavbundsområder. Endvidere slører tilgroningen af de tidligere åbne lavbundsområder den oprindelige samspil mellem naturgrundlag og kulturbetingede strukturer. Der findes dog områder, især i nord, hvorfra terrænformen erkendes tydeligt. Området fremstår uforstyrret uden større tekniske anlæg. Derfor vurderes tilstanden som middel.

OMRÅDER I DÅRLIG TILSTAND

T3

Den vestlige del af Egense Ås, område T3, har bevaret de oprindelige terrænforhold. Delområdet er dog påvirket af krat og anden bevoksning i en sådan

Hullede Hegn på Egense landbrugsflade, forbrændingen skimtes i baggrunden.

grad, at åsens karaktergivende terrænform sløres. Endvidere slører krat på tidligere åbne lavbundsområder intaktheden og den vedligeholdelsesmæssige tilstand. Området er uforstyrret, men vurderes alt i alt at være i dårlig tilstand.

T4

Et antal områder omkring to vindmøllegrupper, siloer i tilknytning til landbrugsdrift og en råstofgrav vest for Egense samles under område T4.

To vindmøllegrupper er stedvis synlige i en relativt stor del af området vest for Egense. Da møllerne kun er mellemstore, forstyrrer de kun landskabskarakteren i nærzonen omkring møllerne.

Siloerne har nogen visuel dominans i delområdet pga. deres højde og omfang, der adskiller sig fra det øvrige landbrugsbyggeri i området.

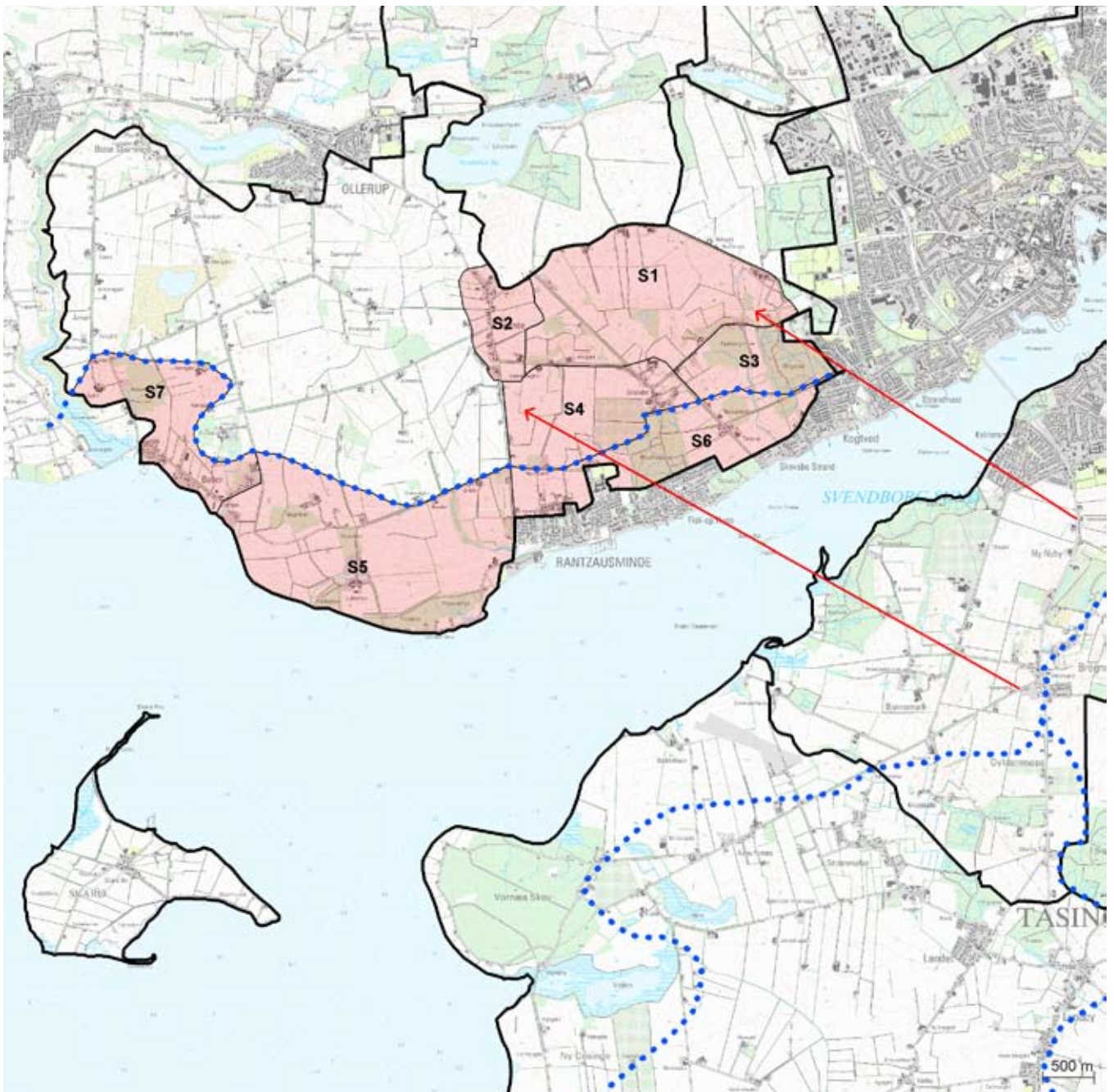
Råstofgraveområdet med dets jorddeponier har visuel dominans i et mindre nærområde. I kraft af den samlede påvirkning fra disse anlæg mv. vurderes delområdet at være i dårlig tilstand.

T5

Byudviklingsområder og tilstødende landbrugsarealer nord for Rantzausminde, område T5, præges af nye parcelhuse, der ligger uafskærmet mod landskabet. Det gør, at landskabet vurderes at være i dårlig tilstand for T5.

Uskærmet byrand ved Rantzausminde.

SÅRBARHEDSVURDERING, EGENSE LANDBRUGSFLADE.

- Særligt sårbart
- Karakterområde
- Kystforlandsgrense
- Visuel sammenhæng

LANDSKABSKARAKTERENS SÅRBARHED EGENSE LANDBRUGSFLADE

SÆRLIGT SÅRBARE OMRÅDER

S1

Selve Egense Ås vurderes at være særlig sårbar overfor tiltag, som kan ændre eller sløre de terrænmæssige forhold, der afspejler dens geomorfologiske dannelsesform. Endvidere vurderes landskabet nord for åsen at være særligt sårbart overfor ændringer af de åbne rumlige forhold og de indkig til åsen, som karakteriserer denne del af landskabskarakterområdet.

Åsen er især i den vestlige del præget af opvækst af krat, som slører de terrænmæssige forhold. Fortsat opvækst vil sløre de terrænmæssige forhold yderligere, og bør derfor undgås. Mod vest er planlagt en vejgennemskæring i nord/sydgående retning. Den nærmere placering af denne vejgennemskæring bør overvejes nøje for at påvirke de terrænmæssige forhold mindst muligt.

Mulighederne for at opleve åsens terrænform knytter sig især til området nord for åsen, som udgøres af en åben landbrugsflade, hvor der er tydeligt indkig til åsen. I området er skitseret en langsigtet plan for byudvikling. Eventuel fremtidig bebyggelse bør holdes åben, lav og i stor afstand fra selve åsen for i så stort omfang som muligt at bevare mulighederne for at opleve åsen ”udefra”.

S2

Selve Egense Landsby og det omkringliggende landskab vurderes at være særligt sårbart overfor ændringer, som kan ændre eller sløre strukturen af Egense Landsby som vejlandsby. Endvidere er området særligt sårbart overfor ændringer, som kan sløre indkig til Egense Kirke.

Området danner et sammenhængende landskabsstrøg med den vestlige ende af Egense Ås. Denne landskabelige sammenhæng bør bevares.

Området ligger i den vestlige del af byudviklingsområdet omkring Svendborg. Endvidere er der udpeget et trace til placering af en fremtidig vej igennem den nordlige del af ind- og udsigtszonen til og fra Egense Kirke. Byudviklingen bør holdes på afstand af landsbyen, mens vejen nord om kirken bør placeres lavt i terrænet.

S3

Dette område præges af en række mindre skovområder nord for Skovsbo Strand, der tilsammen skaber markant afgrænsede landskabsrum. Området er særligt sårbart overfor skovrejsning og etablering af anden bevoksning, som kan sløre de tydelige rumdannelse.

Området er del af byudviklingsområdet vest for Svendborg. Skovbrynene og de markante rum er sårbare overfor ny bebyggelse.

Bevoksningen i området bør bevares for at bibeholde det grønne præg set fra modstående kyst. Ny bebyggelse bør endvidere holdes lav og placeres, hvor den ikke er synlig fra modstående kyst.

S4

Området mellem Skovsbo og Egense udgør en central del af udsigten fra den modstående kyst Bregninge Bakke over Svendborg Sund. Set fra de øvre dele af Bregninge Bakke indgår S4 i en sammenhængende grøn bevoksning, som skaber en markant afgrænsning af Rantzausminde ind i land. Området er således sårbart overfor ændringer, som vil forstyrre denne grønne fremtoning.

I forbindelse med byudvikling bør det grønne præg set fra modstående kyst bevares. Ny bebyggelse bør endvidere holdes lav og placeres, hvor den ikke er synlig fra modstående kyst.

S5

De åbne rumlige forhold omkring Lehnsskov, som knytter sig til kysten og Øhavet, de visuelle oplevelsesmuligheder, der knytter sig til den kystnære skov, de små husmandsteder i skovbrynet samt udsigterne gør området meget sårbart overfor større landskabsændringer og opførelse af nye anlæg. Der er ikke planlagt ændringer i denne del af karakterområdet.

Egense Kirke.

S6

Området bag Rantzausminde ligger i kystforlandet ud mod Svendborg Sund. Sårbarheden knytter sig især til oplevelsen af kystforlandet set fra modstående kyst. Afstanden til modstående kyst er meget kort og den visuelle sammenhæng til området Bregninge Bakke er derfor meget tydelig. Set fra Bregninge Bakke skaber kystforlandet en markant grøn afgrænsning af den lave, bymæssige bebyggelse i Rantzausminde.

Området er del af byudviklingsområdet vest for Svendborg. På grund af kystnærheden og betydningen af landskabsoplevelsen set fra modstående kyst er området sårbart overfor ændringer, som kan påvirke den grønne afgrænsning af den bymæssige bebyggelse i Rantzausminde. Byudviklingen bør minimeres i området og eventuel ny bebyggelse bør holdes meget lav og omgivet af høj grøn beplantning.

S7

Delområdet er en del af kystforlandet ved Ballen og har som sådan visuel sammenhæng med de tilstødende vandflader og de omkringliggende kyster. Det gør området særligt sårbart overfor ændringer, der kan ødelægges det åbne præg. Der er ikke planlagt ændringer i området.

FASE 3 - STRATEGI

I landskabsstrategien anvendes kortlægningen og vurderingen som basis for at formulere strategiske mål og handlinger for varetagelsen af de landskabelige interesser. Kortlægningen har generet viden om landskabets karakteristika og på baggrund af vurderingen af styrke, særlige visuelle oplevelsesmuligheder, tilstand og sårbarhed er det muligt at komme med skræddersyede forslag til handlinger og initiativer for bevaring af de landskabelige værdier i samspil med den generelle udvikling i landskabet

Strategien består af 3 dele:

1. Beskrivelse af kommunens landskaber
2. Strategiske mål for kommunens landskaber
3. Forslag til handlinger og initiativer

BESKRIVELSE AF KOMMUNENS LANDSKABER

Landskabsstrategiens første del er en generel beskrivelse af kommunens landskab. Her beskrives også eventuelle særlige landskabelige betydninger – sjældne geologiske terrænformer, naturtyper, historiske bygninger eller lokaliteter og planlægningsmæssige udfordringer, som knytter sig til landskabet.

Beskrivelsen af landskaberne stykkes sammen af materialet fra landskabskortlægningen, suppleret med information om områdets særlige betydninger og planmæssige bindinger, som kan hentes fra Trin 1: Forundersøgelse. Materialet udbygges med overvejelser om de planlægningsmæssige udfordringer, der knytter sig til det åbne land.

BESKRIVELSE AF LANDSKABERNE SVENDBORG KOMMUNE

Svendborg Kommune ligger ved den sydlige kyst af Fyn og strækker sig over øerne Fyn, Thurø, Tåsinge, Skarø, Drejø og Hjortø. Naturgeografisk ligger kommunen i det lerede Østdanmark, der siden sidste istid har været udsat for relativ landsenkning. Herved er dele af morænelandskabet, som isen har aflejret, blevet oversvømmet og det Sydfynske Øhav er opstået. Denne hav- og kysttype kan betragtes som unik i international sammenhæng.

Kommunen domineres af moræne fra sidste istid med leret jordbund. Terrænet er primært let bølget med undtagelse af den sydlige del af øen Tåsinge, hvor terrænet domineres af en jævn flade. I kommunens nordvestlige del findes en markant tunneldal, som er dannet af smeltevand under isen. Vest for Svendborg By ligger Sydfyns eneste ås, Egense Ås.

Mindre områder med marine aflejringer findes på den sydøstlige spids af Thurø samt på syd og vestsiden af Tåsinge. Kysterne ligger ud mod beskyttede farvande og strandene er som følge heraf smalle, stedvist med tagrørsvegetation og mindre kystkliner i det lerede udgangsmateriale.

Arealanvendelsen præges af jordbrug, og små til middelstore gårde ligger spredt på markfladerne. Især omkring Skårup og på Thurø præges landskabet stadig af frugtavl, dels i form af fungerende plantager, dels af rester af den særlige beplantning med popler, som har omkranset tidligere plantager.

Mindre skovområder ligger spredt på Fyn, Thurø og den nordlige del af Tåsinge. De marine forlande på Thurø og sydkysten af Tåsinge afgræsses og fremstår som velplejede strandengsarealer.

Den overordnede bebyggelsesstruktur præges af større byer som Svendborg, Thurø By, Troense og Vindeby, som ligger omkring de smalle sunde. Thurø By og Troense er gamle skipperbyer. I dag er kun få af tidligere tiders mange bådeværfter bevaret, som lå langs kysterne af Tåsinge, Thurø og Fyn. På Fyn ligger de større landsbyer Egense og Skårup trukket tilbage fra kysten, mens mindre husmandsbebyggelser præger kysten især på østsiden af Svendborg. På vestsiden af Svendborg lå tidligere en række fiskerlejer, som i dag indgår som en del af den bymæssige bebyggelse Rantzausminde. Kommunen rummer to større herregårde, Hvidkilde på Fyn og Valdemars Slot ved den nordøstlige kyst af Tåsinge. De to herregårdsejerlav rummer kommunens største sammenhængende skovområder.

De helt kystnære dele af kommunens landskaber er i høj grad præget af det Sydfynske Øhav og det landskabelige samspil med udsigterne over vandet. Langs størstedelen af kysterne er der tydelig visuel sammenhæng med modstående kyster. Derfor er karakteren af den modstående kyst central for den kystlandskabelige oplevelse. De landskabelige karakteristika afspejles i Landskabskarakteranalysens opdeling af kommunens landskaber i 9 landskabskarakterområder og tilhørende kystforlande med følgende nøglekarakteristika:

Svendborg Kommunes ni landskabskarakterområder.

1. Egense Landbrugsflade

Kystnær bølget landbrugsflade med dyrkede marker opdelt af hegn i middelstore landskabsrum samt små til middelstore gårde.

2. Hvidkilde Herregårdslandskab

Herregårdslandskab med markante bygninger i tunneldal med søer samt skove og landbrug på tilstødende moræneflader.

3. Heldager Bakkelandskab

Storbakket landbrugslandskab med mange husmandssteder, kraftige hegn og småbevoksninger omkring vandhuller.

4. Skårup Landbrugsflade

Kystnær landbrugsflade i bølget til let bakket terræn med spredtliggende småskove og stedvist frugtavl.

5. Thurø

Kystnært landbrugslandskab på mindre ø omgivet af smalle sunde.

6. Bregninge Bakke

Kystnært landbrugslandskab med kraftige hegn og mindre skove på let skrånende bølget moræne.

7. Valdemars Slot Herregårdslandskab

Kystnært herregårdslandskab i bølget terræn med store marker omkranset af skove og et fremtrædende hovedgårdsanlæg.

8. Tåsinge Landbrugsflade

Kystnær landbrugsflade med mange spredtliggende små landsbyer og middelstore gårde.

9. Øhavet – Skarø, Drejø og Hjortø

Ikke kortlagt.

SÆRLIGE BETYDNINGER

Centralt for kommunens landskaber er den kystnære placering omkring det Sydfynske Øhav. Farvandsområdet er en af Fyns store attraktioner og mange særlige landskabelige oplevelser knytter sig til netop disse dele af kommunens landskaber.

Kommunens herregårdslandskaber fremstår markant i landskabet med velholdte drifts- og hovedbygninger samt tilhørende ejerlav, hvor land og skovbrug har bevaret herregårdslandskabernes typiske karakteristika. Hvidkilde Herregårdslandskab er karakteristisk placeret i landskabet, så det rummer flere forskellige landskabstyper, tunneldalen og de omkringliggende moræneflader, der mod nord går over i randmorænestrøget Egebjerg Bakker i nabokommunen. Valdemars Slot ligger ved og i tæt samspil med kystens særlige visuelle oplevelsesmuligheder.

I tilknytning til Valdemars Slot ligger den gamle skipperby Troense, som har bevaret sin oprindelige struktur og bebyggelse. Der findes endnu spor af ét af de tidligere mange bådværfter, som lå langs kysten ved Troense. Troense rummer stor fortælleverdi om områdets tætte tilknytning til søfart. Selve Troense og overgangen til det omkringliggende landskab fremstår som noget særligt, og må ses som særligt værdifuldt for Danmarks søfartshistorie.

Vest for Svendborg By ligger Egense Ås, som er den eneste ås på Sydfyn. Egense Ås fremstår med sin oprindelige terrænform, skaber variation og struktur i landskabet og giver mulighed for at opleve en af de danske landskabers geomorfologiske dannelsesformer.

LANDSKABSKARAKTERENS BETYDNING I PLANLÆGNINGEN

De forskellige landskaber har hver deres særlige karaktertræk og visuelle oplevelsesmuligheder. Landskabskarakteren omfatter det særlige samspil mellem et områdes naturgrundlag og historisk betingede arealanvendelse, og den måde landskabet fremtræder på. Landskabskarakteren er dermed grundlæggende for vores landskabsoplevelser og vigtig for vores tilknytning til forskellige egne og lokaliteter.

De forskellige landskabers særlige karakter og visuelle oplevelsesmuligheder har betydning for kommunens samlede identitet, og gør det attraktivt at bo og arbejde i Svendborg Kommune. De er også vigtige ressourcer for turismen og friluftslivet. Derfor er det vigtigt at opretholde variationen af forskellige landskabskarakterområder og særlige visuelle oplevelsesmuligheder.

Landskabskarakteren er nogle steder særlig sårbar overfor de ændringer, som kan følge med udviklingen i det åbne land. Store produktionsanlæg, nye

bymæssige bebyggelser og ferie/fritidsanlæg kan ændre karakteren af landskabet og gå ud over oplevelsesværdierne, også i de tilstødende landskaber. Høje tekniske anlæg som master, møller og siloer kan være visuelt dominerende på lang afstand, bl.a. i kystområderne. Større nye vejanlæg eller råstofgravning kan opbryde eller helt fjerne markante terrænformer. Forkert placeret og udformet vil sådanne ændringer betyde en udviskning af de forskellige landskabers særlige karakterer og oplevelsesværdier.

Tilgroning af moser og enge og nye skovplantninger kan sløre karakteristiske terrænformer, udsigter og landskabelige sammenhænge. Det er vigtigt at være opmærksom på den landskabelige variation og på sårbarheden af de særlige karakteristika og oplevelsesmuligheder i de forskellige landskaber. Herved bliver det muligt at understøtte vigtige funktioner, undgå forstyrrende anlæg i særligt karakteristiske og sårbare områder samt at tilpasse udviklingen til de forskellige landskabers karakter og værdier.

STRATEGISKE MÅL FOR KOMMUNENS LANDSKABER

I strategien anvendes kortlægningen og vurderingen til at knytte strategiske mål for forvaltningen til hele landskabet. Der arbejdes med tre overordnede strategiske mål:

- Beskytte landskabet
- Vedligeholde landskabet
- Ændre landskabet

De tre overordnede mål kan kombineres med delmålet at forbedre tilstanden.

Med beskytte menes, at landskabernes specifikke karakter og særlige visuelle oplevelsesmuligheder skal beskyttes mod forandringer, som kan svække eller udviske disse kvaliteter.

Med vedligeholde menes, at landskabets specifikke karakter skal vedligeholdes f.eks. ved at understøtte, at den igangværende udvikling sker i overensstemmelse med den eksisterende landskabskarakter.

Med at ændre menes, at områderne kan ændres eller helt nyskabes ved at give plads til nye funktioner og landskabslementer, der kan give området en ny karakter og eventuelt visuelle oplevelsesmuligheder. Ved ændring skal der tages hensyn til karakteren af det omkringliggende landskab, og ændringerne bør ske i harmoni hermed.

Hvor tilstanden er dårlig skal der tages initiativ til at forbedre tilstanden med respekt for landskabets karaktergivende elementer.

MATERIALER

Som grundlag for fastlæggelsen af strategisk mål anvendes kort fra hvert landskabskarakterområde fra landskabsvurderingen for:

- Landskabskarakterens styrke
- Særlige visuelle oplevelsesmuligheder
- Tilstand

Kystforlandsgrænsen fremgår af kortene, som underliggende forudsætning.

METODE

Tildelingen af strategiske mål sker for ét landskabskarakterområde ad gangen. Udgangspunktet er, at landskabskarakterens styrke kombineres med områdets tilstand ved, at de to kort ”lægges oven på hinanden”. Herved kan landskabskarakterområdet inddeles i zoner med tilhørende strategisk mål, hvor vurderingen af styrke og tilstand er ens. Tildelingen af strategisk mål kan illustreres ved følgende skema:

INDDRAGELSE

Det er en god idé at inddrage politikere og udvalg i den løbende analyse og udformning af kommunens strategiske målsætninger for landskabet. På den måde kan der sikres politisk ejerskab og fælles forståelse for de endelige landskabsudpegninger, som skal anvendes som input til kommuneplanen.

styrke tilstand	<i>Særligt karakteristisk</i>	<i>Karakteristisk</i>	<i>Karaktersvag</i>	<i>Kontrasterende</i>
<i>God</i>	<i>Beskytte</i>	<i>Vedligeholde</i>	<i>Ændre</i>	<i>Konkret vurdering</i>
<i>Middel</i>	<i>Beskytte</i>	<i>Vedligeholde</i>	<i>Ændre</i>	<i>Konkret vurdering</i>
<i>Dårlig</i>	<i>Beskytte og forbedre</i>	<i>Vedligeholde og forbedre</i>	<i>Ændre</i>	<i>Konkret vurdering</i>

Matrice til tildeling af strategiske mål for landskabet.

Kontrasterende delområder kan være kontrasterende af forskellige årsager og på forskellig vis. Derfor skal der foretages en konkret individuel vurdering ved tildelingen af strategiske mål i sådanne områder.

Landskabsstrategien skal fokusere på oplevelsesrige landskaber og landskabsværdierne knyttet til kyster. I områder med særlige visuelle oplevelsesmuligheder er det strategiske udgangspunkt, at det som betinger det visuelt oplevelsesrige ikke må ødelægges. Derfor skal der sikres en forvaltning i de områder, som rummer særlige visuelle oplevelsesmuligheder, som beskytter det visuelt oplevelsesrige, uanset landskabskarakterens styrke.

Kystforlandet omfatter den del af det kystnære landskab, som har visuel sammenhæng med den nærliggende vandflade, og som rummer særlige landskabelige kvaliteter. Områder, som ligger i kystforlandet skal tildeles det strategiske mål beskytte, uanset landskabskarakterens styrke.

I tildelingen af strategiske mål for landskabet skal der også tages hensyn til regionale og nationale betydninger, som eventuelt kan betinge en særlig beskyttelse eller indsats. De særlige landskabelige betydninger er beskrevet i første del af strategien.

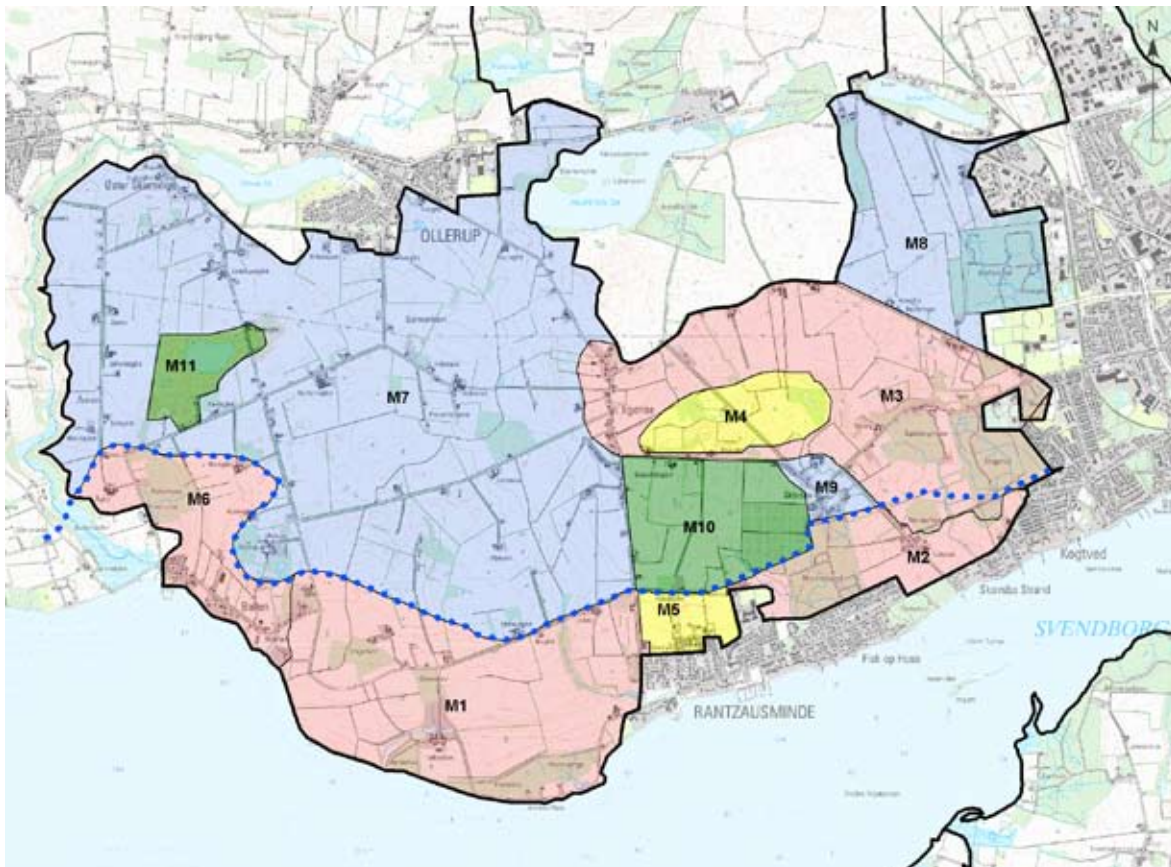
Zoner med det samme strategiske mål, som ligger ved siden af hinanden, kan lægges sammen til én zone. I sådanne sammenlagte områder kan der være behov for særlige handlinger i dele af området. (Se f.eks. de strategiske mål for delområde M3, der er forstyrret af tekniske anlæg i den vestlige del).

PRODUKT

Tildelingen af strategiske mål fører til opdeling af hvert landskabskarakterområde i zoner med hhv. det strategiske mål at beskytte (og forbedre), vedligeholde (og forbedre) eller ændre. Produktet er et kort over landskabskarakterområdet opdelt i delområder med forskellige strategiske mål samt beskrivelse af de vurderinger, som ligger til grund for zoneringsen.

Når hele kommunen er analyseret, vurderet og de strategiske mål er tildelt, opnås et samlet billede af de strategiske mål for kommunens landskaber.

TILDELING AF STRATEGISKE MÅL EGENSE LANDBRUGSFLADE

STRATEGISKE MÅL FOR EGENSE LANDBRUGSFLADE.

Beskyt	Vedligehold/forbedre	Kystforlandsgrænse
Beskyt/forbedre	Ændre	
Vedligehold	Karakterområde	

MÅLOMRÅDER

Kommunens landskaber er opdelt i et antal målområder (M-områder), som udtryk for de forskellige strategiske målsætninger de er blevet tildelt.

M1

I kystforlandet omkring Lehnkov Hovedgård afgrænses et særligt karakteristisk delområde, hvor tilstanden er middel. Området skal derfor beskyttes.

Delområdet rummer endvidere særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Dvs. der skal i beskyttelsen af landskabskarakteren også tages særlig hensyn til det, som betinger de særlige visuelle oplevelsesmuligheder.

M2

I et delområde bag Rantzausminde er landskabskarakteren karakteristisk og tilstanden er middel. Delområdet skal derfor som udgangspunkt vedligeholdes, men idet det er beliggende i kystforlandet og af stor betydning for landskabsoplevelsen set fra den modstående kyst Bregninge Bakke skal området beskyttes.

M3

Egense Ås er kontrasterende i forhold til landskabskarakteren på resten af Egense Landbrugsflade. Åsen vurderes at have en vigtig strukturerende og kontrasterende betydning for området. Tilstanden er middel undtagen den vestlige del. Området skal derfor som udgangspunkt vedligeholdes. Åsens terrænform skaber særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Et område sydøst for åsen præges af skovområder, som skaber markante afgrænsede landskabsrum. Dette betinger også særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Åsen skal derfor beskyttes. Dette harmonerer også med åsens særlige regionale betydning som Sydfyns eneste ås.

Egense Landsby med Egense Kirke er beliggende sydvest for Egense Ås. Kirkelandsbyen ligger centralt i området som en vejby med gårdene samlet langs det nord/sydgående vejforløb. Den nordlige og oprindelige del af Egense domineres af flerlængede gårde i sort/hvidt bindingsværk. Trods huludfyldning med nyere bebyggelse har Egense bevaret sin oprindelige struktur. Området er karakteristisk og i middel tilstand. Ind- og udsigtsforhold til kirken og andsbyens oprindelige struktur betinger, at området rummer særlige visuelle oplevelsesmuligheder og derfor skal beskyttes.

Områderne med Egense Ås samt Egense Landsby og Kirke ligger op mod hinanden. Idet de strategiske mål for områderne er ens, slås de sammen til delområde M3. Hele M3 er del af de kystlandskabelige udsigter, som findes på den modstående kyst, Bregninge Bakke.

M4

Den vestlige del af Egense Ås er også kontrasterende i forhold til den dominerende karakter i området, mens tilstanden er dårlig. Det skaber et særskilt delområde. Området er del af Egense Ås og rummer særlige visuelle oplevelsesmuligheder pga. åsens markante terrænform. De kontrastskabende forhold bidrager positivt til landskabsoplevelsen i området og skal derfor beskyttes. Idet tilstanden er dårlig, skal der gøres en indsats for at forbedre den.

M5

Bag den vestlige ende af Rantzausminde ligger et karakteristisk delområde, som er i dårlig tilstand pga. en ny byrand, som forstyrrer det umiddelbare nærområde. Delområdet skal som udgangspunkt vedligeholdes, men da det

ligger i kystforlandet bliver det strategiske mål at beskytte, kombineret med at forbedre, idet tilstanden er dårlig.

M6

En del af kystforlandet bag Ballen i karakterområdets vestlige del er karakteristisk og i middel tilstand. Delområdet skal på grund af den kystnære placering beskyttes.

M7

Den vestlige del af landbrugsfladen er karakteristisk, i middel tilstand og uden særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Området skal vedligeholdes. Centralt i området står en række mindre vindmøller og et par siloer, der som enkeltelementer forstyrrer landskabskarakteren lokalt. Tilstanden i nærområderne er dårlig omkring disse forstyrrende landskabslementer, og skal derfor forbedres. De forbedrende tiltag knyttes til siloerne og vindmøllerne, mens karakteren i størstedelen af området skal vedligeholdes. Derfor behandles M7 overordnet som ét samlet målområde, til trods for den dårlige tilstand i nærområdet omkring de tekniske anlæg. Delområdet skal vedligeholdes.

M8

Det nordøstligste hjørne af landskabskarakterområdet er karakteristisk og i middel tilstand. Delområdet skal vedligeholdes.

M9

Et lille område bag kystforlandet vest for Skovsbo er karakteristisk, i middel tilstand og uden særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Derfor skal området som udgangspunkt vedligeholdes. Området er del af udsigterne fra den modstående kyst, Bregninge Bakke, og vedligeholdelsen af området skal ske under hensyntagen til påvirkning af udsigten fra Bregninge Bakke.

M10

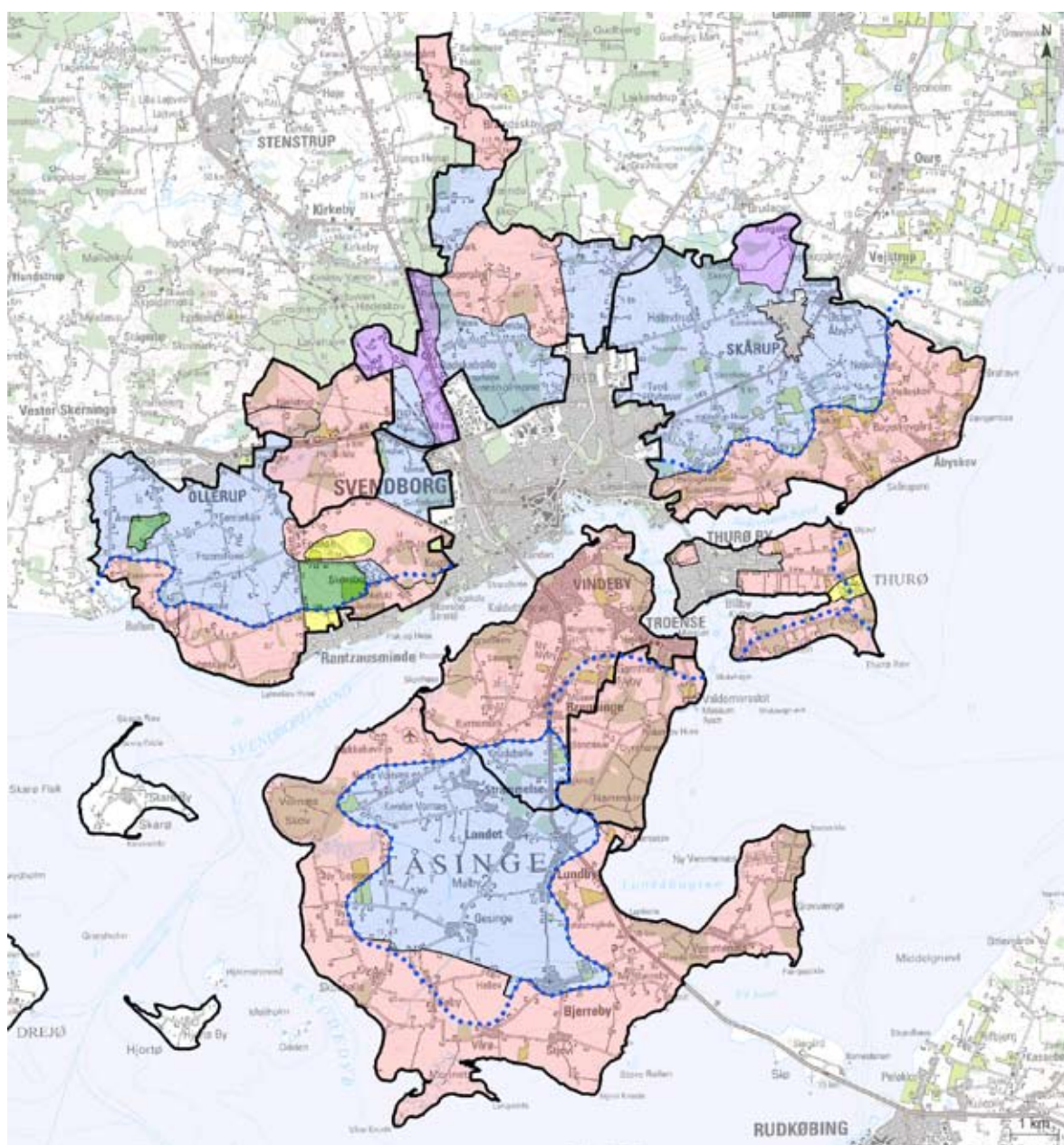
Mellem Egense Landsby og Rantzausminde ligger et karaktersvagt delområde i middel tilstand. Dette område kan således som udgangspunkt ændres. Området rummer ingen særlige visuelle oplevelsesmuligheder, men er en del af udsigten fra modstående kyst fra Bregninge Bakke og Tåsinge Landbrugsflade. Ændringer i området skal derfor ske under hensyntagen til udsigten fra modstående kyst.

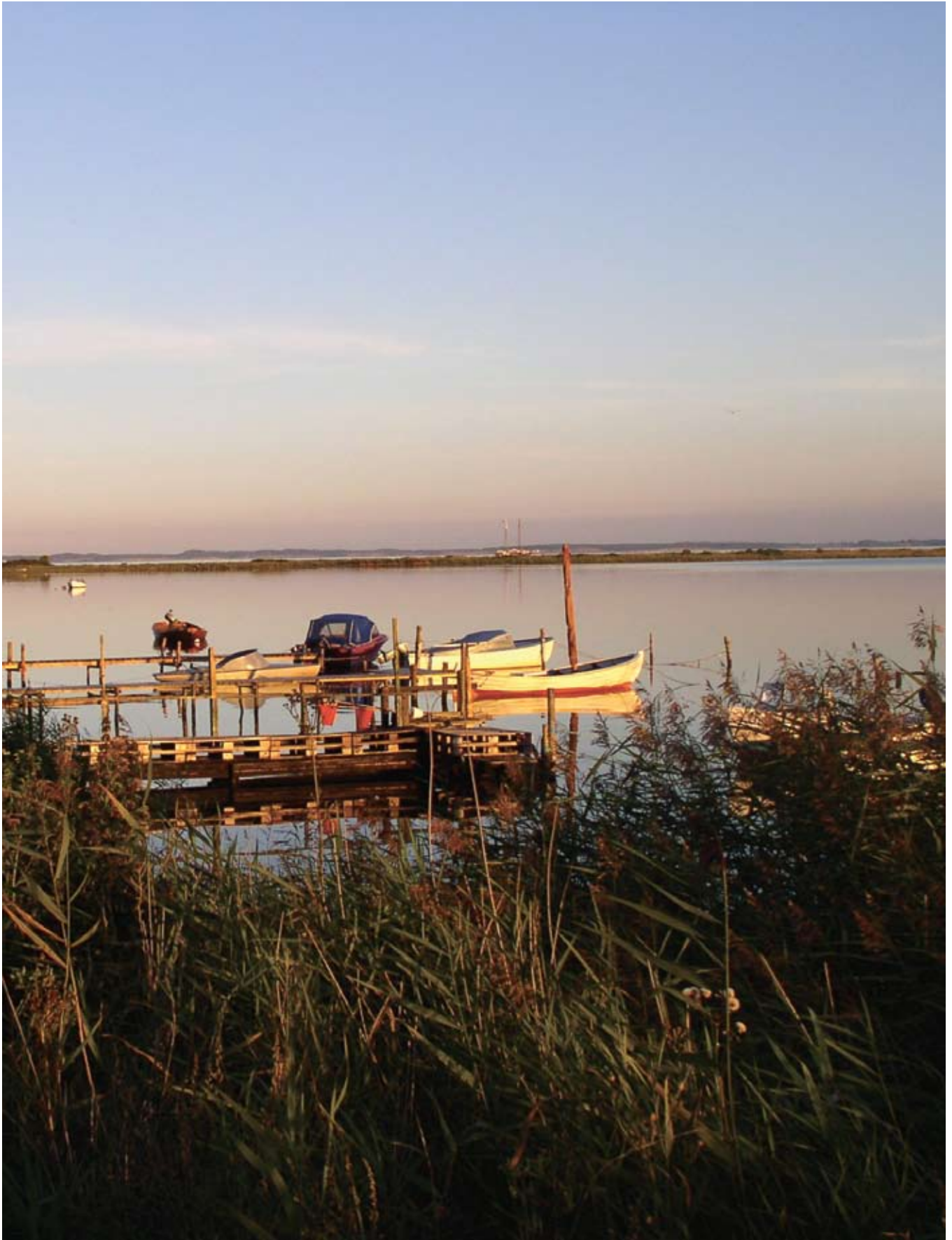
M11

Råstofgraven ved Kølle Banker er kontrasterende, i dårlig tilstand og uden særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Efter endt gravearbejde bør der åbnes mulighed for, at området kan ændres.

STRATEGISKE MÅL FOR HELE SVENDBORG KOMMUNE

De strategiske mål for landskabskarakterområderne samles til ét zonekort, som viser zonering af hele kommunen efter de strategiske målsætninger.

FORSLAG TIL HANDLINGER OG INITIATIVER

For at gøre de strategiske mål anvendelige i planlægningen og forvaltningen af det åbne land, suppleres de med forslag til handlinger og initiativer, der kan understøtte den ønskede udvikling.

MATERIALER

Formuleringen af forslag til handlinger og initiativer kræver overblik over baggrunden for tildelingen af strategiske mål. Derfor arbejdes der med udgangspunkt i:

- Strategikort over de enkelte [landskabskarakterområder](#) med inddeling i M-områder
- Beskrivelse af baggrunden for vurderingerne af karakterstyrke
- Beskrivelse af baggrunden for vurderingerne af særlige visuelle oplevelsesmuligheder
- Beskrivelse af baggrunden for vurderingerne af [tilstanden](#)
- Beskrivelse af baggrunden for vurderingerne af [sårbarhed](#)
- [Nøglekarakteristika](#)

METODE

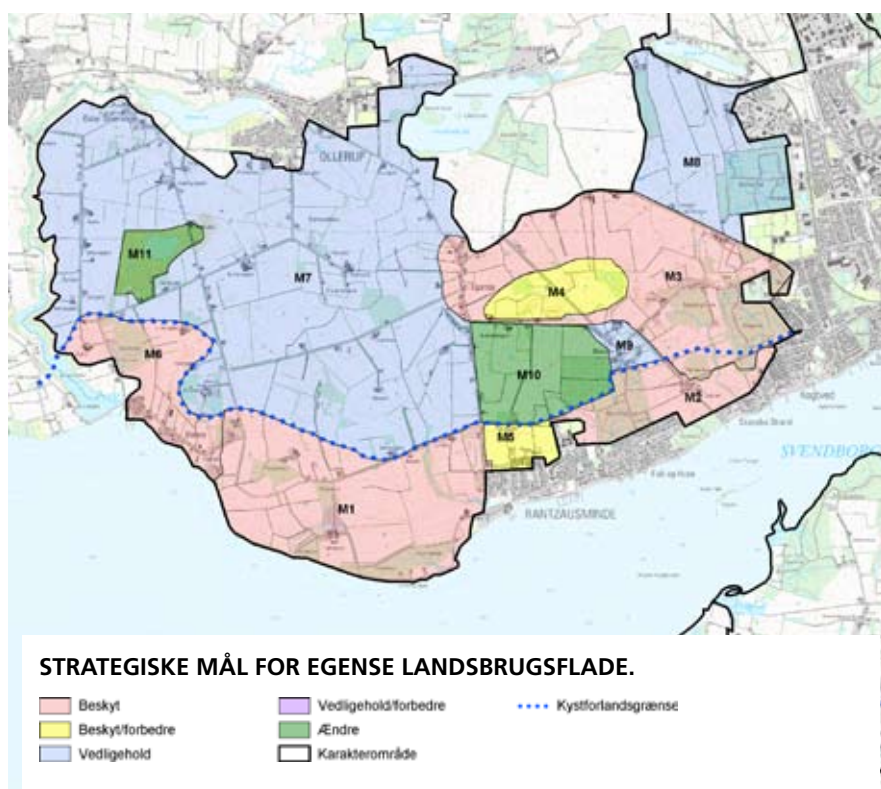
De konkrete handlinger og initiativer er anbefalinger til, hvad der rent konkret kan gøres for f.eks. at beskytte landskabskarakteren i et givet område. Informationen findes i de bagvedliggende vurderinger og landskabskarakterbeskrivelsen.

Følgende spørgsmål kan anvendes som støtte:

1. Hvilke nøglekarakteristika i form af [landskabsselementer](#) og [rumlige visuelle forhold](#) samt hvilke særlige visuelle oplevelsesmuligheder skal beskyttes?
2. Hvilke forvaltningstiltag kan bevare eller forbedre tilstanden af de karaktergivende landskabsselementer og rumlige visuelle forhold?
3. Hvilke konkrete mål skal respekteres ved evt. tilførsel af nye elementer og funktioner, og hvordan kan disse indpasses uden negative konsekvenser for landskabskarakteren, [kystforlandet](#) og de [særlige visuelle oplevelsesmuligheder](#)?
4. Skal der eventuelt tages hensyn til naboområder, dvs. indgår området eventuelt i et større sammenhængende landskab?

FORSLAG TIL HANDLINGER OG INITIATIVER EGENSE LANDBRUGSFLADE

Landskabskarakterområdet er inddelt i delområder med bestemte strategiske mål. De konkrete handlinger og initiativer der skal til for at sikre de strategiske mål afhænger af landskabets karakter. Beskyttelse i ét område kan betyde aktive handlinger, som f.eks. fjernelse af krat og anden bevoksning, og i et andet område betyde ingen handling, f.eks. i et vådområde, hvor dræn ikke fungerer længere.

DELOMRÅDER, DER SKAL BESKYTTES

M1

Er særligt karakteristisk og udgør det kystnære område omkring Lehnkov Hovedgård. Området er i middel tilstand. Kystforlandet rummer særlige visuelle oplevelsesmuligheder og er sårbart overfor ændringer, der kan forstyrre dette.

M1 skal beskyttes, hvilket konkret foreslås opnået gennem følgende:

- Områdets karakter med åbne landbrugsarealer og enkelte mindre kystnære løvskove beskyttes, bl.a. ved at:
 - undgå skovrejsning eller anden form for beplantning eller tilgroning i området.
 - understøtte og videreføre den landbrugsmæssige drift, som medvirker til at opretholde områdets åbne karakter.

- At undgå nye fritliggende landbrugsbygninger og anden bebyggelse eller anlæg.
- At fremme pleje af eksisterende levende hegn. Hegnene i udsigtskilen vest for Lehnskov bør holdes lave af hensyn til udsigten.
- De lysåbne naturarealer nær kysten bør fortsat plejes gennem græsning eller slåning.
- De omkringliggende vandflader og modstående kysters uforstyrrede præg og grønne fremtoning – øerne Skarø, Drejø og Tåsinge – bør beskyttes.
- Udsigten til Tåsinge strækker sig helt til toppen af Bregninge Bakke, hvor Bregninge Kirke ligger som markant landmark. Denne del af Bregninge Bakke bør beskyttes mod større tekniske anlæg og anden udvikling, som vil forstyrre kigget til toppen af bakken.

M2

Er karakteristisk og i middel tilstand. Kystforlandet bag Rantzausminde har stor betydning for landskabsoplevelsen fra den modstående kyst, Bregninge Bakke. Området er sårbart overfor ændringer, der kan påvirke udsigten fra Bregninge Bakke, men også ændringer der kan påvirke landskabskarakteren.

M2 skal beskyttes, hvilket konkret foreslås opnået gennem følgende:

- Beskytte den grønne afgrænsning af Rantzausminde ind i land af hensyn til oplevelsen af kystlandskabet set fra Bregninge Bakke.
- At holde den bymæssige bebyggelse lav i området og i afdæmpede farver af hensyn til kystlandskabet.

M3

Omfatter Egense Ås (undtagen den vestlige del af åsen) og arealerne med Egense Landsby og Kirke med indsigtszonen hertil. Egense Ås er kontrasterende i forhold til landskabskarakteren og tilstanden er middel. Egense Ås skaber i form af sin terrænform særlige visuelle oplevelser i området, og er af særlig regional betydning. Den sydøstlige del af området præges af skovområder, som også betinger særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Delområde M3 er del af udsigten fra modstående kyst, Bregninge Bakke, og er som sådan sårbart overfor ændringer, der kan påvirke denne udsigt eller landskabskarakteren.

M3 skal beskyttes, hvilket konkret foreslås opnået ved at:

- Beskytte det uforstyrrede præg ved at friholde for tekniske anlæg.
- Beskytte terrænformen af Egense Ås. Det planlagte vejforløb bør placeres, så det påvirker terrænformerne mindst muligt. Evt. flytte vejen mod vest, dog ikke for tæt på Egense Landsby og Kirke.

- Den åbne landbrugsflade, med indsiget til åsen fra nord, bør ideelt set friholdes for bevoksning, bebyggelse og tekniske anlæg, som kan forringe oplevelsen eller karakteren af området. Området er imidlertid del af et påtænkt byudviklingsområde vest for Svendborg By. Den nye bebyggelse bør have en lav og åben struktur og holdes på så stor afstand af åsen, som muligt.
- At bevare strukturen af Egense Landsby ved en restriktiv byudvikling. Egense landsbys oprindelige struktur bør bevares og friholdes for ny bebyggelse, herunder bør det nye byudviklingsområde holdes på afstand.
- At fastholde mulighederne for indsigter til og udsigter fra Egense Kirke ved at undgå skovrejsning eller opførelse af andre former for barrierer i landskabet. Den planlagte byudvikling, som strækker sig hen mod indsigtszonen fra øst, bør planlægges, så der holdes afstand til indsigtszonen.
- I området sydvest for Egense Ås bør de markante rum, som skovområderne afgrænser, bevares. Dette kan ske ved at bevare eksisterende skovbryn, undgå ny bevoksning og holde de mellemliggende landbrugsområder åbne gennem mere eller mindre intensiv drift.
- På grund af områdets betydning for den modstående kyst, Bregninge Bakke, bør områdets grønne struktur bevares. Ny bebyggelse bør placeres, så det mindst muligt påvirker udsigterne fra Bregninge Bakke.

M6

Er karakteristisk og i middel tilstand. Området omfatter en del af kystforlandet bag Ballen i karakterområdets vestlige del. Pga. områdets kystnære placering er området sårbart overfor ændringer og skal beskyttes.

M6 skal beskyttes, hvilket konkret foreslås opnået gennem:

- Friholde området for bebyggelse og ændringer i landskabskarakteren, som vil have betydning for de kystlandskabelige sammenhænge.

DELOMRÅDER, DER SKAL BESKYTTES OG HVOR TILSTANDEN FORBEDRES

M4

Den vestlige del af Egense Ås er kontrasterende i forhold til den dominerende karakter i området. De kontrastskabende forhold bidrager positivt til landskabsoplevelsen og bør derfor beskyttes. På denne del af åsen er opvæksten

af krat massiv. Tilstanden er derfor dårlig og bør forbedres. Området er del af Egense Ås og rummer særlige visuelle oplevelsesmuligheder pga. åsens markante terrænformer. Området er sårbart overfor udviklinger som vil sløre mulighederne for at opleve disse.

M4 skal beskyttes og tilstanden forbedres, hvilket konkret kan opnås ved:

- At fjerne opvæksten af krat og buskads på både tørre og våde lokaliteter for at genskabe mulighederne for at opleve terrænformen. Det vil dels sikre mulighederne for at opleve åsens terrænformer, dels styrke samspillet mellem natur og kultur i området.
- Tiltaget bør understøttes af udarbejdelse og gennemførelse af en plejeplan for arealet, som understøtter den intensive landbrugsdrift, der medvirker til at fastholde de åbne arealer.
- Den planlagte vejgennemskæring vil også have negativ indflydelse på denne del af åsen. Den nærmere placering bør derfor overvejes nøje. Herunder er det relevant, at Egense Ås, Egense Landsby og indsigtscilen omkring Egense Kirke skaber en landskabelig sammenhæng.

M5

Området bag den vestlige ende af Rantzausminde er karakteristisk, og skal derfor som udgangspunkt vedligeholdes. Men da det ligger i kystforlandet bliver det strategiske mål at beskytte. Delområdet er i dårlig tilstand pga. en ny byrand, som forstyrrer det umiddelbare nærområde. Tilstanden skal forbedres.

M5 skal beskyttes og tilstanden forbedres, hvilket konkret kan opnås ved at:

- Der omkring den nye byrand etableres bevoksning, som vil få denne til at indgå som en integreret del af det omkringliggende landskab.
- Den grønne struktur bag Rantzausminde bevares og styrkes.
- Ny bebyggelse holdes lav, og der etableres/bevares tæt grøn struktur.

DELOMRÅDER, DER SKAL VEDLIGEHOLDES

M7

Omfatter den vestlige del af landbrugsfladen. Området er karakteristisk, primært i middel tilstand og uden særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Centralt på den vestlige del af morænefladen står en række mindre vindmøller og et par siloer, som forstyrrer landskabskarakteren lokalt. Området skal overordnet vedligeholdes, men bør forbedres omkring de forstyrrende tekniske anlæg.

M7 skal vedligeholdes, stedvist forbedres, hvilket konkret foreslås opnået ved:

- Fortsat landbrugsdrift.

- Vedligehold af eksisterende levende hegn og fastholde det eksisterende artsvalg, som slåen, ask, hassel etc. ved eventuel ny hegnsplantning.
- At respektere områdets middelskala ved opførelse af ny bebyggelse eller anlæg. Etablering bør følges af afskærmende bevoksninger.
- At respektere og understøtte den karakteristiske bebyggelses- og hegnsstruktur i enkeltsagsbehandlingen.
- Ikke at erstatte de eksisterende vindmøller, når de forældes.
- At skærme siloerne med grøn bevoksning for at mindske den visuelle påvirkning af landskabet.
- At fastholde de klare grønne byrande omkring eksisterende bymæssig bebyggelse omkring Ollerup. Der bør endvidere etableres grønne byrande om eventuelle nye bebyggelsesområder.

M8

Omfatter det nordøstligste hjørne af landskabskarakterområdet. Området er vurderet som karakteristisk og tilstanden er middel.

M8 skal derfor vedligeholdes, hvilket konkret foreslås opnået ved følgende:

- Fortsat landbrugsdrift.
- Vedligehold af eksisterende levende hegn og fastholde artsvalg, som slåen, ask, hassel etc. ved etablering af nye hegn.
- Ved at respektere områdets middelskala ved eventuel opførelse af ny bebyggelse eller anlæg. Eventuel etablering bør følges af afskærmende bevoksninger.
- At fastholde de klare grønne byrande omkring eksisterende bymæssig bebyggelse omkring Svendborg. Der bør endvidere etableres grønne byrande om nye bebyggelsesområder.
- Området er del af byudviklingsplanerne vest for Svendborg. I planlægningen af denne kan hentes inspiration i ovenstående på følgende punkter: Skabe grønne byrande og respektere eksisterende artsvalg i beplantningerne.
- I forbindelse med byudviklingen tages hensyn til nabokarakterområdet, Hvidkilde Herregårdslandskab, der skal beskyttes. Fra Hvidkilde Herregårdslandskab er der visuel sammenhæng til M8.

M9

Er et lille område, som ligger lige bag kystforlandet vest for Skovsbo. Området er karakteristisk, i middel tilstand og uden særlige visuelle oplevelsesmu-

ligheder. Området er del af udsigterne fra den modstående kyst, Bregninge Bakke, og sårbart overfor ændringer, som vil påvirke denne.

M9 skal vedligeholdes, hvilket konkret foreslås opnået gennem følgende:

- Grøn struktur af betydning for det omkringliggende kystlandskab, bør bevares. Bevoksning, som skaber grøn afgrænsning af Rantzausminde bør bevares.
- Området er del af byudviklingsplanerne for Svendborg Vest. Eventuel ny bebyggelse bør holdes lav og i videst muligt omfang placeres, så det ikke kan ses fra modstående kyster. Områdets grønne karakter, som det opleves fra modstående kyst, skal beskyttes.

DELOMRÅDER, DER KAN ÆNDRES

M10

Området mellem Egense landsby og Rantzausminde er karaktersvagt og i middel tilstand. Området er uden særlige visuelle oplevelsesmuligheder, men er en del af udsigten fra modstående kyst omkring Bregninge Bakke og Tåsinge Landbrugsflade. Området er derfor sårbart overfor ændringer, som kan påvirke udsigten fra modstående kyst.

M10 kan ændres, hvilket kan gøres med udgangspunkt i følgende hensyn:

- Området er del af byudviklingsplanerne for Svendborg Vest. Ny bebyggelse bør holdes lav og i videst muligt omfang placeres, så det ikke kan ses fra modstående kyster. Områdets grønne karakter, som det opleves fra modstående kyst, skal sikres.
- Grøn struktur af betydning for det omkringliggende kystlandskab, bør bevares. Bevoksning, som skaber grøn afgrænsning af Rantzausminde, bør bevares.

M11

Området omkring Kølle Banker råstofgrave, er kontrasterende, i dårlig tilstand og uden særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Områdets nuværende karakter vurderes ikke at indeholde landskabelige kvaliteter, som bør beskyttes eller vedligeholdes. Efter endt gravearbejde foreslås området ændret.

M11 kan ændres, hvilket konkret foreslås opnået gennem følgende:

- Fjerne støjvolde, andre jordvolde og deponier.
- At give området en helt ny karakter ved f.eks. at etablere området som mindre friluftsområde eller med naturpræg.

FASE 4 - IMPLEMENTERING

Landskabskaraktermetoden skaber grundlag for, at kommunerne på ensartet vis kan indarbejde landskabelige hensyn i det åbne land i fremtidens kommuneplanlægning. Gennem kortlægningen, vurderingen og strategien er der indsamlet data for varetagelsen af landskabelige bevaringsværdier – på landskabets præmisser. Den sidste del af vejledningen: Implementering af landskabsinteresserne i kommuneplanlægningen – viser, hvor og hvordan landskabsinteresserne kan indarbejdes i kommunens øvrige planlægning.

Kommunerne har kompetence og pligt til at afveje landskabelige bevaringsinteresser og udpege landskabsværdier i det åbne land. I forbindelse med implementering af de landskabelige interesser i kommunens planlægning skal de strategiske mål og forslag til handlinger for landskabet afvejes med andre interesser i det åbne land. Denne afvejning finder sted i kommuneplanen.

Kommuneplanen skal på grundlag af en samlet vurdering af udviklingen i kommunen fastlægge en hovedstruktur, som angiver de overordnede mål for udviklingen og arealanvendelsen i kommunen, retningslinjer for arealanvendelsen m.v., og rammer for lokalplanernes indhold for de enkelte dele af kommunen. Kommuneplanen skal ledsages af en redegørelse for planens forudsætninger.

Hensynet til de landskabelige interesser kan indarbejdes i kommuneplanens forskellige dele.

KOMMUNEPLAN

Ifølge planlovens § 11 a, stk. 1, nr. 15 og Miljøministeriets Oversigt over statslige interesser i kommuneplanlægningen – 2009, skal kommuneplanen indeholde følgende:

- *Retningslinjer til sikring og varetagelse af landskabelige bevaringsværdier og beliggenheden af områder med landskabelig værdi, herunder større, sammenhængende landskaber*
- *Retningslinjer, rammer og redegørelse som bevarer og forbedrer de karakteristiske og oplevelsesrige landskaber, herunder at sikre de værdifulde landskaber og landskabselementer, f.eks. ådale, bakkelandskaber og kystlandskaber, samt landskaber knyttet til biotoper som skove, søer og åer*
- *Retningslinjer og rammer der sikrer friholdelse af det åbne land for andet end samfundsmæssigt nødvendigt byggeri og anlæg*
- *Retningslinjer og rammer der sikrer, at landskabskiler i og mellem byerne friholdes for byggeri og anlæg med henblik på at sikre oplevelsen af forskellen mellem by og land, byens placering i landskabet samt attraktive rammer for rekreation*
- *Retningslinjer og rammer der sikrer, at nye anlæg ikke forringer karakteristiske og oplevelsesrige landskaber, herunder at geologiske og andre værdifulde landskabstræk ikke sløres eller ødelægges af bebyggelse, belysning, tekniske anlæg, beplantning eller tilgroning*
- *Retningslinjer og rammer der sikrer, at anlæg generelt tilpasses landskabet ved placering i terrænet, bygningshøjde og –materiale samt belysning for at undgå langtrækkende negative konsekvenser for landskabet*
- *Retningslinjer og rammer der sikrer kortlægning og bevaring af uforstyrrede landskaber ved at undlade at placere nye, større tekniske anlæg som motorveje og motortrafikveje, støjende sportsanlæg, jernbaner, el- og telemaster, vindmøller og andre større anlæg både i og for tæt på områderne*

HOVEDSTRUKTUR - LANDSKABET

De landskabelige interesser vil typisk kunne indføres i kommuneplanens Hovedstruktur som et selvstændigt afsnit: Landskabet.

Dette afsnit beskriver bl.a. målsætninger for beskyttelsen af landskabets særlige regionale eller nationale betydninger, for varetagelsen af de landskabelige interesser i kystnære egne og for kommunens større sammenhængende landskaber. Afsnittet udpeger også kommunens værdifulde landskaber.

Hovedstrukturen indledes med en generel beskrivelse af kommunens landskaber – med andre ord: Hvad har vi med at gøre?

Derefter udpeges kommunens værdifulde landskaber. Udpegningen tager udgangspunkt i landskabsvurderingen samt overordnede statslige interesser.

Som udgangspunkt bør de beskyttede områder udpeges som værdifulde landskaber. De beskyttede landskaber omfatter:

1. Alle kommunens [særligt karakteristiske områder](#)
2. Alle områder med [særlige visuelle oplevelsesmuligheder](#)
3. Alle [kystforlande](#)

Desuden kan det overvejes også at udpege karakteristiske områder i god [tilstand](#) som værdifulde landskaber.

Landskaberne er karakteristiske og oplevelsesrige, og derfor skal der i forbindelse med forvaltningen af det åbne land tages særligt hensyn til bevaringen af disse værdier. Kommunen kan arbejde med at styrke sammenhængene i landskabet. Det kan f.eks. gøres ved at opgradere mindre arealer mellem de værdifulde områder, som ligger tæt på hinanden. Derved kan der skabes større sammenhængende værdifulde landskabsområder.

Den endelige udpegning af kommunens værdifulde landskaber finder sted på baggrund af en overordnet politisk afvejning af interesserne i det åbne land. Men skal der inden for de landskabeligt værdifulde arealer tilgodeses f.eks. byudviklingsinteresser er det vigtigt, at der ved planlægningen af nye anlæg eller aktiviteter tages udstrakt hensyn til:

- De landskabelige værdier i de særligt karakteristiske og karakteristiske områder
- Kystnærheden og [kystforlandets](#) karakter i kystforlande, som er landskabeligt værdifulde ud fra et nationalt perspektiv
- Udsigtsforhold og bevaring af de særlige visuelle oplevelsesmuligheder i oplevelsesrige landskaber

Vær endvidere opmærksom på, at planlagte byudviklingsområder ikke indgår i den endelige udpegning af værdifulde landskaber.

TIPS

Interessemodsatninger i det åbne land, f.eks. mellem byudvikling og landskabshensyn, kan præsenteres i Byrådets Planstrategi og debatteres med offentligheden, inden den endelige afvejning finder sted, de værdifulde landskaber udpeges og de nødvendige retningslinjer, der skal tilgodese landskabsinteresserne opstilles.

KOMMUNEPLANENS HOVEDSTRUKTUR

SVENDBORG KOMMUNE

LANDSKABERNE ER EN VIGTIG RESSOURCE

Svendborg Kommune rummer en række karakteristiske landskaber. Centralt i kommunen ligger kystlandskabet omkring Svendborg Sund. I nord ligger et varieret bakkelandskab, og i øst og vest ligger store landbrugsflader gennemskåret af lange dalstrøg samt Egense Ås, som er den eneste ås på Sydfyn. Mellem hegnsrige gårdlandskaber ligger herregårdslandskaber med udstrakte marker opdelt af skove i store landskabsrum. I syd ligger øhavet med den store ø Tåsinge, der ligeledes rummer såvel bakke drag, som flader med gård- og herregårdslandskaber.

De forskellige landskabers særlige karakter og særlige visuelle oplevelsesmuligheder har betydning for kommunens samlede identitet og gør det attraktivt at bo og arbejde i Svendborg Kommune. De er også vigtige ressourcer for turismen og friluftslivet. Derfor er det vigtigt at opretholde kommunens variation af forskellige landskabskarakterområder og særlige oplevelsesmuligheder.

Ikke alle dele af kommunens landskaber er lige værdifulde. Landskabsinteresserne må i nogle områder vige for andre samfundsmæssige interesser, f.eks. mulighederne for fortsat at udvikle Svendborg By. Som led i kommuneplanlægningen har byrådet afgrænset det fremtidige åbne land og opdelt det i værdifulde landskaber og landskaber i øvrigt.

Svendborg Kommune ligger ud til et større sammenhængende landskabsområde: Det Sydfynske Øhav. Øhavet grænser op til flere forskellige kommuner, og i varetagelsen af hensynet til øhavet skal Svendborg Kommune arbejde sammen med disse kommuner, for at bevare det unikke kystnære landskabspræg i området.

Det er byrådets mål, at

- Kommunens værdifulde landskaber beskyttes og forvaltes, så de fortsat afspejler landskabernes egenart
- Karaktergivende landskabstræk, kystforlande og særlige visuelle oplevelsesmuligheder beskyttes
- Tekniske anlæg, byudvikling og bebyggelser og andre ændringer i det åbne land respekterer de karaktergivende landskabstræk og særlige visuelle oplevelsesmuligheder
- Kendskabet til og forståelsen for de landskabelige værdier øges, herunder hensynet til områdets større sammenhængende kystlandskab
- Tilstanden af landskabet forbedres, hvor der er behov for det

DET ÅBNE LAND ZONERES

Udviklingen i det åbne land skal så vidt muligt afpasses efter landskabskarakteren. De værdifulde områder skal beskyttes, og hvor det er muligt skal tilstanden forbedres. De mere almindelige landskaber, hvor landskabskarakteren er robust og stabil, skal vedligeholdes. I områder, hvor landskabskarakteren er svag eller under hastig forandring pga. nye funktioner, er der mulighed for at ændre og skabe en ny landskabskarakter, grøbund for nye oplevelser, anvendelser eller lignende.

Kommunens landskab opdeles i tre zoner med tilhørende strategiske mål for udviklingen. En del af kommunens landskaber består af områder, hvor karakteren er kontrasterende i forhold til karakteren i det landskabskarakterområde, det er beliggende i. Tildelingen af strategisk mål til disse områder er sket på baggrund af en konkret vurdering.

1. Områder, der skal beskyttes

De særligt karakteristiske områder skal beskyttes. Det gælder også kystforlandet og områder med særlige visuelle oplevelsesmuligheder.

I disse områder skal landskabernes specifikke karakter og særlige visuelle oplevelsesmuligheder beskyttes mod forandringer, som kan svække eller udviske disse kvaliteter. Hvor tilstanden er dårlig skal der tages initiativ til at forbedre tilstanden med respekt for landskabets karaktergivende elementer.

2. Områder, der skal vedligeholdes

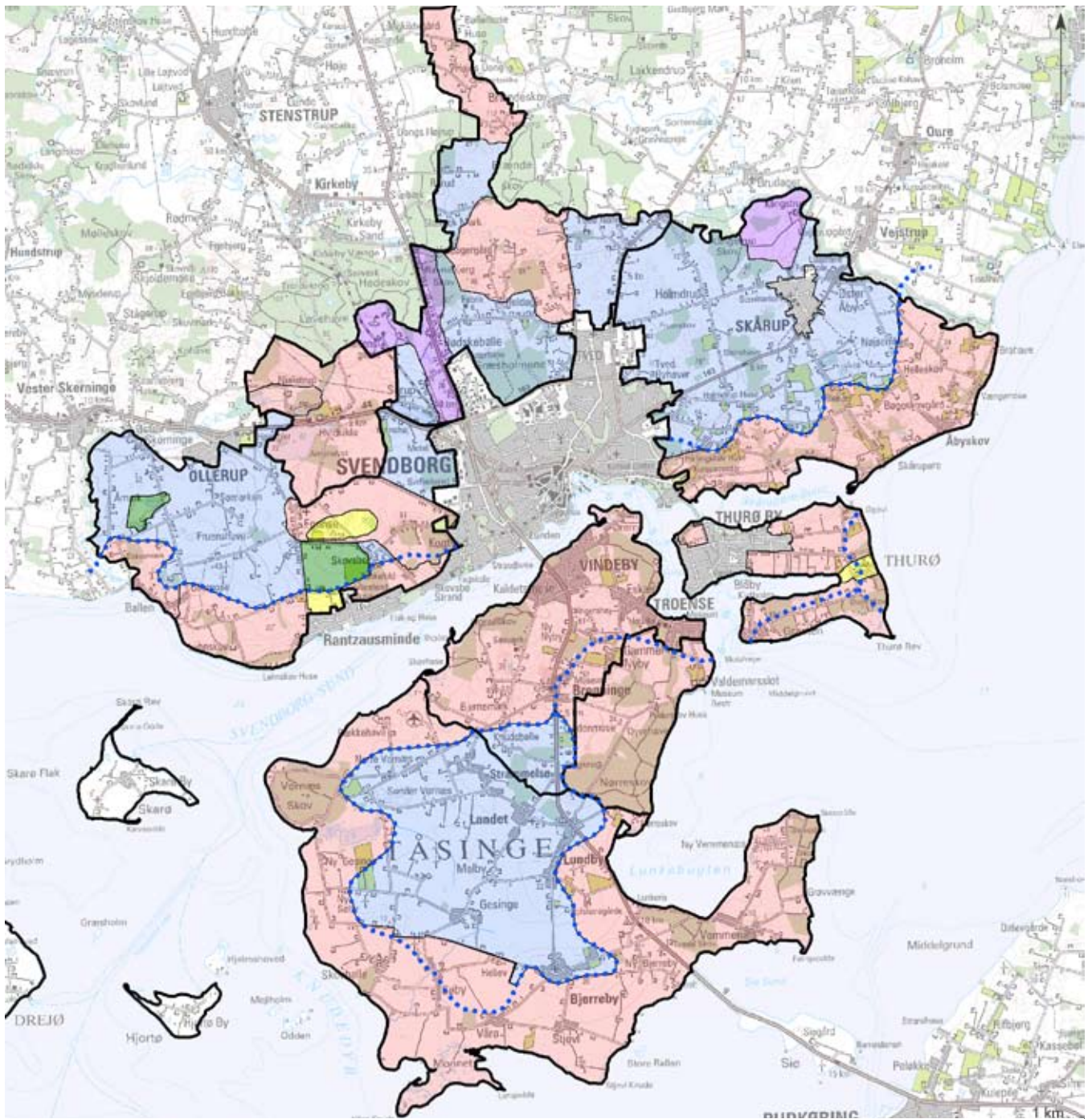
I områder, som ikke ligger i kystforlandet, hvor landskabskarakteren er karakteristisk, og hvor der ikke er særlige visuelle oplevelsesmuligheder, skal landskabets specifikke karakter vedligeholdes.

Hvor tilstanden er dårlig skal der tages initiativ til at forbedre tilstanden med respekt for landskabets karaktergivende elementer.

3. Områder, der kan ændres

I visse områder er landskabskarakteren svag, dvs. eventuelle karakteristiske landskabstræk er udviskede eller i så dårlig tilstand, at det ikke er muligt at redde dem.

Sådanne karaktersvage områder kan ændres eller helt nyskabes ved at give plads til nye funktioner og landskabselementer, der kan give området en ny karakter og eventuelt visuelle oplevelsesmuligheder.

STRATEGISKE MÅL FOR KOMMUNENS LANDSKABER

Beskyt	Vedligehold/forbedre	Kystforlandsgrænse
Beskyt/forbedre	Ændre	
Vedligehold	Karakterområde	

OBS

Den endelige udpegning af værdifulde landskaber på baggrund af politiske afvejelser af interesserne i det åbne land er ikke foretaget i eksempelprojektet i Svendbog Kommune. Derfor findes der ikke eksempeltekst for denne del af vejledningen (red.).

Kontrasterende delområder

For områder, som er kontrasterende i forhold til landskabskarakterområdet som helhed, er der foretaget en individuel konkret vurdering i forbindelse med tildeling af strategisk mål. Hvor det kontrasterende bidrager positivt til landskabets karakter og særlige visuelle oplevelsesmuligheder skal det beskyttes eller vedligeholdes.

Et eksempel på et kontrasterende delområde, som bidrager positivt til landskabets karakter og visuelle oplevelsesmuligheder er Egense Ås, Egense Landbrugsflade. Hvor landskabsoplevelsen påvirkes negativt af det kontrasterende, kan delområdet ændres. Et eksempel på dette er råstofgraven ved Kølle Banker, Egense Landbrugsflade.

RETNINGSLINJER OG RAMMER FOR LOKALPLANLÆGNINGEN

Gammel Nyby på Tåsinge.

Udgangspunktet for opstilling af detaljerede retningslinjer for arealanvendelsen og rammebestemmelser i det åbne land bør være det enkelte [landskabskarakterområde](#), fraregnet de områder, der udlægges til større byudviklingsområder.

Områderne benævnes på samme måde som karakterområderne. Opdelingen svarer til at opdele større byer i ”bydele”. Dette princip med en lille præsentation af det samlede antal landskabskarakterområder bør præsenteres i indledningen til kommuneplanens afsnit om retningslinjer og rammer for det åbne land. Materialet hertil kan hentes i landskabsstrategien.

For at få den nødvendige forståelse for retningslinjerne og de efterfølgende rammer, kan det være en god idé at indlede hver ”landdel” med en beskrivelse af landskabskarakteren og andre forhold af væsentlig betydning for området og dets fremtid. Materialet kan i al væsentlighed hentes fra landskabskarakterbeskrivelsen.

For hvert karakterområde fastsættes retningslinjer, der udtrykker sammenhængen af de forskellige planlægningsmæssige interesser. Det er oplagt at tage udgangspunkt i afsnittet, ”Forslag til handlinger og initiativer” fra landskabsstrategien med de nødvendige korrektioner på baggrund af hensynet til andre interesser.

Retningslinjerne suppleres med et kort, der viser opdelingen af karakterområdet i mindre områder med hver deres strategiske mål. Afgrænsningen af rammeområder tager udgangspunkt i dette kort. For hvert strategisk delområde fastsættes rammebestemmelser så vidt muligt i overensstemmelse med landskabskarakteranalysens strategi m.m. for det pågældende område.

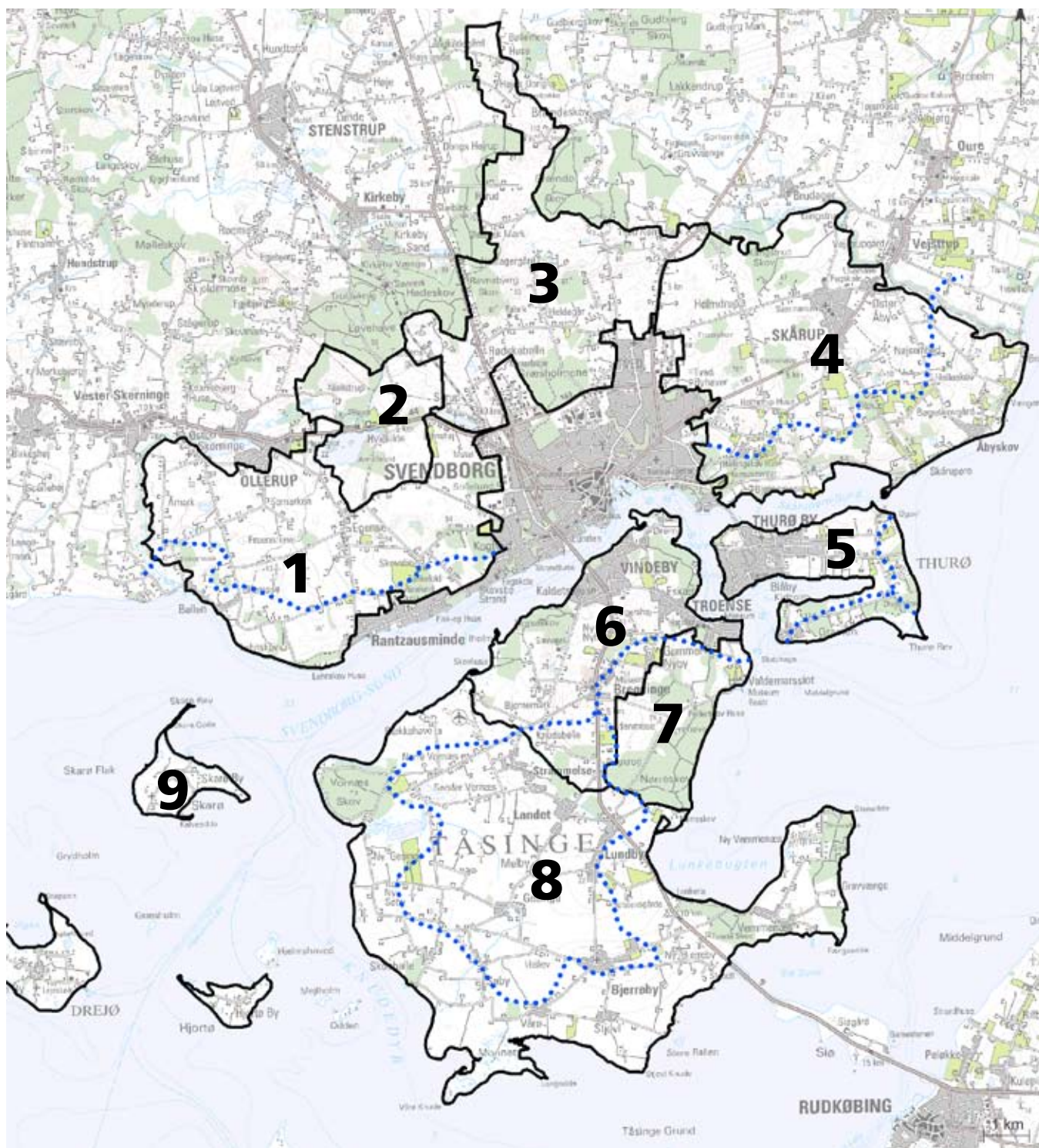
Lokalplanrammer i det åbne land kan omfatte landsbyer, tekniske anlæg, områder til fritidsformål, trafikbetjening (nye veje og stier), overførsler af arealer til byzone og sommerhusområder. Det er således ikke nødvendigvis alle retningslinjer, der kan omsættes til rammer for lokalplanlægningen. De retningslinjer der kan bør omsættes til lokalplanrammer.

TIPS

Der skal fastsættes rammer for lokalplanlægningen for alle områder, hvor der forventes gennemført lokalplaner. Der er således ikke pligt til at fastlægge rammer for hele kommunens område.

Rammebestemmelser og lokalplaner for områder, der skal overføres til byzone, indeholder gode muligheder for at tilpasse den planlagte byudvikling til det omgivende landskab. Derfor bør der i sådanne områder indgå rammebestemmelser, der kan sikre en landskabs-tilpasning og et godt ”naboskab” mellem de nye byudviklingsområder og det omgivende landskab.

SVENDBORG KOMMUNES NI LANDSKABSKARAKTEROMRÅDER

RETNINGSLINJER OG RAMMER SVENDBORG KOMMUNE

VARETAGELSE AF LANDSKABELIGE INTERESSER

Landskabets særlige karaktertræk og visuelle oplevelsesmuligheder varierer fra område til område. Landskabskarakteren er det særlige samspil mellem et områdes naturgrundlag og historisk betingede arealanvendelse, og den måde landskabet fremtræder på. Landskabskarakteren er grundlæggende for vores landskabsoplevelser og vigtig for vores tilknytning til forskellige egne og lokaliteter.

Svendborg kommune rummer 9 forskellige landskabskarakterområder med hver deres særlige landskabskarakter og visuelle oplevelsesmuligheder:

1. Egense Landbrugsflade

Kystnær bølget landbrugsflade med dyrkede marker opdelt af hegn i middelstore landskabsrum samt små til middelstore gårde.

2. Hvidkilde Herregårdslandskab

Herregårdslandskab med markante bygninger i tunneldal med søer samt skove og landbrug på tilstødende moræneflader.

3. Heldager Bakkelandskab

Storbakket landbrugslandskab med mange husmandssteder, kraftige hegn og småbevoksninger omkring vandhuller.

4. Skårup Landbrugsflade

Kystnær landbrugsflade i bølget til let bakket terræn med spredtliggende småskove og stedvist frugtavl.

5. Thurø

Kystnært landbrugslandskab på mindre ø omgivet af smalle sunde.

6. Bregninge Bakke

Kystnært landbrugslandskab med kraftige hegn og mindre skove på let skrånende bølget bakkeformation omgivet af smalle sunde.

7. Valdemars Slot Herregårdslandskab

Kystnært herregårdslandskab i bølget terræn med store marker omkranset af skove og et fremtrædende hovedgårdsanlæg.

8. Tåsinge Landbrugsflade

Kystnær landbrugsflade med mange spredtliggende små landsbyer og middelstore gårde.

9. Øhavet

Øerne Skarø, Drejø og Hjortø.

OBS

Retningslinjer og rammer for eksempelprojektet Svendborg Kommune er baseret alene på landskabelige interesser, idet der ikke er foretaget en endelig politisk afvejning af interesserne i det åbne land i eksempelprojektet i Svendborg Kommune.

EGENSE LANDBRUGSFLADE

Områdets karakter

Den dyrkede og let bølgede moræneflade inddelt i middelstore markfelter af lange hegn og diger med stedvist hullet bevoksning bestående af en bred vifte af arter, er især karaktergivende for området. Små til middelstore gårde langs vejene og spredtliggende vandhuller på markerne omgivet af bevoksning og krat er endvidere karaktergivende.

De karaktergivende landskabselementer skaber tilsammen et transparent afgrænset middelskala jordbrugslandskab. I den nordlige del af karakterområdet danner skovområder på Egebjerg og Dongs Bakker den overordnede rumlige afgrænsning. Det er karakteristisk, at byrandene fremstår grønne eller afgrænset fra det omkringliggende landskab af terrænformen. Den nordlige del af Svendborgs byrand ligger bag en bakketop.

I den sydlige del af karakterområdet skråner terrænet jævnt mod kysten med stedvist vide udsigter over Øhavet og mod øst ind i det smalle Svendborg Sund. Kysten præges dels af bymæssig bebyggelse dels af kystnære skove og dyrkede marker.

Omkring Egense Kirke er der markante ind- og udsigtsforhold. Mod nord findes en vid udsigt hen over Hvidkilde Herregårdslandskab til skovområderne på Egebjerg Bakke.

Et delområde i den sydøstlige del af Egense Landbrugsflade danner kontrast til den øvrige del af landskabskarakterområdet. Her ligger Egense Ås som et markant landskabselement, og danner den overordnede struktur og rumlige afgrænsning i delområdet. Nord for åsen strækker en åben og let bølget moræneflade sig mod nord. Henover denne flade er der fra vejen i nord gode muligheder for at opleve åsens terrænform og udstrækning. Syd for åsen mellem Skovsbo og Svendborg præges karakteren af mindre markfelter og skovområder med markante skovbryn. Disse landskabselementer skaber tilsammen et småskala landskab med lukkede, velafgrænsede landskabsrum.

Kun lokalt fremtræder tekniske anlæg med visuel dominans, i form af vindmøller og en råstofgrav i den vestlige del af området. Den østligste del af karakterområdet nær Svendborg er kun svagt visuelt påvirket af nærheden til randen af Svendborg By. De nye parcelhusområder i randen af Ollerup og Rantzausminde påvirker visuelt de tilstødende arealer.

Landskabskarakteren har primært sin oprindelse i tiden efter udskiftningen med blokudskiftede landsbyer og gårde samt husmandssteder spredt i landskabet.

Retningslinjer for landskabet

De karaktergivende landskabstræk og særlige visuelle oplevelsesmuligheder skal beskyttes i:

- Det kystnære område omkring Lehnskov Hovedgård (M1)
- Kystforlandet bag Rantzausminde (M2)
- Egense Ås, Egense Landsby og Egense Kirke (M3)
- Kystforlandet bag Ballen (M6)

De karaktergivende landskabstræk og særlige visuelle oplevelsesmuligheder skal beskyttes og forbedres i:

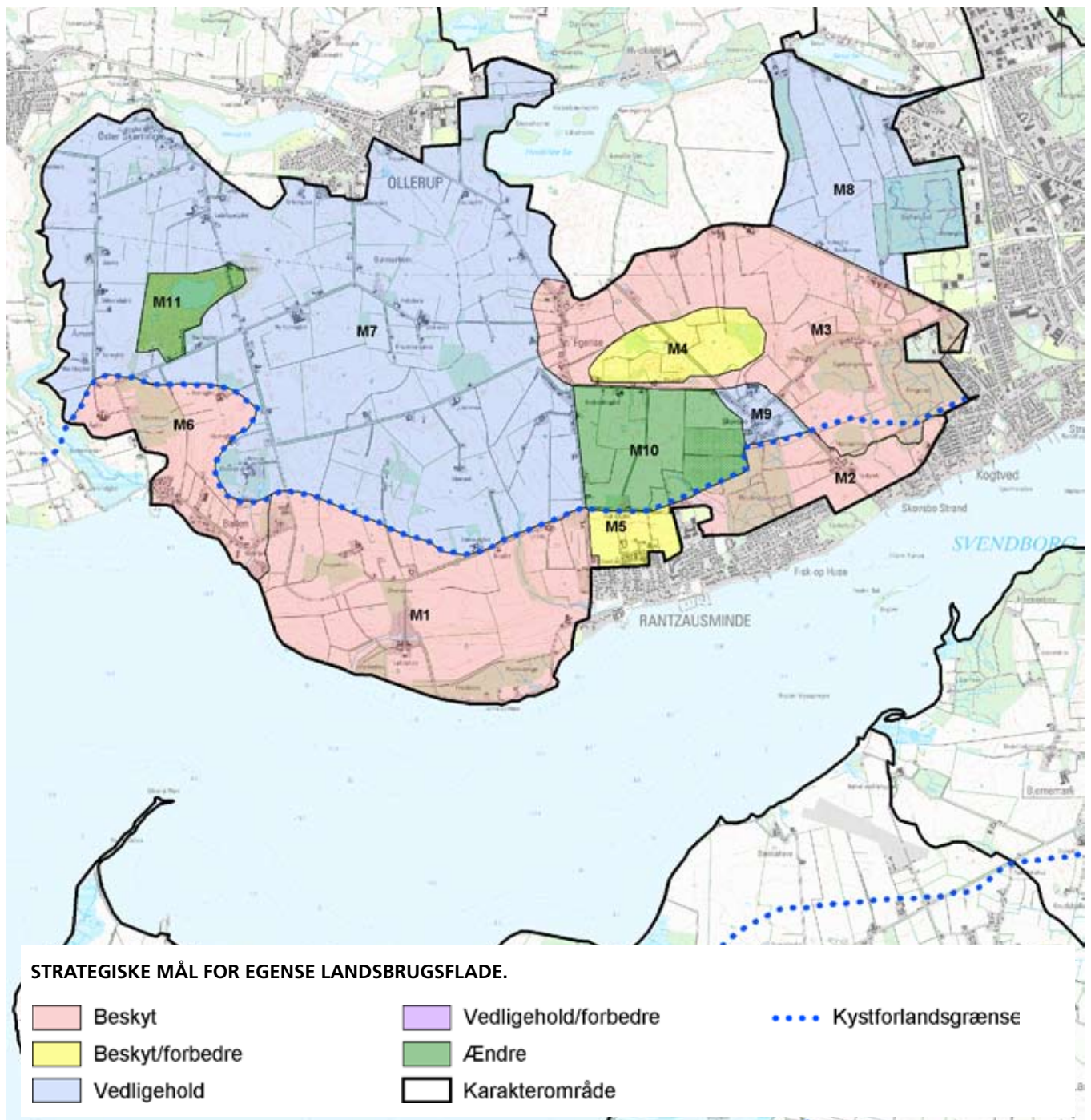
- Den vestlige del af Egense Ås (M4)
- Kystforlandet bag den vestlige ende af Rantzausminde (M5)

De karaktergivende landskabstræk skal vedligeholdes i:

- Den vestlige del af Egense Landbrugsflade (M7)
- Det nordøstlige hjørne af landskabskarakterområdet (M8)
- Et lille område bag kystforlandet vest for Skovsbo (M9)

Landskabet kan ændres i:

- Området mellem Egense Landsby og Rantzausminde (M10)
- Området omkring Kølle Banker råstofgrave (M11)

Kortet bør justeres i forhold til eventuelle udlæg af byudviklingsarealer.

INPUT TIL RAMMEBESTEMMELSER FOR LOKALPLANLÆGNING

M3, Egense Landbrugsflade

Delområdet M3 omfatter Egense Ås (undtagen den vestligste del af Åsen), arealerne med Egense Landsby og Kirke samt indsigtssonen til landsbyen og kirken.

Egense Ås er Sydfyns eneste ås og har derfor en særlig regional betydning. Karakteren af Egense Ås er kontrasterende i forhold til landskabskarakteren på resten af Egense Landbrugsflade, men åsen har en positiv betydning for landskabets karakter og terrænformen skaber særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Den sydøstlige del af åsen præges af skovområder, som skaber markant afgrænsede landskabsrum. Dette betinger også særlige visuelle oplevelsesmuligheder. Ud fra målsætningerne for kommunens landskaber skal åsen derfor beskyttes.

Egense Landsby med Egense Kirke er beliggende i den sydvestlige ende af M3. Kirkelandsbyen Egense ligger centralt i området som en vejby med gårdene samlet langs det nord/sydgående vejforløb. Den nordlige og oprindelige del af Egense domineres af flerlængede gårde i sort/hvidt bindingsværk. Trods huludfyldning med nyere bebyggelse har Egense bevaret sin oprindelige struktur. Ind- og udsigtsforhold til landsbyen og kirken betinger, at området rummer særlige visuelle oplevelsesmuligheder og derfor skal beskyttes.

Forslag til rammebestemmelser

- De karaktergivende landskabstræk og særlige visuelle oplevelsesmuligheder skal beskyttes ved at undgå skovrejsning, bebyggelse og lignende i området.
- Områdets åbne karakter og udsigterne og indsigterne til Egense Kirke og Egense Ås skal bevares.
- En ny nord/sydgående vej skal, for at undgå at ødelægge åsens terrænform, placeres så langt mod vest som muligt, dog uden at komme for tæt på Egense Landsby og Kirke.
- Området skal i øvrigt friholdes for større tekniske anlæg.
- Byudviklingen i den nordlige del af området skal holde en afstand til Egense Ås, Kirke og Landsby på mindst 300 m. De nye bebyggelser skal have en åben karakter og må ikke opføres med mere end 1 ½ etage.
- Egense Landsbys struktur skal bevares. Yderligere byudvikling kan ikke finde sted. Enkelte nye bygninger skal tilpasses landsbyens karakter.
- Skovrejsning skal så vidt muligt undgås.

VIRKEMIDLER

Den faktiske udvikling i det åbne land er i høj grad afhængig af den forvaltning, i form af jordbrugsdrift, naturpleje, vedligeholdelse af bebyggelser, nybyggeri til landbrugsformål, som de private lodsejere har ansvaret for. Derfor er der brug for forståelse og accept hos de private lodsejere for de overordnede visioner og mål for landskabet, og for samarbejde kommune og lodsejere imellem for at nå målene. Her er listet en række idéer til, hvad kommunen som myndighed kan gøre i forhold til landskabsinteresserne.

Idé-katalog med virkemidler:

- Inddragelse af landskabshensyn i den øvrige sektorplanlægning, VVM, lokalplaner og indsatsplaner
- Inddragelse af landskabshensyn i kommunens forvaltningspraksis og administration af enkeltsager
- Inddragelse af landskabshensyn i kommunens naturforvaltningsstrategi og administration af støtteordninger
- Varetagelse af landskabshensyn i kommunens indspil til den statslige planlægning
- Rejsning af frednings sag

Dødislandskab, Helager bakker

REDEGØRELSE FOR KOMMUNEPLANENS FORUDSÆTNINGER

Kommuneplanen skal ledsages af en redegørelse for planens forudsætninger. Redegørelsen kan enten indarbejdes løbende eller udgøre et afsluttende separat afsnit.

Redegørelsen kan blandt andet bruges til at uddybe retningslinjer og målsætninger og til at beskrive, hvordan byrådet vil virke for planens gennemførelse, f.eks. via den øvrige sektorplanlægning.

Byrådet skal virke for planens gennemførelse også ud fra de landskabsmæssige interesser. Det kan ske gennem lokalplanlægning, landzoneadministration, anden sagsbehandling, handleplaner m.v. Derfor kan det f.eks. af redegørelsen fremgå, at Byrådet vil udarbejde handleplaner for de enkelte ”karakterområder” i det åbne land, baseret dels på kommuneplanens retningslinjer, dels på de forslag til handlinger, der fremgår af analyserne m.m. af de oprindelige landskabskarakterområder.

Kommunen kan også bruge kommuneplanen og dens retningslinjer for landskabet som input til nabokommunernes planlægning, herunder udpegningen af og retningslinjer for sammenhængende landskaber på tværs af kommunegrænsen og de regionale og statslige sektorplaner vedrørende f.eks. vand, natur og råstofgravning.

REDEGØRELSE LANDSKABSINTERESSER SVENDBORG KOMMUNE

Svendborg Kommunes landskaber opdeles i tre overordnede zoner, hvor landskabet skal hhv. beskyttes, vedligeholdes eller kan ændres.

BESKYTTELSE

I de af kommunens landskaber, der skal beskyttes skal der tilstræbes en udvikling, hvor de karaktergivende landskabselementer, eventuelle kystforlande eller de særlige visuelle oplevelsesmuligheder ikke forringes. Dvs. ændringer i arealanvendelse eller tilstand af disse arealer kun må ske som led i beskyttelse af arealerne eller forbedring af tilstanden. Der bør ikke planlægges eller gennemføres byggeri eller anlæg i disse områder, såfremt det forringer eller forstyrrer landskabskarakteren, kystforlandet eller de særlige visuelle oplevelsesmuligheder.

VEDLIGEHOLDELSE

I de af kommunens landskaber, som skal vedligeholdes bør de karaktergivende landskabselementer vedligeholdes i det omfang, det sikrer og varetager de landskabelige bevaringsværdier. Ændringer bør ske som led i vedligeholdelse af landskabskarakteren. Der må ikke planlægges eller gennemføres byggeri eller anlæg ud over det, der er erhvervmæssigt nødvendigt for driften af landbrug, skovbrug eller fiskeri, med mindre det begrundes ud fra væsentlige samfundsmæssige hensyn og ikke væsentligt forringer landskabets karakter. Planforslag, der kan have landskabelige og visuelle konsekvenser, bør vurderes i forhold til deres samspil med landskabskarakteren.

ÆNDRING

De af kommunens landskaber, som vurderes at have lille landskabelig værdi tilbage kan omformes eller nyskabes. I forbindelse med ændringen af arealets landskabsudtryk skal der tages hensyn til det omkringliggende landskab og eventuel beliggenhed i en større landskabelig sammenhæng. Ændringerne bør foretages i harmoni med det omkringliggende landskab.

KONTRASTERENDE DELOMRÅDER

Svendborg Kommunes landskaber indeholder en del kontrasterende delområder. Disse er blevet tildelt strategiske mål på baggrund af en konkret vurdering. F.eks. er Egense Ås, som udgør et kontrasterende delområde i Egense Landbrugsflade, vurderet til at have en positiv indvirkning på landskabets karakter. Endvidere rummer åsen særlige visuelle oplevelsesmuligheder.

VARETAGELSE AF LANDSKABSINTERESSER I RAMMEOMRÅDER

Initiativ til beskyttelse, M3

I området sydøst for Egense Ås danner de eksisterende skovområder nogle markante rum, som bør beskyttes. Ved at bevare eksisterende skovbryn, undgå ny bevoksning og holde de mellemliggende landbrugsområder åbne kan landskabsudtrykket beskyttes. Tiltaget kan ske gennem mere eller mindre intensiv drift.

Gennem kontakt til lodsejerne på den sydøstlige del af Egense Ås vil kommunen prøve at sikre beskyttelsen af landskabet. Gennem dialog vil lodsejerne blive opfordret til at bibeholde eksisterende drift på landbrugsarealerne. Vedrørende skovbryn og ny bevoksning henstilles til, at skovkanten bevares med løvtræarter, og at der ikke skabes nye bevoksninger i området. Kommunen vil formidle information om relevante støtteordninger og evt. indgå driftsaftaler med relevante lodsejere.

Initiativ til vedligeholdelse, M4

På den vestlige del af Egense Ås er oplevelsen af områdets terrænform stærkt sløret som følge af opvækst af krat. Oplevelsen af terrænformen kan forbedres ved at fjerne opvæksten såvel på de tørre som våde lokaliteter.

Kommunen vil tage kontakt til lodsejerne i området med henblik på dialog om den fremtidige pleje. Det er afgørende at få skabt forståelse hos lodsejerne og eventuelle samarbejder, der kan sikre bibeholdelsen af den eksisterende intensive landbrugsdrift. Driften kan evt. understøttes ved formulering af en egentlig plejeplan for arealet. Kommunens hjemmeside formidler bl.a. information om kollektive naturplaner, som på tværs af ejendomsgrænser på baggrund af samarbejde mellem flere lodsejere, kan være med til at sikre også de landskabelige interesser.

BILAG

Vejlerne på Tåsinge om vinteren.

BEGREBSFORKLARINGER	144
Dybdeforhold	144
Kystforland	144
Landskabselementer	144
Landskabskarakter	144
Landskabskarakterområde	145
Landskabskarakterens oprindelse og tidsdybde	145
Naturgrundlag	145
Naturgeografiske regioner	145
Nøglefunktioner	145
Nøglekarakter	146
Samspil mellem naturgrundlag og kulturgeografiske strukturer	146
Strandbredden	146
Vindeksponering	146
KLASSIFIKATIONSLISTER	147
Farvandsområde	147
Kystskema 1	148
Kystskema 2	149
Naturgeografisk klassifikationsliste	150
Landskabselementlisten	154
Landskabskarakterens styrke	155
Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer	156
Rumlig visuelle forhold	159
Særlige visuelle oplevelsesmuligheder	161
Sårbarhed	161
Tilstand	162
HISTORISKE KORT	163
Mere om historiske kort	163
Feltskema - Kortlægning	167
Feltskema - Vurdering	171

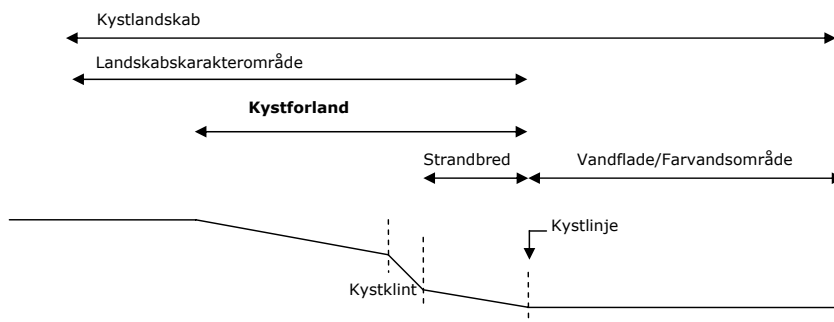
BEGREBSFORKLARINGER

DYBDEFORHOLD

Dybdeforholdene beskrives i den naturgeografiske analyse på baggrund af kortet "Dybdeforhold i indre danske farvande", som viser dybdeforholdene med 5 m dybdekurver. Dybdekurven 5 m er interessant, fordi havdybder, som er mindre end 5 m typisk vil bremse og nedbryde store bølger, som er på vej ind mod kysten. Store fladvandede områder udfør kysten bevirker, at selve kystlinjen beskyttes mod bølgenes erosion. Store bølger dannes, hvor havdybden er større end 5 m og hvor udstrækningen af vandfladen er stor. På store åbne vandflader kan vinden påvirke havoverfladen over lange strækninger og herved danne store bølger.

KYSTFORLAND

Den del af et kystnært landskab, hvorfra der er visuel sammenhæng med den tilstødende vandflade, samtidig med at terrænhældningen overordnet er orienteret mod kysten. Afgrænsningen er betinget af topografien, men går på tværs af de naturgeografiske regioner langs med kysten.

LANDSKABSELEMENTER

Landskabselementer er forskellige natur- og menneskeskabte enkeltdele i landskabet, f.eks. terrænformationer, vandområder, skove, naturområder, hegn, markfelter, bebyggelser, veje og ledningsanlæg. Landskabselementer kan betragtes som landskabelige byggesten, der tilsammen skaber landskabskarakteren.

LANDSKABSKARAKTER

Landskabskarakteren er det særlige samspil mellem et landskabskarakterområdes naturgrundlag og arealanvendelse samt de særlige rumlige og visuelle

forhold, der kendetegner et område og adskiller det fra de omkringliggende landskaber.

LANDSKABSKARAKTEROMRÅDE

Et landskabskarakterområde er et specifikt, unikt landskabsområde med et tydeligt, ensartet og genkendeligt samspil mellem naturgrundlag, arealanvendelse og områdets særlige rumlige visuelle forhold, som bevirker at det adskiller sig fra de omkringliggende naboerområder. Et bestemt landskabskarakterområde er en unik størrelse, og kan derfor kun forekomme ét sted.

LANDSKABSKARAKTERENS OPRINDELSE OG TIDSDYBDE

Landskabskarakterens oprindelse betegner det kulturhistoriske udgangspunkt for den specifikke landskabskarakter, mens tidsdybden betyder alderen heraf. Oprindelsen forbindes ofte, men ikke alene med de seneste gennemgribende ændringer i landskabets nøglekarakteristika. Eksempler på oprindelse og tidsdybde er f.eks. det udskiftede gårdlandskab, som opstod i forbindelse med udskiftningen i starten af 1800-tallet, skovlandskabet omkring Vestskoven ved København, der opstod i 1960'erne som følge af skovrejsning og overdrevene, som opstod i tiden efter landsbyernes fastlæggelse. Landskabskarakterens oprindelse og tidsdybde fastlægges med udgangspunkt i kendskab til landskabets udviklingshistorie og historiske kort.

NATURGRUNDLAG

Et områdes naturskabte landskabselementer i form af geologiske dannelsesformer, jordbund, terrænformer og vandelementer.

NATURGEOGRAFISKE REGIONER

En naturgeografisk region er et område, som har en nogenlunde ensartet kombination af geologi, terræn og jordtype. Naturgeografiske regioner ser fuldstændig bort fra bebyggelse og anden arealanvendelse.

NØGLEFUNKTIONER

Landskabskarakteren vil være betinget af en eller flere vigtige funktioner – landbrug, græsning, skovbrug, plantagedrift etc. Disse funktioner er fortsat vigtige for landskabskarakterens opretholdelse indenfor karakterområdet. I en

åben ådal med store sammenhængende engarealer i dalbunden vil græsning eller slåning være nøglefunktioner for opretholdelse af landskabskarakteren. Hvis denne ådal er under tilgroning pga. indstillet græsning, vil græsning stadig være nøglefunktionen og græsning vil kunne forbedre områdets karakter.

NØGLEKARAKTER

Nøglekarakteren er en ultrakort beskrivelse af de mest centrale forhold vedrørende de karaktergivende landskabslementer og rumlig visuelle forhold.

SAMSPIL MELLEM NATURGRUNDLAG OG KULTURGEOGRAFISKE STRUKTURER

Et synligt samspil mellem naturgrundlag og kulturgeografiske strukturer i et område kan f.eks. være landsbyer placeret langs overkanten af en ådal med græssede engarealer i dalbunden og de dyrkede landbrugsarealer bag landsbyerne. Et andet eksempel kan være små husmandssteder placeret i et småbakked dødislandskab med vandfyldte lavninger, krat, små dyrkningsflader og mindre ekstensiv arealanvendelse.

STRANDBREDDEN

Strandbredden er området mellem fastland og middelvandstand. Strandbredden beskrives mht. bredde, tilgroning, forekomst af aktive/inaktive klinger og forekomst af kystsikringsanlæg. Disse forhold er skabt i samspil mellem de landværts naturgeografiske forhold og de tilstødende farvandsområder og indeholder derfor information om de kystskabende processer. Langs kraftigt bølgeeksponerede kyster dannes typisk brede strande. Langs kyster, hvor bølgeeksponeringen er lav er strandene typisk smalle og i særligt rolige farvandsområder er de præget af tilgroning. Strandbredden er endvidere af betydning for kystlandskabets karakter.

VINDEKSPONERING

Vindeksponeringen er, sammen med dybdeforhold og udstrækningen af farvandsområdet, central for udviklingen i kystlinjens forløb samt strandbreddens forløb. De mest vindeksponerede kyster findes ved farvandsregioner med store sammenhængende vandflader. Her har vinden mulighed for at passere uhindret hen over vandfladen og skabe kraftige bølger. Når disse bølger rammer kystlinjen sættes kystens sediment (sand, ler etc.) i bevægelse og udviklingen af kysten er i gang. Sedimentet vil enten transporteres væk fra kystlinjen eller til kystlinjen og kysten vil udvikle sig i overensstemmelse med dette.

KLASSIFIKATIONSLISTER

FARVANDSOMRÅDE

Et farvandsområde er et område på havet, som er homogent mht. udstrækningen af vandfladen og formen af de afgrænsende kyststrækninger. Denne information er interessant, fordi udviklingen i de kulturgeografiske strukturer langs kysterne er af betydning for de tilstødende farvandsområder.

Typen af farvandsområde fastlægges med udgangspunkt i kystlinjens form og vandfladens udstrækning, jævnfør kystskema 1 og 2 på de efterfølgende sider.

Skemaerne anvendes på følgende måde:

- På baggrund af beskrivelserne af karakteristika for kystlinjens form - i kystskema 1, søjlen til højre - bestemmes kystlinjens form (fjord, bugt etc.).
- Dette suppleres med information om udstrækningen af vandfladen – er der tale om åbne ydre danske farvande, åbne indre danske farvande etc. jævnfør kystskema 2.

Kystskema 1	
Kystlinjens form	Karakteristika for kystlinjens form
Fjorde	Fjorde ligger som "lommer" omgivet af større sammenhængende landområder. Fjorde præger især kystlandskabet i Østjylland, hvor de består af oversvømmede tunneldale, i Nordjylland omkring Limfjorden og i Nordsjælland findes Roskilde Fjord. De omkransende landområder skærmer for vinden og bølgepåvirkningen af fjordkysten er derfor minimal. Som følge heraf er fjordkysten typisk præget af tilgroning og smalle strande. Fjordenes kystlinjer følger initial landskabets form pga. den ringe bølgepåvirkning og dermed begrænsede transport af sediment. Kystlinjekonfigurationen langs fjordkysten vil derfor typisk være ujævn eller lommeformet.
Sund og bælt	Sund og bælt findes, hvor to modstående kyster afgrænser et farvandsområde over en længere strækning. Sunde og bælt er åbne for vandgennemstrømning i begge ender af det afgrænsede farvandsområde. I sund- og bæltområder, som ligger omgivet af større farvandsområder, vil vandgennemstrømningen typisk være kraftig og kan skabe betydelige dybder i farvandsområdet. Afhængig af vandgennemstrømningen kan kysterne være mere eller mindre præget af smalle kyster og tilgroning.
Bugt/Vig	Bugter og vige skabes af fremspring på kysten, hvorimellem der findes en konkav kystlinje. Den konkave kystlinje kan skabe en mere eller mindre dyb bugt eller vig, der som følge heraf er mere eller mindre afskærmet fra de omkringliggende farvandsområder. Bugter og vige adskiller sig fra fjorde ved at have mere åbne munding. Afskæres bugten eller vigen af marine aflejringer dannes en fjord. Afhængig af formen og orienteringen af bugten eller vigen vil kystlinjen være mere eller mindre eksponeret for bølgeenergi og kystlinjen vil være enten præget af tilgroning og smalle strande eller af bølgenes aktivitet og dermed have bredere strande.
Øhav	Øhavskyster er primært skabt ved den relative landsænkning og findes derfor hovedsageligt i de sydlige dele af Danmark. De tætliggende øer og begrænsede havdybder skaber rolige farvande. Kombinationen af de rolige bølgeforhold og ændringen af middelvandstanden som følge af den relative landsænkning betinger, at kysterne er forholdsvis "unge" og formen derfor kun i begrænset omfang præget af bølgeenergi. De varierende og ujævne kystlinjekonfigurationer betinger, at kystlinjerne er meget varierede, fra tilgroning over bølgepåvirkede kyststrækninger med bredere strande og med dannelse af mindre marine forlande
Barrierekyst	Barrierekyster dannes ved kyster, som er eksponeret for bølgeaktivitet og hvor hældningen på strandprofilet samtidig har en lav gradient. Disse forhold betinger at materiale transporteres ind mod kysten og aflejres her. Ydersiden af barriereøerne ligger således typisk ud mod åbne farvandsområder. Indersiden af barriereøer ligger beskyttet for bølgeaktivitet typisk med tilgroningskyster.
Tidevandspåvirket kyst	Farvande med kraftige tidevandsfluktuationer, dvs. forskel mellem ebbe og flod på mere end 2 m, betragtes som tidevandspåvirkede farvande. I Danmark forekommer dette kun langs vestkysten af Jylland, syd for Esbjerg.
Åben kyst	Den åbne kyst ligger ud mod farvandsområder, hvor der ikke er nogen modstående kyst indenfor umiddelbar nærhed (afstand større end 5 til 10 km). Den åbne kyst er primært retlinjet i sit forløb. Kysten ligger ud til større sammenhængende farvandsområder. Derfor vil bølgepåvirkningen typisk være middel til kraftig og strandbredden som følge heraf være bred. Skærgårdskysten og den stejle klippekyst, som i Danmark kun findes på Bornholm, vil normalt blive betegnet som åben kyst. På grund af klipperne kan strandbredden her dog være fraværende, og på trods af bølgepåvirkningen kan kysten fremtræde som holme, skær og mindre øer vekslende med mindre strande.

Kystskema 2	
Vandfladens udstrækning	Karakteristika for farvandsområderne
Åbne ydre danske farvande	Åbne ydre danske farvande knytter sig til den jyske vestkyst. Her er det frie stræk stort og havdybderne store. Det frie stræk falder sammen med den dominerende vindretning. Som følge heraf er bølgenes påvirkning af kystlinjen kraftig og kystlinjernes fremtoning er altoverskyggende præget af bølgenes kræfter. Kystlinjen er derfor retlinjet og stranden er bred.
Beskyttede ydre danske farvande	Beskyttede ydre danske farvande knytter sig ligeledes til den jyske vestkyst. Imidlertid er dele af denne kyststrækning afsnøret fra det store frie stræk af dannelser af marint forland. Bag disse marine aflejringer findes afgrænsede farvandsområder, hvor bølgepåvirkningen af kystlinjen er begrænset. Kystlinjekonfigurationen er typisk ujævn til lømmeformet og fremstår stedvist som tilgroningskyst.
Åbne indre danske farvande	De åbne indre danske farvande ligger på østsiden af Jylland og øst herfor. De åbne indre danske farvande er karakteriseret ved stor udstrækning af vandfladen hvorover store og kraftige bølger kan dannes. Som retningsgivende for afgrænsning af de åbne indre danske farvande anvendes en minimal udstrækning af farvandsområder, dybere end 5 m, på omkring 40 km. Kysterne omkring de åbne indre danske farvande er oftest præget af kraftig bølgepåvirkning og kendes på de karakteristika, som knytter sig hertil. Kystlinjens initialform er kraftigt påvirket og konfigurationen er primært svagt ujævn til retlinjet. Endvidere kendes kysterne omkring de indre danske farvande på hyppig forekomst af kystsikringsanlæg og brede strande.
Afgrænsede indre danske farvande	Afgrænsede indre danske farvande er kendetegnet ved en udstrækning af farvandsområder med dybder over 5 m, som ligger mellem 40 km og 5-10 km. 40 km udgør den nedre udstrækningsgrænse for åbne indre danske farvande, mens 5-10 km udgør den øvre grænse for beskyttede indre danske farvande. Bølgepåvirkningen af de åbne indre danske farvande er typisk moderat og som følge heraf er kysterne typisk ujævne, idet de geomorfologiske dannelsesformer slår igennem og ikke er helt eroderet bort af bølgepåvirkningen. Stedvist kan sammenfald mellem det største frie stræk og fremherskende vindretninger bevirke at kyststrækningen påvirkes kraftigt. Bredden af stranden kan variere men er typisk moderat bred til bred.
Beskyttede indre danske farvande	I beskyttede indre danske farvande er udstrækningen af farvandsområderne små. De afgrænses af tætliggende modstående kyster og lavvandede farvandsområder med en maksimal dybde på 5 m. Som afstandskriterium arbejdes med en maksimal udstrækning på 5 km af farvandsområder, som er dybere end 5 m. Som følge af de små vanddybder og korte udstrækning af dybere farvandsområder er bølgepåvirkningen af kysterne lille og strandbredderne er typisk smalle og præget af tilgroning. De geomorfologiske dannelsesformer slår tydeligt igennem.

NATURGEOGRAFISK KLASSIFIKATIONSLISTE

I den naturgeografiske analyse afgrænses områder, som er homogene mht. geomorfologisk dannelsesform, jordbund og terræn. Af oversigten over hovedtyper - geomorfologisk dannelsesform fremgår hvilke hovedtyper (=geomorfologisk dannelsesform) og hvilke undertyper (= jordtype, terræn og kompleksitet), der arbejdes med i analysen. Denne liste danner grundlag for afgrænsningen af de naturgeografiske regioner.

Bogstavkoden, som anvendes i forbindelse med den naturgeografiske klassifikation består af en hovedtype og de tre undertyper. Koden kan med fordel anvendes på kortene og i databasen. Den medvirker dels til at skabe et hurtigt overblik, dels sikrer den at beskrivelserne følger en bestemt form, idet de enkelte naturgeografiske temaer beskrives i den rækkefølge som de forekommer i bogstavkoden.

HOVEDTYPER - GEOMORFOLOGISK DANNELSESFORM

Kode	Geomorfologisk betegnelse	DJF 'Landskabsformer' (1981, opdateret 1996)	Per Smed Landskabskort (1978-1982)
A	Moræne	Yngre moræne aflejringer	Moræne landskab fra sidste istid overvejende lerbund
			Moræne landskab fra sidste istid overvejende sandbund
B	Bakkeø (morænelandskab fra næstsidste istid)	Bakkeø	Morænelandskab fra næstsidste istid overvejende lerbund
			Morænelandskab fra næstsidste istid overvejende sandbund
C	Randmoræne	Markant sammenhængende randmoræne landskab	Randmorænelandskab
		Mindre markant eller usammenhængende randmorænelandskab	
D	Dødis	Markant dødislandskab	Landskab med dødisrelief
		Mindre markant dødislandskab	
E	Tunneldal	Tunneldal	Tunneldal
F	Ås	Ås	Ås
G	Hedeslette	Hedeslette	Hedeslette (sandur)
H	Smeltevandsdal		Ekstramarginal smeltevandsfloddal
I	Smeltevandsterrasse		Smeltevandsflodterasse
J	Issøbakke	Issøbakke	Issø-plateaubakke (fladbakke)
K	Issølavning	Issølavning	Lavtliggende issø (isdæmmet sø)
L	Yoldia	Yoldiaaflejringer	Hævet havbund fra ishav, opstået i tilknytning til isens afsmeltning fra Nordjylland (Yoldiaflade)
M	Marint forland	Litorina eller yngre	Marint forland dannet siden stenalderen (6000 f.kr.)
N	Inddæmmet areal	Tørlagt inddæmmet areal	Kunstigt tørlagt areal
O	Marsk	Marsk	Marsk afsat af tidevand
P	Vade		Vade (tørt ved lavvande)
Q	Højsande		Højsande (nøgne sandbakker over middelvandslinien)
R	Klit	Klit (æolisk aflejring)	Klitlandskab
S	Grundfjeld	Grundfjeld	Grundfjeldshorstens begrænsning
T	Sprækkedal		Sprækkedale

Tabellen viser de geomorfologiske betegnelser, som bør anvendes i klassifikationen og lignende betegnelser fra de mest anvendte kort. Venstre kolonne viser det bogstav, som indgår i bogstavkoden i klassifikationen af de naturgeografiske regioner.

Undertype 1:

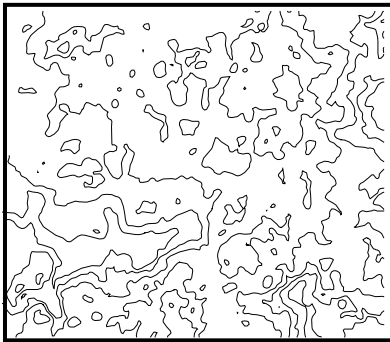
Jordtypen: a-h

Defineres efter hvilken jordtype, der er den dominerende.

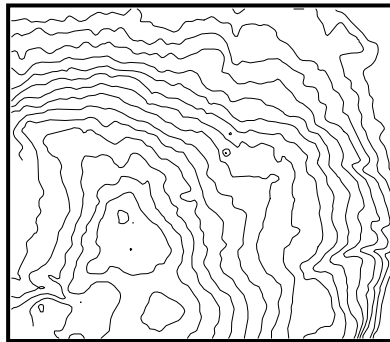
- a: Flyvesand
- b: Ferskvandsdannelser
- c: Marint sand og ler
- d: Strandvolde
- e: Morænesand og -grus
- f: Moræneler
- g: Smeltevandssand og -grus
- h: Ekstramarginale aflejringer

Undertype 2:

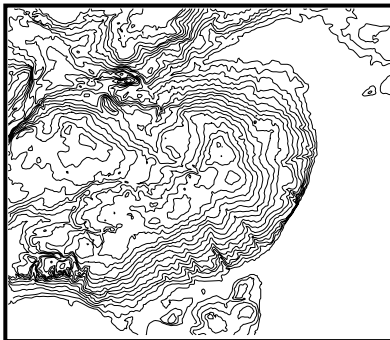
Terrænform: a-g

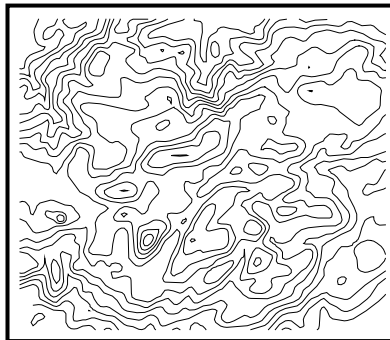
a: Flade/plateau (Kurver med lille tætthed)

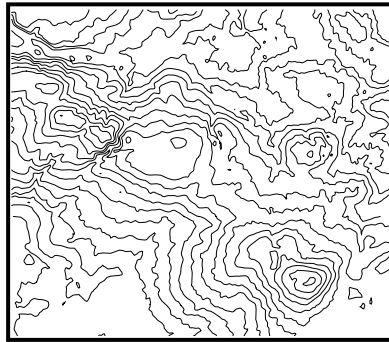
b: Jævnt stigende/faldende terræn (Lange parallelle kurver med orientering)

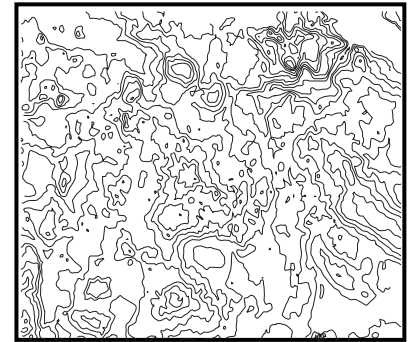
c: Ret stejlt stigende/faldende flade/plateau (Lange kurver med stor egentæthed og orientering)

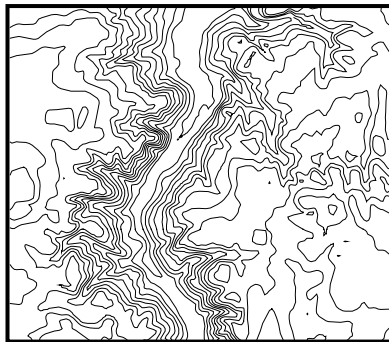
d: Småbakked (Korte kurver med stor egentæthed, uden orientering)(Dødis relief)

e: Storbakket (Lange konforme kurver med orientering)

f: Bølget (bløde bakker markeret i terrænet)

g: Skrænter (Suffix a og b inddeler dem i grader mellem 0-6 og 6-12 og >12)

Undertype 3:

Kompleksitet: a-b (anvendes kun hvor det er nødvendigt)

I naturgeografiske regioner, hvor enten jordbund eller terræn er kompleks tilføjes bogstavkoden suffix a eller b.

a. områder hvor bakker med terrænhældninger mellem 6-12° er hyppige eller hvor op til 25% af jordbunden udgøres af andre jordtyper end den dominerende

b. områder hvor bakker med terrænhældninger er større end 12° er hyppige eller hvor mere end 25% af jordbunden udgøres af andre jordtyper end den dominerende.

LANDSKABSELEMENTLISTEN

Elementer	Konkrete eksempler
Bevoksning	
Skov	Løv, nål
Plantage:	Frukt, juletræer, pyntegrønt
Småbevoksning	Sumpskov, krat
Småbeplantning	Vildtremiser, andet
Levende hegn, bevoksede diger	
Alléer, vejtræer	
Solitære træer	
Dyrkningsform	
Kommunalt	Eksempler
Landbrug	Fuldtids-, deltids- og fritidslandbrug
Halvkultur/natur	Eng, overdrev og hede, sø og mose
Bebyggelsesstruktur	
Byområde	
Erhvervsområde	
Parcelhusområde	
Fritidshusområde / sommerhusområde	
Landsby	Fortelandsby, rækkelandsby, stationsby
Spredte gårde	
Husmandsbebyggelser	
Herregårde	
Fabrik / kraftværk	
Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer	
Landsbyejerlav	Udstykningstype: Stjerne, kam, blok Udflytningsgrad
Herregårdsejerlav/-landskab	
Område med fortidsminder	Gravhøj, dysse, jættestue, sten- og jorddiger
Forsvarsanlæg	Skanser, voldanlæg
Inddæmning	Pumpestation, diger, tørlagte arealer
Købstad	
Husmandsudstyknings	
Kirker inkl. kirkegård	
Tekniske anlæg	
Vejforløb	Motorvej, hovedvej, kommunevej
Jernbane	
Bro	
Dæmning	
Lufthavn / landingsbane	
Højspændingsledninger	
Vindmølleparker, vindmøllegrupper	
Råstofgrave	
Rekreativt område	Golfbane, motorbane
Kystrelaterede strukturer	
Havneanlæg	
Fiskerlejer	
Kystsikring	
Strande	
Byfronter	
Inddæmning	
Broer	

LANDSKABSKARAKTERENS STYRKE

Landskabskarakterens styrke afhænger af tilstedeværelsen og tydeligheden af de karaktergivende landskabselementer og rumlige visuelle forhold, som er bærende for landskabskarakteren i området (= områdets nøglekarakter). Landskaber, hvor landskabskarakterens oprindelse tydeligt afspejles i de karaktergivende landskabselementer, fremstår typisk med en tydelig og dermed stærk karakter. Endvidere betinger tydeligt samspil mellem naturgrundlaget og de kulturgeografiske strukturer ofte en stærk landskabskarakter.

Det er vigtigt at huske, at et område altid vurderes i forhold til sig selv. Herved skal forstås, at karakterstyrken vurderes alene med udgangspunkt i landskabskarakteren indenfor et givet landskabskarakterområde og ikke som indbyrdes sammenligning mellem flere landskabskarakterområder.

Særligt karakteristisk

Områder hvor de karaktergivende landskabselementer fremstår særligt tydeligt, hvor samspillet mellem naturgrundlag og kulturgeografiske strukturer er tydeligt og oprindelsen afspejles tydeligt i de karaktergivende forhold, vil typisk være særligt karakteristiske.

Karakteristisk

I udgangspunktet vil de fleste landskabskarakterområder være karakteristiske. Dette skyldes, at karakterstyrken vurderes i forhold til landskabskarakterområdet selv. I karakteristiske områder fremstår nøglekarakteren tydeligt, men der er eventuelt sket en udvikling i området, som har mindsket tydeligheden af landskabskarakterens oprindelse uden dog at ændre denne markant. Samspil mellem naturgrundlag og kulturgeografiske strukturer vil typisk være tydeligt. F.eks. en dyrket moræneflade hvor jorddiger og levende hegn er blevet fjernet i moderat omfang, hvorved markstørrelserne er vokset.

Karaktersvagt

Områder hvor nøglekarakteren fremstår diffust og eventuelt udvisket af en udvikling, som har fjernet karakteren af området fra dets oprindelse uden helt at have tilført en ny og dominerende karakter. Samspillet mellem naturgrundlag og kulturgeografiske strukturer vil typisk være sløret.

Kontrasterende

Mindre områder indenfor et landskabskarakterområde, hvor de karaktergivende landskabselementer og rumlige visuelle forhold adskiller sig markant fra den dominerende karakter vil være kontrasterende. Sådanne områder vil være af så begrænset udstrækning, at de ikke kan stå alene som et landskabskarakterområde, men derimod må ses som en mindre variation i et større sammenhængende landskabskarakterområde. Kontrasterende delområder kan være med til at sætte områdets dominerende karakter i relief og derved understrege og styrke den. Kontrasterende delområder bør derfor ikke nødvendigvis nedprioriteres i det efterfølgende strategiarbejde.

OPLEVELSESRIGE DELOMRÅDER OG ENKELTELEMENTER

Indenfor det enkelte landskabskarakterområde, kan findes områder eller elementer, som udover områdets nøgleelementer, har særlig oplevelsesmæssig betydning, typisk positiv, men også negativ. Oplevelsesrige delområder og enkeltelementer kan udgøres af følgende:

Geologiske lokaliteter og markante terrænformer

Viser tydeligt dannelsen og nutidige geologiske processer, f.eks. en ås, en odde med bagvedliggende lagune eller et markant terrænspring.

Thurø Rev ligger som vinkelforland på Thurøs sydøstlige kyst.

Natur-/halvkulturrealer og skove

Med gode muligheder for at opleve vilde planter og dyr, f.eks. en skov, et græsset overdrev eller en sø omgivet af våde enge.

Rørskoven i Vejlerne, på Tåsinges nordvestlige kyst.

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer

Områder og enkeltelementer i landskabet, der tydeligt vidner om tidligere tiders måder at anvende ressourcerne. Landskabets fremtræden kan således vise tidsdybde og kontinuitet eller i særlig grad fortælle om en bestemt historisk epoke eller begivenhed, f.eks. et velbevaret herregårdsanlæg med spor fra flere tidsaldre eller et fungerende fiskerleje.

Driftsbygningerne til Hvidkilde Herregård, på kanten af Hvidkilde Tunneldal.

Særligt tydeligt samspil mellem naturgrundlag og kulturhistorisk betingede strukturer

Kan f.eks. være landsbyer placeret langs overkanten af en ådal med græssede engarealer i dalbunden og de dyrkede landbrugsarealer bag landsbyerne. Et andet eksempel kan være små husmandssteder placeret i et småbakked dødislandskab med vandfyldte lavninger, krat, små dyrkningsflader og mindre ekstensiv arealanvendelse.

Små gårde, afløbsløse, vandfyldte lavninger og krat i bakket dødislandskab.

Særlige skala-/rumforhold, kompleksitet eller strukturer

Særlige skala-/rumforhold kan f.eks. være et bakkedrag omgivet af en udstrakt åben landbrugsslette eller et skovområde som skaber markante landskabsrum eller overgangen fra et lukket til et åbent landskab. Kompleksitet kan enten

være det enkelte landskab med meget få elementer eller det meget sammensatte landskab med mange elementer. Karakteristiske og letopfattede strukturer dannes af landskabselementerne i området, f.eks. lokalisering af gårde på en åben flade med indbyrdes samme afstand, omgivet af kvadratiske markfelter, som omkranses af bevoksede diger og levende hegn.

Markante udsigter og indbliksmuligheder

F.eks. storslåede havudsigter, vid udsigt henover en bred ådal, eller indblikssonen omkring en kirke eller en markant hovedbygning til en herregård.

Markante enkeltelementer og særlige orienteringspunkter

F.eks. en bro i et åbent kystlandskab eller en højtliggende kirke.

Egense Kirke, som markant landskabselement.

Visuel påvirkning fra tekniske anlæg, byudvikling mv.

Større tekniske anlæg, nyere byudvikling eller andre arealanvendelser uden relation til områdets oprindelse, der påvirker landskabsoplevelsen væsentligt.

Forbrændingsanlægget ved Svendborg. Stor synligt teknisk anlæg i landskabet.

Visuelle relationer til naboområder

Særlige visuelle sammenhænge med nabokarakterområderne. Eksempelvis særlige synlighedsforhold og visuelle sammenhænge til markante og evt. kontrastskabende områder i nabokarakterområdet. Det kan endvidere dreje sig om markante enkeltelementer i naboområdet, som påvirker landskabsoplevelsen i området, f.eks. store tekniske anlæg med visuel fjernvirkning.

RUMLIGE VISUELLE FORHOLD

Rumlige visuelle forhold skabes af de karaktergivende landskabselementer og den måde de påvirker det synsmæssige indtryk af landskabet. De rumlige visuelle forhold kan beskrives gennem skala, rumlig afgrænsning, kompleksitet, struktur og visuel uro samt markante enkeltelementer og udsigtsforhold.

Åbent storskala kystlandskab.

Skala

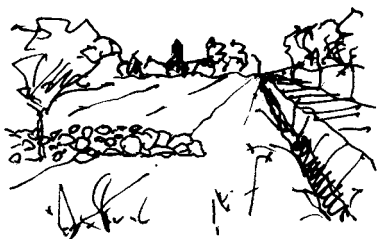
Et relativt mål for dimensionerne af de karaktergivende landskabselementer og de rumlige forhold. *Stor*, *middel* eller *lille* skala angiver det samlede indtryk af størrelsesforholdene i området, for så vidt angår landskabsrummene og vigtige rumdannende elementer (terrænformationer, skove, levende hegn, dyrkningselter og enkeltelementer såsom landsbyer og bygningsanlæg).

Lukket landskabsrum.

Rumlig afgrænsning

Et relativt mål for landskabets grad af åbenhed. *Åbent*, *transparent afgrænset* og *lukket* angiver det samlede indtryk af, hvor åbent landskabet er. Udgør området f.eks. et samlet landskabsrum, der er åbent for vide udsy, eller opdeles det typisk i mindre rum af hhv. transparente eller lukkende afgrænsninger af f.eks. levende hegn, skovbryn, bebyggelser, terrænformationer.

Komplekst landskab

Kompleksitet

Et relativt mål for landskabets grad af sammensathed. Meget sammensat, sammensat eller enkelt angiver om områdets karakter er præget af mange forskellige elementer, eller om der er tale om et landskab med meget få karaktergivende elementer (f.eks. et bynært område præget af mange forskellige arealanvendelser, bevoksningstyper og bygninger kontra et åbent klitlandskab eller en udstrakt græsset strandengsflade).

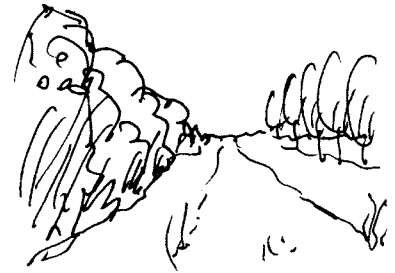
Struktur

Er et relativt mål for hvor tydeligt en struktur de karaktergivende landskabs-elementer danner. *Dominerende, middel* og *svag*. F.eks. danner rektangulære markfelter alle orienteret i samme retning med gårde liggende langs øst-/vestgående vejforløb med levende hegn tilsammen en dominerende struktur, i modsætning til områder, hvor landskabs-elementer af varierende størrelse og orientering ligger spredt imellem hinanden uden at følge et overordnet system, og derved danner en svag struktur.

F.eks. kan bevoksninger, bebyggelse, hegn, veje og gårdanlæg skabe struktur. Geologiske terrænformationer som åse er også et eksempel på et strukturerende landskabs-element.

Visuel uro

Et relativt mål for i hvor høj grad landskabsoplevelsen præges af genstande i bevægelse. Området kan enten være *uroligt, middel roligt* eller *roligt*, hvilket afhænger af om forekomsten af visuel uro er stor, eksempelvis i form af passerende biler eller roterende vindmøller, eller der er tale om et område, der visuelt er uberørt af bevægelse.

Mønsterskabende beplantning

SÆRLIGE VISUELLE OPLEVELSESMULIGHEDER

Særlige visuelle oplevelsesmuligheder kan knytte sig til dels nøglekarakteren, dels til de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer. Særlige visuelle oplevelsesmuligheder vil typisk knytte sig til områder, der fremstår som noget markant og særligt indenfor et landskabskarakterområde, men kan i nogle tilfælde, f.eks. et velbevaret herregårdslandskab, knytte sig til hele karakterområdet. Særlige visuelle oplevelsesmuligheder vil typisk knytte sig til nedestående landskabelige forhold og vil ofte være en kombination af flere af de nævnte forhold.

- Geologiske lokaliteter, markante terrænformer og vandelementer
- Natur- og halvkulturarealer
- Særligt tydelige kulturbetingede helheder og enkeltelementer i landskabskarakteren
- Særligt tydeligt samspil mellem naturgrundlag og kulturskabte strukturer
- Særlige skala-/rumforhold, kompleksitet eller struktur
- Oplevelsesrige enkeltelementer – af betydning som orienteringspunkter
- Markante udsigter, visuelle relationer til naboområder, hav/farvand m.m.

Der er høj grad af sammenfald mellem de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer. Hvad der skal forstås ved geologiske lokaliteter, markante terrænformer og vandelementer, kulturhistoriske helheder og enkeltelementer, strukturer etc. er beskrevet under oplevelsesrige delområder og enkeltelementer. I vurderingen af de særlige visuelle oplevelsesmuligheder tages stilling til om de ovenfor nævnte landskabelige forhold betinger, at der knytter sig særlige visuelle oplevelsesmuligheder til et område.

SÅRBARHED

Landskabskarakterens sårbarhed betegner, i hvilken grad landskabskarakteren og de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer påvirkes ved ændringer i landskabet fysiske og funktionelle forhold. Se endvidere listen til hjælp ved vurdering af sårbarhed, som findes i afsnittet om sårbarhedsvurderingen.

TILSTAND

Tilstanden er en sammenvejning af landskabskarakterens intakthed, den vedligeholdelsesmæssige tilstand og upåvirkethed. Disse tre vurderinger sammenvejes til et samlet udtryk for tilstanden som kan være enten god, middel eller dårlig.

Tilstanden er god, hvor det samlet vurderes, at både nøglekarakteren, de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer er intakte, i god vedligeholdelsesmæssig tilstand og fremstår uden forstyrrende landskabselementer.

Tilstanden er middel, hvor det samlet vurderes, at intakthed, vedligeholdelsesmæssig tilstand og forstyrrelse til en vis grad påvirker landskabskarakteren og de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer.

Tilstanden er dårlig, hvor det samlet vurderes, at intaktheden og den vedligeholdelsesmæssige tilstand af nøglekarakteren og de oplevelsesrige delområder og enkeltelementer er dårlig og endvidere forstyrret af dominerende tekniske anlæg.

Landskabskarakterens **intakthed** vurderes på baggrund af landskabskarakterens kulturhistoriske oprindelse. Det vurderes, hvor intakt landskabskarakteren er i forhold til dens oprindelse. Se s. 144 for definition af landskabskarakterens oprindelse.

Landskabskarakterens **vedligeholdelsesmæssige tilstand** vurderes for de karaktergivende landskabselementer. Der tages udgangspunkt i, hvad der er den karakteristiske fremtoning af landskabselementerne i et givet landskabskarakterområde. F.eks. vil vindblæste og hullede levende hegn betragtes som værende i god vedligeholdelsesmæssig tilstand på den sandede smeltevandslette i Vestdanmark, mens vindblæste og hullede levende hegn på en fed leret moræne i Østdanmark vil være i dårlig vedligeholdelsesmæssig tilstand.

Landskabskarakterens **upåvirkethed** vurderes med udgangspunkt i tilstedeværelse/fravær af dominerende tekniske anlæg. Højspændingsledninger, vindmøller, større befærdede vejforløb, industribygninger og byrande uden indpasning i landskabet vil typisk bevirke, at et område fremstår forstyrret.

HISTORISKE KORT

MERE OM HISTORISKE KORT

Der er sket en løbende simplificering af kortmaterialet fra tidligere tiders kort frem til de moderne kort, og derfor er ældre kort interessante i kraft af informationsindholdet. Det har dog hidtil været vanskeligt at anvende denne information på en effektiv måde, idet den har været knyttet til kort af papir. I de senere år er der kommet nye digitale produkter fra bl.a. Kort- og Matrikelstyrelsen. De nye produkter muliggør, at historiske kort kan anvendes på linje med andre digitale kort i forbindelse med landskabskarakterkortlægningen.

De digitale kortprodukter kan opdeles i to typer. Det hyppigst forekommende er det indskannede kort, som efterfølgende er oprettet med geografiske koordinater. Der er tale om et rasterkort, som primært kan benyttes som et baggrunds- og orienteringskort, men det kan samtidig kombineres med andre, mere moderne, vektorbaserede korttyper, såsom Top10dk fra KMS. Den anden korttype er digitaliserede historiske kort. Her digitaliseres det gamle kort, så kortets enkeltelementer fastholdes, dvs. at man kan foretage analyser og arealopgørelser af vejlængder m.m. Sidstnævnte er med andre ord mere anvendeligt end den først beskrevne type, men samtidig langt mere tidskrævende at fremstille. Udviklingen er bl.a. beskrevet i et temanummer af Geoforum Perspektiv nr. 5 2004, som også beskriver de forskellige historiske kort, som er tilgængelige i dag.

Den danske korttradition

Danmark har en lang tradition for kortproduktion, og allerede tilbage i 1596 producerede Tycho Brahe et kort over Hven. Dette kort var det første i Skandinavien, som blev produceret ved hjælp af videnskabelige geodætiske målinger. I det følgende beskrives udvalgte historiske kort, som nu findes helt eller delvist på digital form.

Videnskabernes Selskabs Kort

Det første serieproducerede kortværk i Danmark blev udviklet af Videnskabernes Selskab, som i perioden 1762 til 1820 producerede 17 kortblade i 1:120.000. Originalerne til dette kort er de såkaldte konceptkort i 1:20.000. Kortene er produceret med anvendelse af ret præcise trigonometriske opmålinger, og giver samtidig et udmærket indtryk af arealanvendelsen. På grund af målestoksforholdet og opmålingsmetoden er disse kort dog mest egnede til mere oversigtlige analyser.

Kortene indeholder vigtige informationer om arealanvendelsen, ikke mindst med hensyn til arealanvendelsen i form af ager, vådområder og skov. Derudover findes større veje, landsbyer, hovedgårde og kirker på kortene. Kortene er produceret over mange år og bør udelukkende benyttes til illustrationer og til at danne overblik (Korsgaard 2004). Kortene findes i digitaliseret form hos Kulturarvsstyrelsen i vektorformat.

Udskiftningskort og Original I-kort

I perioden 1770 til 1810 blev der i forbindelse med udskiftningen produceret nogle meget detaljerede kort, der illustrerede de nye udstykninger og matrikuleringer i 1:4.000. Disse kort indeholder en stor mængde oplysninger om den tids arealanvendelse, og de er karakteriseret ved at være meget præcise. Fælles for de ovennævnte kort er, at de stadig kun findes på papir, idet der kun i enkelte områder findes en digitalisering af de oprindelige udskiftningskort. Kortene blev afløst af de såkaldte Original I kort, som blev produceret i forbindelse med den nye matrikulering, der blev iværksat i 1802 og afsluttet i 1842. Kortene tjente også som beskatningsgrundlag og indeholder derfor en bonitering af agerjorden i en skala fra 0-24, hvor jorden med den højeste bonitet blev klassificeret som bonitet 24. Boniteringen er detaljeret, og selv hede- og engarealer er boniteret i forskellige klasser. I forbindelse med den løbende revidering bliver kortene benævnt Original II, Original III osv.

Der er tale om ø-kort, dvs. kort som ikke har noget nationalt reference- eller projektionssystem, men forsøg med digitalisering af disse kort i forbindelse med projektet Grænser i landskabet (Hels et al. 2001) har illustreret, at det er muligt at sammensætte større kort på baggrund af de digitaliserede enkeltkort, og ofte med fejl på mindre end 25 meter på de enkelte kort. Lignende forsøg er foretaget på Syddansk Universitet (Grau Møller 2004). Den forholdsvis høje præcision betyder, at man kan kombinere disse kort med nyere digitale kortprodukter. Signaturforklaringen indeholder mere end 30 klasser, bl.a. er hede og mose klassificeret i forskellige klasser, afhængig af indholdet af krat, mose og lign. Kortene er meget anvendelige i forbindelse med historisk landskabsanalyse, men de er desværre kun digitaliseret for visse mindre delområder. I forbindelse med et ønske om at anvende disse kort er det hensigtsmæssigt at rette henvendelse til Kartografisk Dokumentationscenter, Syddansk Universitet, med henblik på en undersøgelse af, hvorvidt det pågældende undersøgelsesområde foreligger på digital form.

Sognekort og de Høje målebordsblade

Kort- og Matrikelstyrelsen udgiver en indskannet version af to historiske kort. Der er tale om indskannede Sognekort og De høje målebordsblade. Ved hjælp af programmet Visit kan kortene vises på skærmen. Kortene kan også kombineres med andre GIS-data i MapInfo, ArcView eller ArcGis, herved opnås en stor fleksibilitet.

Sognekortene

Sognekortene er udarbejdet på baggrund af de første matrikelkort, men blev forenklet og udarbejdet i skalaen 1:20.000. Kortene blev produceret i perioden 1816 til ca. 1900. Da der er tale om forenkledte kort, viser de primært

Eksempel på kortudsnit fra Videnskaberens Selskabs Kort (KMS).

Eksempel på et udsnit af et af de Høje målebordsblade (KMS).

matrikulære oplysninger, og de indeholder kun få topografiske oplysninger, f.eks. bakker, bygninger og ind imellem også skove. Den begrænsede mængde topografiske oplysninger indebærer, at anvendelsesmuligheden af disse kort i analyse af landskabet er begrænset, men de er interessante i det omfang, der er behov for matrikulære oplysninger. Kortene findes i en indskannet version (dvs. i rasterformat) og i forskellige digitale filformater, som kan anvendes i GIS.

Generalstabens kort også kaldet de Høje målebordsblade

Disse kort blev udarbejdet af Generalstabens Topografiske Sektion i perioden 1842 til 1899. Kortene blev udarbejdet i 1:20.000, dvs. at der tale om kort med en høj præcision. Grundlaget for opmålingen var Den Danske Gradmåling, som anvendte en triangulation. Kortene dækker hele landet undtagen Sønderjylland, som på det tidspunkt hørte under Tyskland. For at gøre kort-sættet komplet har KMS valgt at indskanne de Sønderjyske kort, som blev udarbejdet i perioden 1921 til 1923. De høje målebordsblade er interessante, dels grundet den store mængde oplysninger der er forbundet med kortene, dels fordi det er den første kortserie baseret på et landsdækkende nationalt koordinatsystem.

Koordinatsystemet er af høj kvalitet, men anvendes ikke i dag. Kortene må derfor konverteres til f.eks. UTM. Kortenes kvalitet er god, og der er tale om smukke kolorerede kort, der indeholder en mængde oplysninger om arealanvendelsen i 1800-tallet. De anvendte farver og stednavnene gør fortolkningen af kortene enkel, og samtidig findes der på disse kort en lang række forskellige varianter af arealanvendelsen.

Det var forbundet med et omfattende arbejde at udarbejde kortene, og figuren til højre viser forløbet af den såkaldte nymåling. Det fremgår af oversigten, at de forskellige områder er udarbejdet forholdsvis hurtigt efter hinanden.

De Høje målebordsblade blev senere afløst af en mere simpel udgave, de såkaldte Brede målebordsblade.

4-cm kortene

I 1953 afløste 4-cm kortene, dvs. topografiske kort i skalaen 1:25.000, de tidligere målebordsblade. Kortene findes i flere udgaver frem til 1990'erne. Ifølge KMS findes en indskannet og geokodet udgave af et enkelt sæt. Der er tale om kort, som i modsætning til målebordsbladene er fotogrammetrisk opmålt, hvilket indebærer, at der kan forekomme uoverensstemmelser imellem de forskellige kort. Et eksempel er bevoksede diger fra målebordsbladene, som i nogle tilfælde er blevet klassificeret som levende hegn på 4-cm kortet. 4-cm kortet blev først i 1990'erne afløst af Top10DK.

Tekniske muligheder

Indskanningen af de ovennævnte kortblade er foretaget sømløst, det vil sige, at brugerne selv kan definere et evt. deludsnit og arbejde videre med dette, evt. i forskellige formater. Den enkle anvendelse og løsningen af de geometriske problemer bevirker, at flere af kortene er anvendelige i landskabskarakterkortlægningen. Kortene er anvendelige i forbindelse med forvaltning og planlægning i det åbne land, især kombineret med tematiske kort med naturgrundlaget, f.eks. terræn og jordtyper.

Kilder

- Geoforum, Perspektiv. Tidsskrift for Geografisk information, Historiske kort. nr. 5 2004.
- Grau Møller, P. Udskiftningskort og Original I kort. Geoforum Perspektiv. Historiske kort nr. 5 2004 s. 14-25.
- Hels T. et al. 2001. Grænser i landskabet. Odense Universitetsforlag.
- Historisk-Kartografisk Netværk: [Http://www.hiskis.net](http://www.hiskis.net).
- Korsgaard, P. Videnskabernes Selskabs Kort. Geoforum Perspektiv. Historiske kort nr. 5 2004. s 5-13.
- Kort- og Matrikelstyrelsen: <http://www.KMS.dk>.

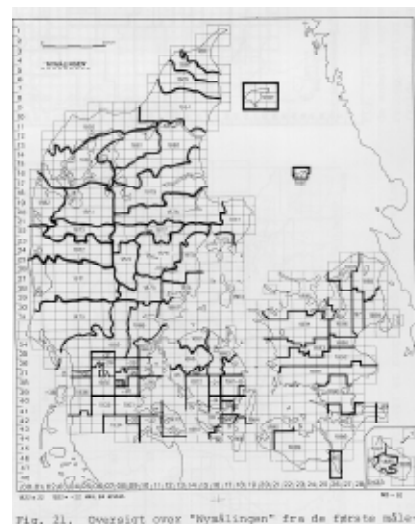

Fig. 21. Oversigt over "nymålingen" fra de første målebordsblade i 1862 og frem til nymålingens afslutning. (Fredningsplanlægning og kulturlandskab. Fredningsstyrelsen 1983).

LANDSKABSKARAKTERKORTLÆGNING OG VURDERING

Registreringsdata

Besigtigelsesdato:

Landskabskarakterområde:

Koordinater for registreringspunkter:

Undersøgelsesteam:

Foto nr.:

FELTSKEMA - KORTLÆGNING

1. LANDSKABSKARAKTEROMRÅDEBESKRIVELSE

1.1 KARAKTERGIVENDE LANDSKABSELEMENTER - beskriv

Naturgrundlag

Geologi og jordtype:

Terrænform:

Vandelementer:

Farvandsområde (udstrækning, havdybde, vindeksponering):

Strandbredden:

Arealanvendelse - Bevoksning

Skov / plantage:

Småplantninger / sumpskov / krat:

Levende hegn / bevoksede diger:

Alleer / vejtræer / solitære træer:

Arealanvendelse - Dyrkningsform

Landbrug:

Halvkultur / natur:

Arealanvendelse - Bebyggelsesstrukturer

Byområde:

Erhvervsområde:

Parcelhusområde:

Byfronter:

Fritidshusområde:

Landsby:

Gårde:

Husmandsbebyggelse:

Herregårde:

Fiskerlejer:

Fabrik / kraftværk:

Andet:

Arealanvendelse - Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer

Landsbyejerlav:

Hovedgårdsejerlav / landskab:

Område med fortidsminder:

Forsvarsanlæg:

Inddæmning:

Købstad:

Husmandsudstyknings / fiskerlejer:

Kirker inkl. kirkegårde:

Andet:

Arealanvendelse - Tekniske anlæg

Vejforløb:

Jernbane:

Bro:

Dæmning:

Havneanlæg:

Kystsikring:

Lufthavn / landingsbane:

Højspændingsledning:

Vindmøllegruppe / park:

Råstofgrav:

Rekreativt område:

Andet:

1.2 KARAKTERGIVENDE RUMLIGE, VISUELLE OG STØJMÆSSIGE FORHOLD - sæt kryds

Skala	Stor ☐	Middel ☐	Lille ☐
Rumlige afgrænsning	Åbent ☐	Transperant afgrænset ☐	Lukket ☐
Kompleksitet	Meget sammensat ☐	Sammensat ☐	Enkelt ☐
Struktur	Dominerende ☐	Middel ☐	Svagt ☐
Visuel uro	Uroligt ☐	Middel roligt ☐	Roligt ☐
Støj	Støjende ☐	Afdæmpet ☐	Stille ☐

Bemærkninger:

1.3 KYSTRELATEREDE RUMLIGE VISUELLE FORHOLD - beskriv

Beskrivelse af kystforland:

Karakteristika for modstående kyster:

Visuel sammenhæng på langs af kystlinjen:

1.4 OPLEVELSESRIGE DELOMRÅDER OG ENKELTELEMENTER - notér tilstedeværelsen

Delområder eller enkeltelementer med oplevelsesrige geotoper, naturarealer og kulturmiljøer:

Geologiske lokaliteter, markante terrænformer og vandelementer:

Naturarealer og skove:

Kulturhistoriske helheder og enkeltelementer:

Særligt tydeligt samspil mellem naturgrundlag og kulturskabte strukturer:

Delområder eller enkeltelementer med markante rumlige og visuelle forhold:

Særlige skala/rumforhold, kompleksitet eller strukturer:

Markante enkeltelementer – af betydning som orienteringspunkter:

Markante udsigter, visuelle relationer til naboområder m.m.:

Visuel påvirkning fra tekniske anlæg, byudvikling m.v.:

1.5 LANDSKABSKARAKTERENS KULTURHISTORISKE OPRINDELSE OG TIDSDYBDE - beskriv

1.6 NØGLEFUNKTIONER, DVS. VIGTIGE FUNKTIONER FOR OPRETHOLDELSE AF KARAKTEREN - beskriv

1.7 LANDSKABSKARAKTEREN

De karaktergivende landskabselementer:

De karaktergivende rumlige og visuelle forhold:

Markante delområder og enkeltelementer:

Afgrænsning:

Nøglekarakteristika:

REGISTRERINGSDATA

Besigtigelsesdato:

Landskabskarakterområde:

Koordinater for registreringspunkter:

Undersøgelsesteam:

Foto nr.:

FELTSKEMA - VURDERING

2. LANDSKABSVURDERING

2.1 VURDERING AF LANDSKABSKARAKTERENS STYRKE

Delområder	Særligt karakteristisk	Karakteristisk	Karaktersvagt	Kontrasterende
Delområde K1				
Delområde K2				
Delområde K3				
Delområde K4				
Osv.				

2.2 VURDERING AF SÆRLIGE VISUELLE OPLEVELSESMULIGHEDER

Delområder	Særlige visuelle oplevelsesmuligheder
Delområde V1	
Delområde V2	
Delområde V3	

2.3 VURDERING AF TILSTAND

Delområder	Vurderinger	God tilstand	Middel tilstand	Dårlig tilstand
Delområde T1	Intakthed: Vedligehold: Uforstyrrethed:			
Delområde T2	Intakthed: Vedligehold: Uforstyrrethed:			
Delområde T3	Intakthed: Vedligehold: Uforstyrrethed:			
Delområde T4	Intakthed: Vedligehold: Uforstyrrethed:			
Delområde T5	Intakthed: Vedligehold: Uforstyrrethed:			

2.4 VURDERING AF SÅRBARHED

Delområder	Udviklingstendenser og planlagte ændringer	Sårbarhed	Afhjælpende foranstaltninger
Delområde S1			
Delområde S2			
Delområde S3			
Delområde S4			
Delområde S5			
Delområde S6			

